

In het NPLG is per provincie een indicatieve reductieopgave opgenomen voor ammoniak uit de landbouw. Voor Zuid-Holland is deze opgave een reductie van 1,9 kton/jr bovenop het 'basispad'. In dit basispad is aangegeven dat de emissies in Zuid-Holland zullen afnemen met 0,6 kton/jr. Hiermee komt de totaal reductieopgave voor Zuid-Holland op 2,5 kton/jr. Dit is een afname van ongeveer 42% t.o.v. de 6 kton emissie van de landbouw in Zuid-Holland in 2018.

De provincie Zuid-Holland heeft aangegeven door te gaan met het ZHPLG en de daarin opgenomen indicatieve doelstellingen te behouden.

Uit de gegevens van de emissieregistratie⁶ blijkt dat de ammoniakemissies tussen 2019 en 2023 zijn afgenomen met ongeveer 2%. Geconcludeerd kan worden dat we als provincie Zuid-Holland nog niet op schema liggen om de indicatieve ammoniakreductie doelstellingen te halen.

Met betrekking tot stikstofoxiden/NOx zijn in de voortgangsbrief NPLG van februari 2023⁷ indicatieve reductiedoelen opgenomen voor de sectoren mobiliteit en industrie, aangezien deze sectoren ook een aanzienlijke bijdrage leveren aan de depositie van stikstof op gevoelige Natura-2000 gebieden. Het is belangrijk om te benoemen dat deze reductiedoelen landelijk zijn en geen provinciale doorvertaling hebben gekregen. Dit betekent dat er geen specifiek reductiedoel is voor de provincie Zuid-Holland voor de sectoren mobiliteit en industrie.

- Reductiedoelstelling mobiliteit: in 2030 een reductie van 25% t.o.v. 2019.
- Reductiedoelstelling industrie: in 2030 een reductie van 38% t.o.v. 2019.

De emissie van stikstofoxiden is tussen 2019 en 2023 in de provincie Zuid-Holland voor de sector mobiliteit afgenomen met ongeveer 14% en voor de industrie met ongeveer 18%. De daling in deze sectoren is dus substantieel en de trend is zodanig dat de doelen voor 2030 binnen bereik zijn.

Emissieplafond ammoniak in de melkveehouderij

In het kader van de beleidsintegratie in het domein Water, Klimaat en Natuur (hierna: WKN) is het afgelopen jaar gewerkt om een streefwaarde per hectare voor de emissie van ammoniak (emissieplafond) in de melkveehouderij in het omgevingsbeleid te verankeren. De effecten hiervan worden onderzocht in de aankomende OER 2025. Uit interne analyses die team stikstof en landbouw in eerdere jaren hebben gemaakt blijkt al dat met een streefwaarde van 40kg/ha een forse stap gezet kan worden in de reductie van ammoniakemissies in Zuid-Holland.

Een streefwaarde biedt echter niet de juridische zekerheid die nodig is om tot een geborgde reductie te komen. Hiervoor is het noodzakelijk dat de provincie Zuid-Holland een dergelijk emissieplafond gaat normeren en zal invoeren met bijpassend handhavingsinstrumentarium. Hierbij denken we aan trapsgewijze normering van het emissieplafond, bijvoorbeeld 60kg/ha/jr in 2027, 55 kg/ha/jr in 2029, 50 kg/ha/jr in 2032 en uiteindelijk 40 kg/ha/jr in 2035. Uiteraard kan dit niet zonder participatie van de sector (NB disclaimer: dit is een eerste gedachte, cijfers noch jaartallen zijn bepaald).

In de voorgestelde programmering van het maatregelenpakket ZHPLG zitten twee belangrijke projecten die hieraan bijdragen. Er is 25 miljoen van de 188 miljoen geprogrammeerd voor de pilot Fieldlab Groene Hart en de pilot Emissieplafond Veehouderij. Om voortgang te maken met de invoering van een emissieplafond is het cruciaal dat deze projecten doorgang vinden.

⁶ www.emissieregistratie.nl

⁷ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-a4ffa738a48c84c23a419fc9b7682b30f01213be/pdf>

Om een dergelijk emissieplafond succesvol in te kunnen voeren en de bedrijven de kansen te bieden om hieraan te voldoen is het cruciaal dat deze bedrijven hierbij worden geholpen en de tijd krijgen. Om aan het emissieplafond te kunnen voldoen zullen veel bedrijven maatregelen moeten nemen. Afhankelijk van de specifieke situatie van het bedrijf kunnen dit maatregelen zijn zoals stalinnovaties, aanpassingen in diervoeding, mestmanagement en extensivering. Het is dan noodzakelijk dat, de provincie Zuid-Holland financiële middelen van het rijk ter beschikking krijgt om de melkveehouderijsector financieel te kunnen ondersteunen bij deze reductieopgave. Onze lobby vanuit Zuid-Holland moet er dan ook op gericht zijn om op zeer korte termijn meer financiële ruimte te bieden aan provincies om de transitie in de landbouw invulling te kunnen geven, bijvoorbeeld met subsidies.

Geactualiseerde Zuid-Hollandse Aanpak Stikstof (Aanpak Stikstof (Werktitel))

Zoals hierboven aangegeven is een geborgd maatregelenpakket zowel op Rijks- als op provinciaal niveau noodzakelijk. De afgelopen jaren is door team stikstof een aantal malen een uitvraag uitgezet binnen de provinciale organisatie om inzichtelijk te maken waar stikstofreductie binnen de opgaven al plaatsvindt. Dit overzicht wordt uitgebreid om te komen tot een Zuid-Hollandse Aanpak Stikstof (hierna: Aanpak Stikstof (Werktitel)). Deze aanpak kan behulpzaam zijn bij de additionaliteitstoets intern/extern salderen die door ODH wordt uitgevoerd en bij het opstellen van verder stikstofreductiebeleid. Hiervoor is het noodzakelijk om een analyse uit te voeren van uitgevoerde, bestaande en vastgestelde stikstofreducerende maatregelen binnen de provincie en van het Rijk die effect hebben in de provincie om een conclusie te kunnen trekken of met die maatregelen het behoud van de staat van instandhouding van habitattypen in Natura 2000-gebieden is gewaarborgd, dan wel dat herstel van de staat van instandhouding mogelijk blijft.

Indien stikstofreductiemaatregelen onvoldoende zijn om op termijn de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen behalen kan het zijn dat er extra stikstofreducerende maatregelen getroffen moeten worden op Rijks- en/of provinciaal niveau. Hierbij valt te denken aan:

- Extensivering van veeteelt opnemen in ons beleid/verordening (maximaliseren GVE per hectare);
- Aanwijzen van overgangsgebieden rond N2000 gebieden waar geen bedrijvigheid (en mogelijk ook geen recreatie) mag plaatsvinden;
- Beschikbaar stellen van extra budget om in kwetsbare gebieden boeren/bedrijvigheid tegen een redelijke prijs uit te kopen of te ruilen met andere kavels;
- Verminderen gebruik van kunstmest;
- Afroming van productierechten;
- Lager eiwitgehalte in veevoer vastleggen;
- Intrekken van vergunningen;
- Innovatie kan bijdragen aan een dalende trend, maar juridische borging is lastig en vergunningplicht intern salderen beperkt de inzetbaarheid.

Om inzichtelijk te maken wat we al doen en nog kunnen doen komt de provincie Zuid-Holland in navolging van de provincies Brabant en Gelderland met een geactualiseerde provinciale stikstofaanpak (de Aanpak Stikstof (Werktitel)).

De Aanpak Stikstof (Werktitel) zal een overzicht bieden van alle getroffen, in uitvoering zijnde en toekomstige maatregelen die leiden tot een daling van stikstofdepositie op de Zuid-Hollandse Natura-2000 gebieden en hoe deze worden geborgd. Daarnaast zal de Aanpak Stikstof (Werktitel) beschrijven hoe de voortgang van dit maatregelenpakket zal worden gemonitord, geëvalueerd en bijgestuurd. Het voorgestelde emissieplafond is hierbij een belangrijk kader binnen een bredere stikstofaanpak, welke in z'n totaliteit moet leiden tot een geborgde reductie van de deposities op de stikstofgevoelige natuur in onze Zuid-Hollandse Natura-2000 gebieden. Daarnaast kan worden nagedacht worden over eventuele beleidsregels voor intern salderen. Welke overige maatregelen getroffen kunnen worden staat nog ter discussie.

Voor het monitoren, evalueren en bijsturen van de Aanpak Stikstof (Werktitel) zal gebruik worden gemaakt van onder andere AERIUS Monitor, Ammoniakmonitor Zuid-Holland, NOx-monitor Zuid-Holland, Stikstofmeetnetwerk Nieuwkoop en de Pilot Stalmetingen. Deze instrumenten tezamen bieden inzichten uit meerdere invalshoeken en brengen in beeld hoe de stikstofreducerende maatregelen zich vertalen in zowel de gemeten en gemodelleerde als de beoogde daling.

Een eerste intern concept van de geactualiseerde Aanpak Stikstof (Werktitel) is voorzien voor eind februari.

5. Uitspraak Greenpeace

Op 22 januari jl. vond de uitspraak in de bodemprocedure plaats waarin Greenpeace vordert dat de rechtbank verklaart dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld door onvoldoende maatregelen te nemen om de stikstofneerslag op Nederlandse Natura 2000-gebieden onder de Kritische Depositie Waarden (KDW) te brengen.

De rechtbank stelde Greenpeace voor een groot deel in het gelijk en beveelt de Staat het nog niet gerealiseerde deel van het stikstofdoel van 50% van het areaal stikstofgevoelige natuur uiterlijk op 31 december 2030 onder de toepasselijke KDW-en te brengen, op zodanige wijze dat daarbij steeds prioriteit wordt gegeven aan de aanpak van de stikstofdepositie op de habitats en leefgebieden vermeld op de Urgente Lijst. Voor Zuid-Holland zijn de urgente habitats grijze duinen (heischraal), duinbossen (droog) en overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden). De eerste drie komen vooral voor in de Duingebieden (met uitzondering van Coepelduynen) en de laatstgenoemde komt voor in het Natura-2000 gebied Nieuwkoopse Plassen en de Haack.

De rechtbank gaf aan dat de Staat zich niet mag verschuilen achter het buiten haar macht liggen om de stikstofdoelen te behalen vanwege een veronderstelde grote depositiebijdrage vanuit het buitenland. Ook mag de Staat zich niet verschuilen achter veronderstelde andere drukfactoren die oorzaak zouden zijn van de verslechtering van natuur. De rechter oordeelt enerzijds dat de impact van stikstof dominant is op de verslechtering van natuurkwaliteit en op zichzelf niet ter discussie kan staan en anderzijds dat de bijdrage uit het buitenland in omvang onderschikt is aan de Nederlandse depositiebijdrage. Temeer omdat grofweg de helft van de depositiebijdrage afkomstig is van "landbouw", < 10% van "mobiliteit", < 5% van "huishoudens, diensten en bouw" en < 3% vanuit de "industrie en energie". Daarmee is grofweg/bijna 70% van de stikstofdepositie door Nederland beïnvloedbaar.

6. Conclusie

De impact van de Greenpeace uitspraak is op zichzelf groot, maar in samenhang met andere uitspraken en reeds bestaande kader is deze impact relatief beperkt: de noodzaak om stikstofdepositie te beperken ligt al in de eigen wettelijke doelstellingen. Met de Rendac-uitspraak is de noodzaak en urgentie van een maatregelenpakket met geborgde structurele stikstofreductie vergroot; de Greenpeace uitspraak bevestigt dit. Tegelijkertijd staat door de Greenpeace uitspraak het stikstofdossier - en daarmee elke stap die we als provincie zetten - opnieuw in de schijnwerpers.

In de eerste plaats zal het Rijk met een maatregelenpakket, inclusief middelen, moeten komen om te voldoen aan het bevel van de uitspraak. Zonder bronmaatregelen van het Rijk is het voor Zuid-Holland niet mogelijk om voldoende stikstofreductie te bereiken waarmee de wettelijk vereiste doelen van natuurherstel behaald kunnen worden. Maar de provincie Zuid-Holland moet zelf ook stappen zetten om naar vermogen de eigen stikstofreductie-bijdrage te leveren. Indien ook het Rijk voldoende geborgde maatregelen neemt kan het gehele maatregelenpakket bijdragen aan natuurherstel en het versoepelen van de vergunningverlening.

Bij gebrek aan een dalende trend van emissies en deposities en een stevig, geborgd maatregelenpakket van Rijk en provincies zal in de tussentijd vergunningverlening op basis van salderen (intern en extern) zo goed als onmogelijk zijn.

7. Bespreekpunten GS

1. Welke richting wil GS geven voor het maatregelenpakket ten behoeve van stikstofreductie? Deze richting hebben wij spoedig nodig.
2. Kan GS uitspreken dat dit topprioriteit heeft? Benodigde inzet/capaciteit wordt beschikbaar gesteld.
3. Kan GS de opdracht geven om een lobbystrategie en de positionering van de provincie Zuid-Holland ten opzichte van andere provincies, IPO en het Rijk te bepalen?
4. Kan GS akkoord gaan met het persbericht?
5. Kan GS instemmen met het aanbieden van een positioneringsbrief aan de minister-president?

To: 5.1.2e @pzh.nl
Cc: 5.1.2e @pzh.nl 5.1.2e @pzh.nl
From: 5.1.2e
Sent: Fri 1/24/2025 10:44:53 AM
Subject: RE: SPOED!: Concept D-memo impact juridische uitspraken Stikstof (Rendac, Amercentrale, Greenpeace)
Received: Fri 1/24/2025 10:44:00 AM
[D-memo - analyse gevolgen juridische uitspraken Rendac en Greenpeace voor Zuid-Holland def.docx](#)
[GS brief aan PS - Impact juridische uitspraken Stikstof.docx](#)

Ha 5.1.2e,

Ik lees je mail nu pas omdat we tot net bezig waren met het verwerken van de opmerkingen. Ik stuur je nu het stuk wat naar de ODB is gegaan. Tussen 13:00 en 14:00 brengen we wijzigingen aan die daaruit voortkomen. Om 14:00 gaat die naar GS om tussen 16:00 en 18:00 besproken te worden door GS-leden. Uiteindelijk ligt die dinsdag voor besluit in GS. Opmerkingen en wijzigingen vanuit jou zijn dus nog wel welkom maar snap dat we het beperkt kunnen verwerken.

5.1.2e

Van: 5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: vrijdag 24 januari 2025 09:20
Aan: 5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: RE: SPOED!: Concept D-memo impact juridische uitspraken Stikstof (Rendac, Amercentrale, Greenpeace)

Dag 5.1.2e,

Zou jij me toegang willen geven tot het document?

Groetjes, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: vrijdag 24 januari 2025 08:08
Aan: 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl>
CC: 5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: RE: SPOED!: Concept D-memo impact juridische uitspraken Stikstof (Rendac, Amercentrale, Greenpeace)

Goedemorgen 5.1.2e,

Dank voor het werk en de afstemming (ook gisteren)! Ik ga nu naar het D-memo kijken.

Met het oog op de tijd stuur ik je alvast een mail om aan te geven dat ik 5.1.2e (een van onze lobbyisten, Public Affairs) ook toegang gegeven heb tot het document. We hebben eerder in het team van de bestuursadviseurs afgesproken dat we hem ook nauw laten meelezen met de stukken over de uitspraken.

Groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e @pzh.nl>
Verzonden: donderdag 23 januari 2025 16:17
Aan: 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl>
5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @odh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl>
5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl>
5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl>
CC: 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl> 5.1.2e @pzh.nl>
5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: SPOED!: Concept D-memo impact juridische uitspraken Stikstof (Rendac, Amercentrale, Greenpeace)
Urgentie: Hoog

 [D-memo analyse gevolgen juridische uitspraken Rendac en greenpeace.docx](#)

Aan jullie de vraag om mee te lezen. Als je iets wil wijzigen om dat via track changes te doen met een tekstvoorstel te doen. Losse opmerkingen worden niet gewaardeerd vanwege de tijdsdruk. Ik heb onderstaand in een opsomming neergezet vanuit welke rol je benaderd wordt om mee te denken. Graag jullie tekstwijzigingen voor vrijdag 09:15.

Wij snappen dat dit zeer kort dag is en danken jullie zeer voor jullie medewerking!

Opsomming:

- Wonen --> 5.1.2e
- Haven/HIC/energietransitie --> 5.1.2e
- NNN en natuur --> 5.1.2e en 5.1.2e
- Mobiliteit --> 5.1.2e
- ZH-PLG --> 5.1.2e en 5.1.2e
- ODH --> 5.1.2e
- bestuursadviseurs: 5.1.2e

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Domein Water, Klimaat & Natuur

M: 5.1.2e

E: 5.1.2e @pzh.nl

www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, do, vr

Krachtig Zuid-Holland.

M: 5.1.2e

E: 5.1.2e [@pzh.nl](mailto:5.1.2e@pzh.nl)

www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, do, vr

Krachtig Zuid-Holland.

1. Aanleiding

Op 18 december 2024 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) twee uitspraken gedaan in de hoger beroepen over door het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant (hierna: NB) verleende natuurvergunningen voor de bedrijven Rendac Son B.V. (hierna: Rendac) en de Amercentrale van RWE (hierna: Amercentrale).¹ De Afdeling schetst in de Rendac-uitspraak een nieuw beoordelingskader voor intern salderen² en breekt daarmee met haar eerdere lijn waarin intern salderen vergunningvrij was.

Het voorgaande heeft direct grote gevolgen voor de uitoefening van onze VTH-taken en het, tot dusver, door ons gehanteerde toetsingskader voor de verlening van natuurvergunningen (Wnb-vergunning en omgevingsvergunning Natura 2000-activiteit).

Daarnaast heeft op 22 januari 2025 de Rechtbank Den Haag in een bodemprocedure, aangespannen door Greenpeace, overwogen dat de Staat onrechtmatig handelt door de verslechtering van de stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden niet tijdig te stoppen en de wettelijke stikstofdoelen voor 2025 niet en voor 2030 zeer waarschijnlijk niet te halen.³ De rechtbank beveelt de Staat zich aan zijn stikstofdoel voor 2030 te houden, wat betekent dat de Staat 50 procent van de oppervlakte van de stikstofgevoelige natuur uiterlijk op 31 december 2030 onder de grenswaarde moet brengen. Daarbij moet de Staat, anders dan dat het tot nu toe gedaan heeft, voorrang geven aan de meest kwetsbare natuur.

Hierbij nog een opmerking over het proces tot nu toe. De uitspraak van de Afdeling kwam op 18 december, vlak voor het kerstreces. Team stikstof heeft contact gehad met de Omgevingsdienst Haaglanden (hierna: ODH) en het Interprovinciaal Overleg (hierna: IPO) over het tijdpad met betrekking tot een gedegen juridische duiding. In IPO verband is afgesproken om 1. de tijd te nemen om de uitspraak zorgvuldig te duiden, 2. daarna de mogelijke impact in beeld te brengen en 3. handelingsperspectieven op te stellen. In dit memo doen we een eerste aanzet hiertoe. ODH heeft tijd nodig gehad om de uitspraken zorgvuldig te analyseren, juridisch te toetsen en de implicaties daarvan voor vergunningverlening in beeld te brengen. In dit memo staat de analyse op hoofdlijnen. De volledige ODH analyse wordt besproken met betrokken portefeuillehouders stikstof en groene VTH in hun gezamenlijk portefeuilleoverleg.

Leeswijzer

Deze notitie is als volgt opgebouwd. Hieronder volgt eerst een analyse van de uitspraken van de Afdeling over intern salderen en de consequenties hiervan voor de vergunningverlening (2). Daarna wordt in een kort overzicht de impact van de uitspraak geduid voor de geraakte provinciale opgaven, voor zover deze nu bekend is (3), gevolgd door handelingsperspectief – wat staat onze provincie te doen en wat zijn onze mogelijkheden (4). Deze D-memo eindigt met een korte analyse op hoofdlijnen van de Greenpeace uitspraak (5) en een conclusie (6).

¹ ABRvS 18 december 2024, ECLI:NL:RVS:2024:4923 (Rendac); ABRvS 18 december 2024, ECLI:NL:RVS:2024:4909 (Amercentrale).

² Onder intern salderen wordt verstaan 'het gaat om een vergelijking van de emissies/deposities die zijn toe te rekenen aan de aangevraagde situatie met de emissies/deposities van een op dezelfde locatie toegestane activiteit die als gevolg van de aangevraagde situatie zal veranderen. Deze vergelijking van de gevolgen van de beoogde situatie met de gevolgen in de referentiesituatie wordt intern salderen genoemd.' (RvS, Rendac r.o.12)

³ ECLI:NL:RBDHA:2025:578 (Greenpeace)

2. Analyse uitspraken Afdeling inzake intern salderen

2.1 Belangrijkste wijzigingen als gevolg van de Rendac uitspraak

Intern salderen is per 1-1-2020 met terugwerkende kracht vergunningplichtig door de Rendac uitspraak. De vergunningplicht geldt voor nieuwe projecten, maar ook voor reeds gestarte en zonder natuurvergunning gewijzigde projecten waarbij gebruik is gemaakt van intern salderen. Het voorgaande geldt ongeacht of voor deze (gewijzigde) projecten een bestuurlijk rechtsoordeel of positieve weigering is afgegeven en ongeacht of PAS-melders reeds een bericht ontvangen hadden dat zij – vanwege intern salderen – niet langer gelegaliseerd dienden te worden.

Er geldt daarnaast een nieuw algemeen beoordelingskader voor natuurvergunningverlening dat de (resterende) mogelijkheden voor vergunningverlening inperkt. Kort samengevat houdt het nieuwe beoordelingskader het volgende in:

1. Het instrument intern salderen kan alleen worden ingezet als mitigerende maatregel in de passende beoordeling. Dat betekent dat daarvoor dezelfde voorwaarden gelden als voor extern salderen (vooralsnog zonder afoming). Dit houdt in dat ook bij intern salderen onderbouwd moet worden dat de ruimte uit de referentiesituatie niet reeds nodig is om verslechtering van de Natura 2000-gebieden tegen te gaan (het additionaliteitsvereiste).
2. Wanneer de referentiesituatie niet wordt gevormd door een natuurvergunning, maar door een milieutoestemming (of andere referentiesituatie), kan er enkel intern en extern gesaldeerd worden met (de onderdelen van) milieuvergunningen die feitelijk gerealiseerd zijn en structureel in gebruik zijn of kunnen zijn zonder dat daar een nieuwe natuurvergunning voor nodig is. In toekomstige jurisprudentie zal verder verduidelijkt moeten worden in welke gevallen niet langer sprake is van het “structureel in gebruik zijn”.
3. Voor activiteiten die tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2025 met toepassing van intern salderen fysiek zijn gestart en waarvoor op grond van het oude beoordelingskader geen natuurvergunning nodig was, geldt tot 1 januari 2030 een overgangsperiode waarin het bevoegd gezag niet handhavend kan optreden. In toekomstige jurisprudentie zal moeten worden verduidelijkt wanneer sprake is van het fysiek starten van een activiteit.

2.2 Enkele toelichtende noties:

- a. De gevolgen van het gehele nieuwe of gewijzigde project moeten beoordeeld worden en niet louter het effect na saldering/mitigeren. In de voortoets mag enkel rekening gehouden worden met de positieve gevolgen van onderdelen in het ontwerp van een project die aangemerkt kunnen worden als “standaardonderdelen”. Het is niet volledig duidelijk wat precies een standaardonderdeel is, maar afgeleid kan worden dat onderdelen die verplicht zijn voor alle projecten van dezelfde soort, zoals algemene regelgeving of wijdverbreide praktijken, gezien kunnen worden als standaardonderdelen
- b. Op het moment dat een bestaand project wijzigt of uitbreidt zal in veel gevallen geen sprake zijn van de “voortzetting van één en het hetzelfde project”. Er is dan voor het gehele gewijzigde project (inclusief de ongewijzigde onderdelen die worden gecontinueerd) sprake van een nieuw project en als voor dat nieuwe project op voorhand significante effecten niet met zekerheid kunnen worden uitgesloten, dan geldt daarvoor een vergunningplicht. Bij wijziging van een project wordt (anders dan tot nu toe) niet alleen de wijziging maar het gehele project opnieuw beoordeeld op vergunbaarheid (en dus ook op het

additionaliteitsvereiste). Dat leidt tot een toegenomen afbreuk van de rechtszekerheid voor bestaande situaties met een natuurtoestemming.

- c. De uitleg van het additionaliteitsbeginsel voor zowel intern als extern salderen lijkt aangescherpt. Niet langer staat voorop of het betrokken depositiesaldo op zichzelf (dus autonoom bezien) aantoonbaar bijdraagt aan het tegengaan van verslechtering. De redeneerlijn lijkt door de Afdeling bewust te zijn omgedraaid: zolang de overheid (lees: het Rijk) niet heeft geborgd dat de verslechtering met passende maatregelen wordt tegengegaan cq opgeheven, draagt depositiesaldo bij aan het verlagen van depositie en daarmee het tegengaan van verslechtering met als gevolg dat depositiesaldo niet mag worden ingezet voor mitigeren (intern en extern salderen). De omvang en causale bijdrage aan de verbetering lijkt er niet toe te doen.
- d. Voor natuurtoestemmingen, niet zijnde natuurvergunningen, is de referentiesituatie aangescherpt met als oogmerk de omvang van latente ruimte te beperken. Voorheen gold de gerealiseerde en qua fysieke omstandigheden (opstallen, infrastructuur, installaties) aanwezige situatie als referentie. Het feitelijk gebruik (lees: het feitelijk aantal dieren in een stal of het feitelijk aantal draaiuren van een installatie) deden er niet toe. Vanaf heden doet dat er wel toe en mag alleen de feitelijk (structureel) in gebruik zijnde situatie worden benut voor salderen.
- e. Ecologische beoordelingen in een voortoets of passende beoordeling worden door deze uitspraak niet direct geraakt. Als op ecologische gronden op voorhand met zekerheid en op basis van objectief beschikbare informatie kan worden gesteld dat significante effecten zijn uitgesloten dan geldt alsnog geen vergunningplicht (Porthos uitspraak). Als in een passende beoordeling (in vergunningsproces) op ecologische gronden met zekerheid kan worden gesteld dat significante effecten zijn uitgesloten dan is een project vergunbaar. Omdat niet wordt gemitigeerd speelt het additionaliteitsvereiste geen rol.

3. Impact uitspraken afdeling in Zuid-Holland

De impact van de uitspraken Rendac en Amercentrale op de vergunningverlening en het gehele VTH-stelsel is groot. Voor 18 december was intern salderen vergunningvrij en veel projecten hebben daar ook de afgelopen vijf jaar gebruik van gemaakt. Tenzij er een positieve weigering is afgegeven of een bestuurlijk rechtsoordeel, zijn deze projecten niet in beeld; er bestond immers tot deze uitspraak geen noodzaak om dergelijke situaties bij GS te melden of aan te vragen. Het is daarbij niet aan GS maar aan de betreffende bedrijven/initiatiefnemers om voor hun activiteiten indien dit nodig is, alsnog een natuurvergunning te regelen.

Kort gezegd geldt nu voor de vergunningverleningspraktijk het volgende. Onherroepelijke vergunningen bezitten formele rechtskracht en kunnen gebruikt worden. Voor nieuwe en lopende aanvragen zal per direct toepassing gegeven worden aan het nieuwe beoordelingskader van de Afdeling. Dit houdt in dat in de passende beoordeling en in het besluit van ODH onderbouwd moet worden dat de ruimte uit de referentiesituatie niet reeds nodig is om verslechtering van Natura 2000-gebieden tegen te gaan (additionaliteitsvereiste). Indien bij een niet-onherroepelijke vergunning gebruik is gemaakt van salderen bestaat een kans dat deze besluiten gebrekkig zijn en dat deze vernietigd worden indien hiertegen beroep wordt ingesteld. Zodra de termijn voor het indienen van beroep ongebruikt is verstreken worden deze vergunningen echter onherroepelijk. Pro-actief ingrijpen is daarmee niet aan te raden.

Hieronder volgt een kort overzicht van de impact van de uitspraken op de relevante provinciale opgaven. Deze is in eerste instantie kwalitatief. Zoals hierboven aangegeven zijn kwantitatieve cijfers op dit moment niet voorhanden.

- Depositiebanken

Omdat het nieuwe kader uit de uitspraken van de Afdeling ook gevolgen heeft voor extern salderen in de vorm van het verzwaarde additionaliteitsvereiste, kan het zo zijn dat reeds aan de Depositiebank Haven Industrieel Complex overgedragen depositieruimte, met de kennis van nu, niet in de bank had mogen worden opgenomen, vanwege het ontbreken van een geldige referentiesituatie. Dit zou kunnen betekenen dat de ruimte in de HIC bank is vervuild. Een vergunning verleend met ruimte uit deze bank (dat is er op dit moment één, SIF) zou vernietigd kunnen worden, mocht hiertegen geageerd worden bij de rechtbank. Op dit moment zit er nog geen ruimte in de Depositiebank algemeen Zuid-Holland. Inzet van ruimte uit de bank (uitgifte) voor ontwikkelingen met betrekking tot bijvoorbeeld woningbouw en mobiliteit loopt aan tegen het verzwaarde additionaliteitsvereiste.

- Woningbouw

Woningbouwprojecten maakten vaak gebruik van de stikstofruimte die vrijkwam door het stoppen van de vorige activiteit (intern salderen). Denk bijvoorbeeld aan woningbouwprojecten op voormalige bedrijventerreinen, waarin de stikstofruimte van gestopte bedrijven als referentiesituatie wordt gebruikt. Hetzelfde principe geldt voor projecten op voormalige agrarische percelen.

Nu intern salderen in de passende beoordeling moet worden betrokken en moet worden getoetst aan het additionaliteitsvereiste, wordt vergunningverlening complexer. Voor de gemeenten rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zoals Den Haag, Katwijk en Hoek van Holland (Rotterdam) was de vergunningverlening rondom stikstof al complex. Door deze uitspraak is de verwachting dat het nog complexer wordt. Deze gemeenten waren de mogelijkheid voor het gebruik maken van de stikstofdepositiebank serieus aan het verkennen. Ze hadden hierbij vulling op het oog. De verscherpte additionaliteitstoets is voor de inzet van stikstofruimte uit de bank een sta in de weg.

Daarnaast zouden sommige woningbouwprojecten die eerder gebruik hebben gemaakt van intern salderen en die in de bouwfase zitten of al gerealiseerd zijn vóór 2030 een vergunning moeten aanvragen.

- Mobiliteit

Ook voor mobiliteit heeft de uitspraak impact. Mobiliteitsprojecten maken vaak gebruik van bestaande activiteiten als mitigerende maatregel (intern / extern salderen). Ambtelijk is vorig jaar een onderzoek gestart om een beleidswijziging voor te stellen voor de aankoop van 'losse stikstofruimte'. Dit betreft de aankoop van stikstofruimte zonder opstallen en/of gronden. Vanwege de aangescherpte eisen rondom additionaliteit lijkt dit niet meer haalbaar. Zonder maatregelenpakket en geborgde stikstofreductie is deze ruimte nodig om verslechtering van Natura 2000-gebieden tegen te gaan en kan deze ruimte dus niet meer worden ingezet om te salderen. Dit maakt de vergunningverlening voor mobiliteitsprojecten complexer.

Daarnaast betekenen de uitspraken dat gerealiseerde mobiliteitsprojecten die reeds gebruik hebben gemaakt van intern salderen een natuurvergunning moeten aanvragen, zoals Valkenhorst.

- Natuur

Voor de aanleg van NNN-gebieden is een bestuurlijk rechtsoordeel afgegeven dat een natuurvergunning niet is benodigd; de betreffende projecten hebben een vrijstelling omdat ze direct verband houden met behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden.

- Industrie (inclusief het Haven Industrieel Complex, hierna HIC)

Bij het Havenbedrijf en de bedrijven in het HIC zijn de zorgen groot. Bij de industrie wordt vaak intern gesaldeerd aangezien milieubelastende activiteiten (bijna) altijd in aangewezen zones moeten worden uitgevoerd. Door het internationale karakter van bedrijven zijn projecten lang in voorbereiding en gaat het om grote investeringen die oplopen tot in de miljarden. Lopende voorbereidingen worden on-hold gezet; bij sommige bedrijven kan dit ook leiden tot miljoenen aan boetes met overtreden van overeenkomsten van derden/belanghebbenden. Het Havenbedrijf, Deltalinqs en de Gemeente Rotterdam hebben meerdere keren de zorgen over het achteruitlopen van het investeringsklimaat geagendeerd bij diverse GS leden. Naast stikstof spelen ook andere aspecten een grote rol in de achteruitgang van het investeringsklimaat⁴. De recente uitspraken zullen deze onzekerheid alleen nog maar vergroten tot er zicht is op een stabiel klimaat voor stikstofvergunningverlening.

- Energie(transitie)

Energietransitieprojecten worden nadrukkelijk geraakt. Bestaande bedrijven zijn bezig met de omschakeling naar een schone en duurzame toekomst. Dit betekent niet dat de transitie meteen gebeurt, er zal geleidelijk aan worden omgeschakeld. Hierbij is vaak een tijdelijke toename van stikstofdepositie nodig voor het bouwen van een nieuwere/schonere installatie. Het lange termijn perspectief staat hier ook onder druk: als er onvoldoende vraag is naar duurzame energie/producten/bedrijfsvoering kunnen er geen businesscases worden gemaakt. Bij de energietransitieprojecten is het dus noodzakelijk om ook ruimte te behouden voor niet-duurzame industrie om zo uiteindelijk de transitie te verwezenlijken. Nu de mogelijkheid om bedrijfswijzingen door te voeren onder druk komt te staan zal de gehele energietransitie hierdoor geraakt worden.

- ZH-PLG projecten

In het maatregelenpakket ZH-PLG zit een veelvoud aan projecten die bijdragen aan provinciale doelen voor onder andere de natuur, klimaat en de landbouw. Sommige van deze maatregelen zijn gericht op het terugdringen van de stikstofemissies en dragen daarmee bij aan het oplossen van de problematiek. Het kan op moment van schrijven nog niet worden uitgesloten dat voor een aantal projecten een vergunning nodig zal zijn – dit moet op korte termijn in beeld worden gebracht.

- PAS-melders

Voor PAS-melders is de impact van de uitspraken groot; legalisatie middels intern/extern salderen raakt verder uit beeld. PAS-melders die eerder een bestuurlijk rechtsoordeel hebben ontvangen – inhoudende dat zij vanwege intern salderen niet langer gelegaliseerd dienden te worden – hebben nu alsnog een natuurvergunning nodig. Een verdere complicatie is dat veel PAS-melders zich ook niet kunnen beroepen op de tijdelijke handhavingsvrijstelling. De meeste zijn immer niet tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2025 met toepassing van intern salderen fysiek gestart. Jurisprudentie zal moeten uitwijzen of deze constatering een tekortkoming is in de uitspraak of berust op een bewuste keuze van de Afdeling.

⁴ [Versnel verduurzaming van industrie en zet Rotterdam op voorsprong als motor voor energie- en grondstoffentransitie](#)

4. Handelingsperspectief voor Zuid-Holland

Zowel de Rendac uitspraak als de Greenpeace uitspraak geven wederom de noodzaak aan om de stikstofdepositie op de Zuid-Hollandse Natura-2000 gebieden op korte termijn met een geborgd maatregelen pakket te doen dalen. De wettelijke doelen uit de Wet stikstof en natuurverbetering (hierna: Wsn; inmiddels Omgevingswet) gaven hier al aanleiding toe, maar met de dreiging van het volledig stilvallen van de vergunningverlening is de noodzaak nu nog acuter. Ter verduidelijking van de discussie volgt hieronder eerst een kort overzicht van de huidige wettelijke doelen met betrekking tot stikstofreductie, de provinciale doelen voor ammoniakreductie en de voortgang tot nu toe.

Wettelijke doelen stikstofreductie

In de Wet stikstofreductie en natuurverbetering/Omgevingswet is opgenomen dat er moet worden gewerkt aan stikstofreductie om verslechtering van de kwaliteit van stikstofgevoelige habitats tegen te gaan. Hiervoor zijn de volgende drie doelstellingen opgenomen:

- 2025: Minimaal 40% van het areaal onder de Kritische Depositie Waarde (KDW).
- 2030: Minimaal 50% van het areaal onder de Kritische Depositie Waarde (KDW).
- 2035: Minimaal 74% van het areaal onder de Kritische Depositie Waarde (KDW).

Deze omgevingswaarden worden uiteraard niet vanzelf gehaald. De Wsn gaf de Minister voor Natuur en Stikstof de opdracht een Programma stikstofreductie en natuurverbetering vast te stellen (artikel 1.12b Wsn) en daarin aan te geven welke stappen moeten worden gezet (door andere bestuursorganen) om de gestelde omgevingswaarden te bereiken (zie onder andere ex artikel 2.1 Besluit natuurbescherming).

Ammoniakreductiedoelen, stikstofoxidenreductiedoelen en de voortgang tot nu toe

Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) werd invulling gegeven aan deze doelstellingen. Met het aantreden van het nieuwe kabinet in de zomer van 2024 is het NPLG echter komen te vervallen. Op dit moment is de status van de provinciale doorvertaling van de landelijke doelen uit de Wsn naar emissiereductieopgave per provincie onduidelijk.

In het NPLG is per provincie een indicatieve reductieopgave opgenomen voor ammoniak uit de landbouw. Voor Zuid-Holland is deze opgave een reductie van 1,9 kton/jr bovenop het 'basispad'. In dit basispad is aangegeven dat de emissies in Zuid-Holland zullen afnemen met 0,6 kton/jr. Hiermee komt de totaal reductieopgave voor Zuid-Holland op 2,5 kton/jr zijn. Dit is een afname van ong. 42% t.o.v. de 6 kton emissie van de landbouw in 2018.

De provincie Zuid-Holland heeft aangegeven door te gaan met het ZHPLG en de daarin opgenomen deze indicatieve doelstellingen te behouden.

Uit de gegevens van de emissieregistratie⁵ blijkt dat de ammoniakemissies tussen 2019 en 2023 zijn afgenomen met ongeveer 2%. Geconcludeerd kan worden dat we als provincie Zuid-Holland nog niet op schema liggen om de indicatieve ammoniakreductie doelstellingen te halen.

Met betrekking tot stikstofoxiden/NOx zijn in de voortgangsbrief NPLG van februari 2023⁶ indicatieve reductiedoelen opgenomen voor de sectoren mobiliteit en industrie, aangezien deze sectoren ook een aanzienlijke bijdrage leveren aan de depositie van stikstof op gevoelige Natura-2000 gebieden. Het is belangrijk om te benoemen dat deze reductiedoelen landelijk zijn en geen

⁵ www.emissieregistratie.nl

⁶ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-a4ffa738a48c84c23a419fc9b7682b30f01213be/pdf>

provinciale doorvertaling hebben gekregen. Dit betekent dat er geen specifiek reductiedoel is voor de provincie Zuid-Holland voor de sectoren mobiliteit en industrie.

- Reductiedoelstelling mobiliteit: in 2030 een reductie van 25% t.o.v. 2019.
- Reductiedoelstelling industrie: in 2030 een reductie van 38% t.o.v. 2019.

De emissie van stikstofoxiden is tussen 2019 en 2023 in de provincie Zuid-Holland voor de sector mobiliteit afgenomen met ongeveer 14% en de uitstoot voor de industrie is deze afgenomen met ongeveer 18%. De daling in deze sectoren is dus substantieel en de trend is zodanig dat de doelen voor 2030 binnen bereik zijn.

Emissieplafond ammoniak in de melkveehouderij

In het kader van de beleidsintegratie in het domein Water, Klimaat en Natuur (hierna: WKN) is het afgelopen jaar gewerkt om een emissieplafond streefwaarde per hectare voor de emissie van ammoniak in de melkveehouderij in het omgevingsbeleid te verankeren. De effecten hiervan worden onderzocht in de aankomende OER 2025. Uit interne analyses die team stikstof en landbouw in eerdere jaren hebben gemaakt blijkt al dat met een streefwaarde van 40kg/ha een forse stap gezet kan worden in de reductie van ammoniakemissies in Zuid-Holland.

Een streefwaarde biedt echter niet de juridische zekerheid die er nodig is om tot een geborgde reductie te komen. Hiervoor is het noodzakelijk dat de provincie Zuid-Holland een dergelijk emissieplafond gaat normeren en zal invoeren met bijpassend handhavingsinstrumentarium. Hierbij denken we aan trapsgewijze normering van het emissieplafond, bijvoorbeeld 60kg/ha/jr in 2027, 55 kg/ha/jr in 2029, 50 kg/ha/jr in 2032 en uiteindelijk 40 kg/ha/jr in 2035. Uiteraard kan dit niet zonder participatie van de sector (NB disclaimer: dit is een eerste gedachte, cijfers noch jaartallen zijn bepaald).

In de voorgestelde programmering van het maatregelenpakket ZHPLG zitten twee belangrijke projecten die hieraan bijdragen. Er is 25 miljoen van de 188 miljoen geprogrammeerd voor de pilot Fieldlab Groene Hart en de pilot Emissieplafond Veehouderij. Om voortgang te maken met de invoering van een emissieplafond is het cruciaal dat deze projecten doorgang vinden.

Daarnaast is het evident dat om een dergelijk emissieplafond succesvol in te kunnen voeren en de sector de kansen te bieden om hieraan te voldoen het cruciaal dat de provincie Zuid-Holland financiële middelen van het rijk ter beschikking krijgt om de melkveehouderijsector financieel te kunnen ondersteunen bij deze reductieopgave. Onze lobby vanuit Zuid-Holland moet er dan ook op gericht zijn om op zeer korte termijn meer financiële ruimte te bieden aan provincies om de transitie in de landbouw invulling te kunnen geven.

Zuid-Hollandse Aanpak Stikstof

Zoals hierboven aangegeven is een geborgd maatregelenpakket zowel op Rijks- als op provinciaal niveau noodzakelijk. De afgelopen jaren is door team stikstof een aantal malen een uitvraag uitgezet binnen de provinciale organisatie om inzichtelijk te maken waar stikstofreductie binnen de opgaven al plaatsvindt. Dit overzicht wordt uitgebreid om te komen tot een Zuid-Hollandse Aanpak Stikstof (hierna: ZHAS). Deze aanpak kan behulpzaam zijn bij de additionaliteitstoets intern/extern salderen van de ODH en bij het opstellen van verder stikstofreductiebeleid. Hiervoor is het noodzakelijk om een analyse uit te voeren van uitgevoerde, bestaande en vastgestelde stikstofreducerende maatregelen binnen de provincie en van het Rijk die effect hebben in de provincie om een conclusie te kunnen trekken of met die maatregelen het behoud van de staat van instandhouding van

habitattypen in Natura 2000-gebieden is gewaarborgd, dan wel dat herstel van de staat van instandhouding mogelijk blijft. Indien stikstofreductiemaatregelen onvoldoende zijn om op termijn de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen behalen kan het zijn dat er extra stikstofreducerende maatregelen getroffen moeten worden op Rijks- of provinciaal niveau.

De provincie Zuid-Holland komt daarom in navolging van de provincie Brabant en Gelderland met de ZHAS. Via IPO en BIJ12 wordt een themasessie georganiseerd om landelijke afstemming te zoeken omtrent provinciale aanpakken en die van het Rijk.

Deze ZHAS zal een overzicht bieden van alle getroffen, in uitvoering zijnde en toekomstige maatregelen die leiden tot een daling van stikstofdepositie op de Zuid-Hollandse Natura-2000 gebieden en hoe deze worden geborgd. Daarnaast zal de ZHAS beschrijven hoe de voortgang van dit maatregelenpakket zal worden gemonitord, geëvalueerd en bijgestuurd. Het voorgestelde emissieplafond is hierbij onderdeel van een bredere stikstofaanpak, welke in z'n totaliteit moet leiden tot een geborgde reductie van de deposities op de stikstofgevoelige natuur in onze Zuid-Hollandse Natura-2000 gebieden. Daarnaast kan worden nagedacht worden over eventuele beleidsregels voor intern salderen. Welke overige maatregelen nog getroffen kunnen worden staat nog ter discussie.

Voor het monitoren, evalueren en bijsturen zal gebruik worden gemaakt van (o.a.) AERIUS Monitor, Ammoniakmonitor Zuid-Holland, NOx-monitor Zuid-Holland, Stikstofmeetnetwerk Nieuwkoop en de Pilot Stalmetingen. Deze instrumenten tezamen bieden inzichten uit meerdere invalshoeken en brengen in beeld hoe de stikstofreducerende maatregelen zich vertalen in zowel de gemeten als de beoogde daling.

Een eerste intern concept van deze ZHAS is voorlopig voorzien voor eind februari.

5. Uitspraak Greenpeace

Op 21 januari jl. vond de uitspraak in de bodemprocedure plaats waarin Greenpeace vordert dat de rechtbank verklaart dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld door onvoldoende maatregelen te nemen om de stikstofneerslag op Nederlandse Natura 2000-gebieden onder de Kritische Depositie Waarden (KDW) te brengen. De rechtbank stelde Greenpeace voor een groot deel in het gelijk en beveelt de Staat het nog niet gerealiseerde deel van het stikstofdoel van 50% van het areaal stikstofgevoelige natuur uiterlijk op 31 december 2030 onder de toepasselijke KDW-en te brengen, op zodanige wijze dat daarbij steeds prioriteit wordt gegeven aan de aanpak van de stikstofdepositie op de habitats en leefgebieden vermeld op de Urgente Lijst.

De rechtbank gaf aan dat de Staat zich niet mag verschuilen achter het buiten haar macht liggen om de stikstofdoelen te behalen vanwege een veronderstelde grote depositiebijdrage vanuit het buitenland. Ook mag de Staat zich niet verschuilen achter veronderstelde andere drukfactoren die oorzaak zouden zijn van de verslechtering van natuur. De rechter oordeelt enerzijds dat de impact van stikstof dominant is op de verslechtering van natuurkwaliteit en op zichzelf niet ter discussie kan staan en anderzijds dat de bijdrage uit het buitenland in omvang onderschikt is aan de Nederlandse depositiebijdrage. Temeer omdat grofweg de helft van de depositiebijdrage afkomstig is van "landbouw", < 10% van "mobiliteit", < 5% van "huishoudens, diensten en bouw" en < 3% vanuit de "industrie en energie". Daarmee is grofweg/bijna 70% van de stikstofdepositie door Nederland beïnvloedbaar.

6. Conclusie

De impact van de Greenpeace uitspraak is redelijk beperkt: de noodzaak om stikstofdepositie te beperken ligt al in de eigen wettelijke doelstellingen. Met de Rendac-uitspraak is de noodzaak van een maatregelenpakket met geborgde stikstofreductie vergroot; de Greenpeace uitspraak bevestigt dit. In de eerste plaats zal het Rijk met een maatregelenpakket moeten komen om hier gehoor aan te geven. Daarnaast kan de provincie Zuid-Holland zoals beschreven in het handelingsperspectief zelf ook stappen zetten om reductie te bewerkstelligen om de wettelijke doelen binnen bereik te krijgen en vergunningverlening (weer) mogelijk te maken.

Bij gebrek aan een dalende trend van emissies en deposities en een stevig, geborgd maatregelenpakket zal in de tussentijd vergunningverlening op basis van salderen (intern en extern) zo goed als onmogelijk zijn.

To: [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl]; [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl]
Cc: [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl]; [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl]
From: [redacted] 5.1.2e [redacted]
Sent: Thur 1/23/2025 12:12:04 PM
Subject: RE: Terug- en vooruitblik stikstof
Received: Thur 1/23/2025 12:12:00 PM

Ha allen,

Bij deze de meer uitgebreide versie voor de lichtversie van de halfwegevaluatie

buiten verzoek

buiten verzoek

- Successen: waar ben je trots op?

1. **Monitoring: ammoniakmonitor en meetnetwerk Nieuwkoop is opgezet.** De ammoniakmonitor is een product ontwikkeld door de provincie waarin wij de ammoniakemissie en de ontwikkelingen in de ammoniakemissie zichtbaar is. Het voordeel aan deze ammoniakmonitor is dat er maatregelen ingezet kunnen worden die wij, maar ook andere nemen. Zo is in een oogopslag zichtbaar hoe ver wij als provincie zijn met onze ammoniakreductie-opgave. Het meetnetwerk Nieuwkoop is er op gericht meer inzicht te vergaren in de depositie van ammoniak en luchtconcentraties van ammoniak en stikstofoxiden in Nieuwkoop. Dit zorgt voor een beter begrip van depositie, versterkt door de combinatie met stalmetingen, die ook uitgevoerd worden rondom Nieuwkoop.
2. **De integrale aanpak van het team stikstof waarbij innig samen wordt gewerkt met o.a. landbouw, grondzaken, gebiedsmanagers, mobiliteit, wonen, energie, haven & industrie.** Stikstof raakt namelijk de meeste ambities van de provincie en daarmee is samenwerking essentieel.

- Been bijtrekken: Wat heeft extra inzet nodig om doelen te realiseren?

1. **Uitwerken en implementeren emissieplafond ammoniak i.s.m. landbouw.** Een emissieplafond ammoniak per hectare

- Context veranderd: welke ambities of doelen moeten worden aangepast?

1. **Het net sluit zich steeds meer, door recente en nog te verwachten uitspraken van de RvS is er steeds minder vergunningverlening mogelijk en komt ZH en heel NL op slot te staan: effecten zijn voelbaar in bijna alle sectoren zoals woningbouw, energietransitie en landbouw.** Het enige dat helpt is substantiële stikstofreductie. Het stikstofprobleem is nog urgenter geworden waardoor er meer ambitie noodzakelijk is.

Van: [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl>
Verzonden: donderdag 23 januari 2025 11:06
Aan: [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl>; [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl>
CC: [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl>
Onderwerp: RE: Terug- en vooruitblik stikstof

Mijn collega [redacted] 5.1.2e gaat vanmiddag nog een poging wagen jullie van iets meer info te voorzien.

Van: [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl>
Verzonden: donderdag 23 januari 2025 11:03
Aan: [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl>; [redacted] 5.1.2e [redacted] @pzh.nl>
Onderwerp: Re: Terug- en vooruitblik stikstof

Hi [redacted] 5.1.2e,

Heel begrijpelijk! Maandag hebben we ons gesprek al staan met Frank dus dat is eigenlijk te laat. Zou je anders nog even willen mailen wat je vorige keer aan ons liet zien. Dan kunnen we dat in ieder geval meenemen tijdens het gesprek.

Groet,

[redacted] 5.1.2e

Datum: donderdag, 23 januari 2025 om 09:45

Aan: 5.1.2e @pzh.nl>, 5.1.2e
5.1.2e @pzh.nl>

Onderwerp: RE: Terug- en vooruitblik stikstof

Ha 5.1.2e,

Zeker, alleen toen was het nog rustig en nu is de hele stikstofwereld ontploft. Deze week gaat niet meer lukken, zou maandag nog kunnen?

Met groet,
lisa

Van: 5.1.2e @pzh.nl>

Verzonden: donderdag 23 januari 2025 09:29

Aan: 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e @pzh.nl>

Onderwerp: Re: Terug- en vooruitblik stikstof

Urgentie: Hoog

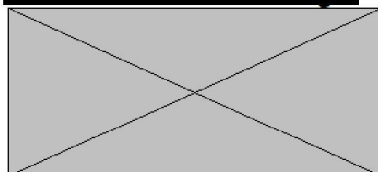
Ha 5.1.2e,

Vorige week maandag hebben we elkaar gesproken over de terug- en vooruitblik op het Coalitieakkoord. Als ik het mij goed herinner hebben we toen afgesproken dat jij nog wat extra toelichting zou schrijven bij de punten die je al had verzameld voor stikstof. We zouden graag vandaag de stukken voor het gesprek afronden en hebben daarvoor jouw input nodig. Lukt het nog om dat vandaag aan te leveren?

Ik hoor het graag,

5.1.2e

5.1.2e

M 5.1.2e
E 5.1.2e @pzh.nl
www.zuid-holland.nl/contact

<https://www.linkedin.com/in/> 5.1.2e

Krachtig Zuid-Holland

Van: 5.1.2e @pzh.nl

Wanneer: 14:30 - 15:00 13 januari 2025

Onderwerp: Terug- en vooruitblik stikstof

Locatie: GC

Ha 5.1.2e,

Vanuit concernstrategie zijn we bezig met de voorbereidingen op de terug- en vooruitblik van het coalitieakkoord (een lightversie van de halfwegevaluatie). Het gesprek met Frank staat voor 27 januari gepland, waarbij we zijn hele portefeuille doornemen en er 9 highlights uit halen. Ter voorbereiding gaan we langs bij de verschillende collega's die aan thema's als landbouw, P&O, NOVEX groene hart en stikstof werken. Voor stikstof zijn we op zoek naar 1 voorbeeld in elke categorie.

3x Been bijhalen: wat heeft extra inzet nodig om doelen te realiseren?

3x Context veranderd: welke ambities of doelen moeten worden aangepast?

Deze voorbeelden halen we graag bij je op in het gesprek van 13 januari. Voor nu alvast hele fijne feestdagen gewenst!

Groet, 5.1.2e

We weten dat dit lastminute komt en dat er geen/weinig tijd is om alle stukken voor 16:00 uur te lezen, daarom zal er ook een mondelinge toelichting door 5.1.2e gegeven worden. Tot vanmiddag!

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

M 5.1.2e

E 5.1.2e @pzh.nl

www.linkedin.com/in/5.1.2e

www.zuid-holland.nl/contact

5.1.2e

Krachtig Zuid-Holland

To: 5.1.2e [redacted]@pzh.nl]
From: SharePoint Online
Sent: Fri 1/24/2025 9:28:30 AM
Subject: 5.1.2e [redacted] heeft een opmerking geplaatst in D-memo analyse gevolgen juridische uitspraken Rendac en greenpeace
Received: Fri 1/24/2025 9:30:14 AM

D-memo analyse gevolgen juridische uitspraken Rendac en greenpeace.docx

5.1.2e [redacted]

5.1.2e [redacted] heeft een opmerking toegevoegd

Beter: het proces tot nu toe heeft er als volgt uitgezien:

...n de oppervlakte van de stikstofgevoelige natuur uiterlijk op 31 december 2030 onder de grenswaarde moet brengen. Daarbij moet de Staat, anders dan deze tot nu toe gedaan heeft, voorrang geven aan de meest kwetsbare natuur.

Hierbij nog een opmerking over het proces tot nu toe. De uitspraak van de Afdeling (Rendac) kwam op 18 december, vlak voor het kerstreces. Team stikstof heeft contact gehad met de Omgevingsdienst Haaglanden (hierna: ODH) en het Interprovinciaal Overleg (hierna: IPO) over het...

[Ga naar opmerking](#)

5.1.2e [redacted]

5.1.2e [redacted] heeft een opmerking toegevoegd

Toegevoegd; de 3 monitors zijn allemaal modellen, ook daarmee tonen wij aan wat er is gebeurd.

...-monitor Zuid-Holland, Stikstofmeetnetwerk Nieuwkoop en de Pilot Stalmetingen. Deze instrumenten tezamen bieden inzichten uit meerdere invalshoeken en brengen in beeld hoe de stikstofreducerende maatregelen zich vertalen in zowel de gemeten en gemodelleerde als de beoogde daling.

Een eerste intern concept van de ZHAS is voorzien voor eind februari.

5. Uitspraak Greenpeace

Op 22 januari jl. vond de uitspraak in de bodemprocedure plaats waarin Greenpeace vordert dat de rechtbank verklaart dat d...

[Ga naar opmerking](#)

5.1.2e [redacted]

5.1.2e [redacted] heeft een opmerking toegevoegd

...iseren GVE per hectare);

- Aanwijzen van overgangsgebieden rond N2000 gebieden waar geen bedrijvigheid (en mogelijk ook geen recreatie) mag plaatsvinden;
- Beschikbaar stellen van extra budget om in kwetsbare gebieden boeren/bedrijvigheid tegen een redelijke prijs uit te kopen of te ruilen met andere kavels;
- Verminderen gebruik van kunstmest;
- Afroming van productierechten;
- Lager eiwitgehalte in veevoer vastleggen;
- Intrekken van vergunningen;
- Innovatie kan bijdragen aan een dalende trend, maar juri...

[Ga naar opmerking](#)

5.1.2e

5.1.2e heeft een opmerking toegevoegd

Ik geloof dat dit dus het artikel is van de Wnb. Of heeft Wsn zelf artikelen? Wat ik heb kunnen vinden is dat Wsn een wetsvoorstel was voor het wijzigen van de Wnb en daarin onder andere 1.12a en 1.12b op te nemen.

Vooralsnog geen artikel gevonden in de Omgevingswet die dit zegt.

...aal onder de Kritische Depositie Waarde (KDW).

Deze omgevingswaarden worden uiteraard niet vanzelf gehaald. De Wsn gaf de Minister voor Natuur en Stikstof de opdracht een Programma stikstofreductie en natuurverbetering vast te stellen (artikel 1.12b Wsn) en daarin aan te geven welke stappen moeten worden gezet (door andere bestuursorganen) om de gestelde omgevingswaarden te bereiken (zie onder andere ex artikel 2.1 Besluit natuurbescherming).

Ammoniakreductiedoelen, stikstofoxidenreductiedoel...

[Ga naar opmerking](#)

[Waarom ontvang ik deze melding van Office?](#)

[Instellingen voor meldingen](#)

provincie
Zuid-Holland

toepassing; welke varianten voor ogen (benut hiervoor de varianten in de MER), dan voorstaat geen tekst van drie regels.

○ Wanneer er al wel concrete teksten zijn volstaat een korte beschrijving van de wijziging en kan voor de volledige tekst worden verwezen naar de bijlage.

Planning

De planning rondom lopende herzieningen vind je hier: [Jaarplanning herzieningen omgevingsbeleid.xlsx](#). In de Excel staan de zwarte data vast, daarnaast geven de rode data inzicht in de verwachte planning. Wij vermelden de eerste van de maand als inschatting. Belangrijke data zijn:

- **17 februari deadline aanleveren teksten internetconsultatie**
- **6 mrt. Open huis**
- **6-24 mrt. internetconsultatie**
- 15 mei deadline voor aanleveren t.b.v. advies regieteam & deadline geo
- 10 juni voor definitieve ontwerp teksten
- 26 juni aanleveren GS-workflow ontwerp incl. OER

• Mochten de teksten al eerder klaar zijn ontvangen we deze graag eerder. In de bijlage hebben we ook nog de formats voor de beleidsteksten toegevoegd. Ook in de bijlage de Omgevingsvisie en het Omgevingsprogramma zoals ze zijn na vaststelling van de Herziening 2024. De Omgevingsverordening is ook als bijlage toegevoegd. *We zijn nog bezig met het publiceren hiervan is deze versie nog niet uitvoerig gecheckt, dus kunnen er tekstuele fouten in zitten, hou dit in de gaten!*

Mocht je nog vragen hebben neem dan contact op met Omgevingsbeleid@pzh.nl of kom langs in het OmgevingsLAB op C2.

Met vriendelijke groet,

Regieteam Omgevingsbeleid

Bijlage 1 bij Artikel I

Omgevingsvisie Zuid-Holland

1. Inleiding

Introductie

Het Omgevingsbeleid van de provincie Zuid-Holland vindt zijn grondslag in het (juridische) stelsel van de Omgevingswet, die op 1 januari 2024 in werking is getreden. De Omgevingswet streeft ernaar om al het beleid over de fysieke leefomgeving te vereenvoudigen en helder weer te geven.

Het Omgevingsbeleid van provincie Zuid-Holland bestaat uit drie instrumenten: de Omgevingsvisie, het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. De Omgevingsvisie geeft onder het kopje 'Hier Staat Zuid-Holland nu' een beschrijving van de huidige staat van de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland. Daarnaast wordt onder 'Hier wil Zuid-Holland naartoe' de toekomst, zoals de provincie die voor zich ziet, beschreven. Om daar te komen zijn ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes geformuleerd. In de ambities wordt omschreven waar de provincie heen wil, de beleidsdoelen geven hier richting aan en de beleidskeuzes bepalen hoe de ambities bereikt dienen te worden. De provincie werkt hierin zowel thematisch als gebiedsgericht en houdt bij te maken keuzes te alle tijde oog voor de integraliteit van het Omgevingsbeleid.

In het Omgevingsprogramma staat beschreven welke maatregelen de provincie treft (inclusief alle activiteiten die ze uitvoert) om haar visie waar te maken. Tot slot staan in de Omgevingsverordening de regels over wat wel en niet is toegestaan binnen de provinciegrenzen. Deze regels werken door naar derden en zijn gericht op het in stand houden van een goede omgevingskwaliteit. Het merendeel betreft instructieregels die voorschrijven hoe waterschappen en gemeenten bepaalde onderwerpen in hun plannen moeten opnemen, maar er zijn ook een aantal direct werkende regels waar burgers en bedrijven zich aan moeten houden.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een toelichting op de sturingsfilosofie die de provincie hanteert om, samen met partners, te groeien van waar Zuid-Holland nu staat naar waar de provincie naartoe wil. Het inleidende hoofdstuk, wordt hieronder afgesloten met een toelichting op de beleidscyclus.

Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de huidige staat van de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland waarop de provincie richting de toekomst voortbouwt.

Het overgrote deel van de Omgevingsvisie landt in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk staan de ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes beschreven. Het hoofdstuk wordt ingeleid met een korte schets van de Ruimtelijke koers voor Zuid-Holland. In de ruimtelijke koers worden strategische keuzes uitgelicht die de provincie voor de toekomst maakt. Deze ruimtelijke koers vormt dan ook het kader voor de ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes die in dit hoofdstuk zijn opgesteld. Daarnaast vormt het een belangrijk uitgangspunt voor komende herzieningen van het Omgevingsbeleid.

Beleidscyclus

In figuur 1 wordt de beleidscyclus weergegeven die de provincie Zuid-Holland hanteert. Dat is een modulaire werkwijze, wat betekent dat herzieningen op onderdelen plaatsvinden en alleen wanneer daartoe concrete aanleiding is. Het overzicht van voorgenomen aanpassingen wordt bijgehouden in de Lange Termijn Agenda (LTA) Omgevingsbeleid, die meerdere malen per jaar een update krijgt en vastgesteld wordt door Provinciale Staten.

De beleidscyclus omvat de volgende stappen:

0. Signaal

Het voornemen voor een beleidsaanpassing begint met een signaal. Een signaal is een kans, probleem of opgave waaraan de provincie mogelijk een bijdrage kan leveren. Dit signaal kan op allerlei manieren binnen komen: gesprekken met derden, onderzoeken van andere partijen, monitoring of evaluaties van beleid, nieuwsberichten, bestuurlijke wensen, bijeenkomsten, enzovoorts.

1. Verkenningen en onderzoeken

Concept

In deze stap worden signalen verkent en onderzocht. Het gaat hierbij om onderzoeken, participatie trajecten en andere verkennende trajecten die beleidsinhoudelijk van aard zijn, maar (nog) niet leiden tot concrete wijzigingsvoorstellen in het Omgevingsbeleid. Deze documenten zijn vormvrij. Na afronding volgt aanbidding aan Provinciale Staten ter kennisname. Met deze werkwijze kan een beleidsaanpassing worden onderbouwt en beter worden bepaald of de aanpassing gewenst is.

2. Startnotitie (beleidsvoornemens)

Een startnotitie wordt opgesteld als beleidsaanpassingen gewenst zijn. Een startnotitie beschrijft in ieder geval: a) de reden waarom een beleidsaanpassing nodig is (wat is het probleem of de kans), b) de reikwijdte waarbinnen naar beleidsopties gezocht gaat worden, c) op welke wijze participatie met andere partijen vorm krijgt en d) de planning voor oplevering van de startnotitie.

3. Beleidsaanpassingen

In een beleidsaanpassing wordt beschreven welk beleid wijzigt. Een beleidsaanpassing bevat in ieder geval a) een beschrijving van de voorgestelde wijzigingen in de omgevingsvisie en/of het Omgevingsprogramma en/of de Omgevingsverordening, b) een onderbouwing van de keuze voor deze aanpassing en c) een was/wordt-overzicht van de voorgestelde beleidswijzigingen. Het vaststellen van een beleidsaanpassing betreft een bevoegdheid van Provinciale Staten voor de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening en een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten voor het Omgevingsprogramma.

4. Beleidsuitvoering

Bij de uitvoering van beleid heeft de provincie verschillende instrumenten die benut kunnen worden. Dit staat onder andere beschreven in het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. Het inzetten van die instrumenten kan leiden tot de wens bepaald beleid aan te passen.

5. Evaluaties en monitoring

Beleid wordt gemonitord en op gezette tijden geëvalueerd. Monitoring en evaluatie kunnen signalen bevatten die na verdere verkenning en onderzoek kunnen leiden tot beleidsaanpassingen.

Participatie en dataverzameling zijn continu en worden in de gehele cyclus toegepast.

Figuur 1: De beleidscyclus

2. Sturingsfilosofie Provincie Zuid-Holland

Onze fysieke leefomgeving overstijgt de grenzen van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Als middenbestuur houdt de provincie Zuid-Holland zich bezig met opgaven die te groot zijn voor de besturen van de 50 Zuid-Hollandse gemeenten en de 7 waterschappen en te klein zijn voor de nationale regering in Den Haag. Vanuit die unieke positie kan de provincie op veel opgaven van meerwaarde zijn. In het werk van de provincie spelen de volgende aspecten een belangrijke rol:

- **Verbindende positie.** Als middenbestuur staat de provincie letterlijk te midden van vele spelers. Zuid-Holland - stevig verbonden met lokale overheden, de rijksoverheid en Europa - brengt die spelers bij elkaar.
- **Kennis van zaken** om in te brengen en in netwerken een gezaghebbende rol te spelen.
- **Wettelijke bevoegdheden** waarmee Zuid-Holland keuzes kan maken, om ontwikkelingen mogelijk te maken en ongewenste ontwikkelingen tegen te houden.
- **Financiële middelen** om bij te dragen aan projecten en investeringen.
- **Democratische legitimatie** op regionaal niveau en daarmee het vermogen om gezaghebbend knopen door te hakken.
- **Gebiedsregisseur.** De provincie heeft als gebiedsautoriteit en gebiedspartner de rol om in afstemming met medeoverheden en gebiedspartners maatregelen uit te werken waarmee gestelde doelen kunnen worden bereikt. Regie voeren betekent sturen, na afstemming en in overleg, richting een bepaald resultaat.

Afhankelijk van veel verschillende factoren kan de provincie verschillende rollen pakken, waarbij ze in de basis altijd uitgaat van:

- Lever meerwaarde. Het subsidiariteitsbeginsel uit de Omgevingswet (decentraal, tenzij) wordt door de provincie opgepakt als 'je toont meerwaarde of je toont je niet'. De provincie Zuid-Holland oefent een taak of bevoegdheid, als dat bij de regeling daarvan is bepaald, dien ten gevolge alleen uit als dat nodig is:
 - Met het oog op een provinciaal belang en dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het gemeentebestuur kan worden behartigd, of
 - Voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van de taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet of de uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting.
- Wees effectief en betrouwbaar. De provincie werkt vanuit het besef dat het geven van ruimte en vertrouwen op gespannen voet kan komen te staan met het vertrouwde beeld van een rechtmatige overheid die volgens eenduidige regels opereert.

Provinciaal belang staat voorop

De eerste stap in de provinciale sturing is het bepalen van de 'Provinciale meerwaarde'. Daarbij hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Een toekomstbestendige leefomgeving is topprioriteit
Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving vormt de basis voor een toekomstbestendige samenleving en een economie waarin mensen ook in de toekomst hun inkomen kunnen verwerven. Binnen de grenzen van het bodem-, water- en ecosysteem staat welzijn van Zuid-Hollandse inwoners centraal.
- Accepteren dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland
Het is niet langer mogelijk om sectorale ruimteclaims grenzeloos door te trekken naar de toekomst. De schaarste aan ruimte vraagt om keuzes. Schaarste wordt benut om maatschappelijke opgaven en de transitie naar een toekomstbestendige economie te versnellen. Ruimteclaims en schuifruimte kunnen per opgave verschillen. De ruimte in onze steden en dorpen zal nog intensiever en beter benut moeten worden. De landbouwsector staat op vele vlakken voor een extensiveringsopgave. Dat heeft de ruimte nodig. Dus wonen en werken doen het primair met het bestaand bebouwde gebied. Een tijd van transitie vraagt om nieuwe denken en werkwijzen in het economisch domein en in de ruimte.
- Sturen op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde
De provincie geeft prioritair ruimte aan activiteiten die onze maatschappelijke doelen versnellen en verder helpen. Kwaliteit is leidend, de provincie wordt selectief. Ze kijkt over grenzen heen en werkt samen op de schaal die past bij opgaven, met oog en respect voor elkaars belang en toekomstbestendig verdienvermogen.
- Rekening houden met de maatschappelijke kosten en baten op de korte en lange termijn.
Keuzes moeten nu en voor toekomstige generaties betaalbaar zijn. Het maatschappelijke rendement op lange termijn staat centraal en wordt afgewogen tegen zakelijke en andere belangen op de korte termijn.

Opgavegericht sturen

Als het aanpakken van een bepaalde opgave tot meerwaarde voor de provincie kan leiden, dan wordt hierop beleid ontwikkeld en een keuze gemaakt in hoe die opgave aan te sturen. Voor zover mogelijk worden opgaven integraal aangepakt en wordt er gewerkt op het voor die opgave optimale schaalniveau. Dit kan per opgave verschillen. Om beleid en decentrale regels goed op elkaar te laten aansluiten heeft het altijd de voorkeur om opgaven in samenwerking en afstemming met andere overheden aan te pakken. Afhankelijk van deze factoren zal er generiek gestuurd gaan worden op het bereiken van de maatschappelijke meerwaarde.

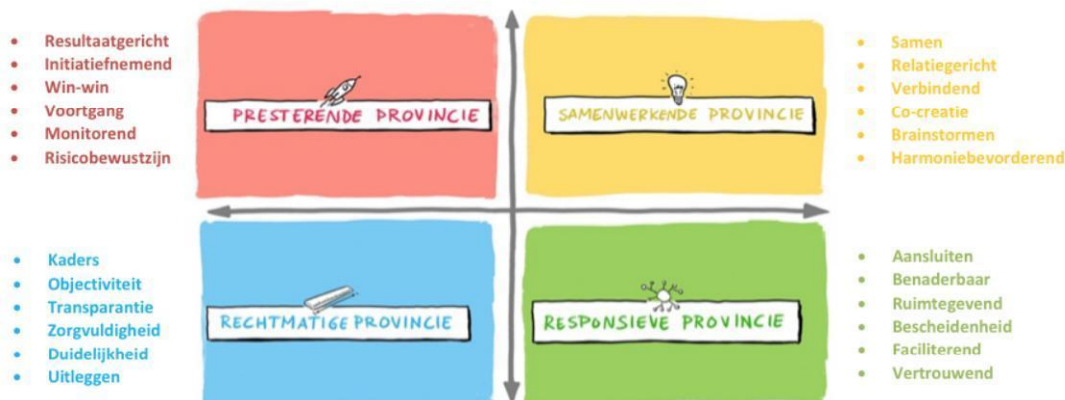
Gebiedsgericht sturen

Het is vanzelfsprekend dat een generieke aanpak voor alle dossiers niet passend is in een specifiek gebied. Om die reden zal de provincie Zuid-Holland ook altijd gebiedsgericht sturen om de specifieke behoeftes te combineren met de grotere opgave. Hierin zijn integrale maatwerkoplossingen mogelijk, zolang ze per saldo voldoende bijdrage aan een positieve maatschappelijke ontwikkeling. De sturing kan daarbij een andere vorm krijgen.

Sturingsstijlen

De sturingsprincipes leiden tot vier mogelijke sturingsstijlen, die afhankelijk van de opgave ingezet kunnen worden.

- Zoveel mogelijk overlaten aan initiatieven uit de samenleving (responsieve overheid);
- Waar (meer) regie nodig is, netwerkend werken (samenwerkende overheid);
- Waar overheidsinvesteringen onmisbaar zijn, zelf prestaties leveren (realiserende overheid);
- Waar normerend optreden noodzakelijk is, wettelijke bevoegdheden inzetten (rechtmatige overheid).

3. Hier staat Zuid-Holland nu

De huidige staat van de leefomgeving van Zuid-Holland beschrijven we aan de hand van vier onderdelen:

- Een beschrijving van de KWALITEITEN VAN ZUID-HOLLAND: de drie deltalandschappen, de Zuid-Hollandse steden en de strategische ligging in internationale netwerken.
- De provinciale belangen en rollen met betrekking tot ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit.
- Een beschrijving van de huidige staat van de LEEFOMGEVING op basis van de monitor leefomgeving.
- Een beschrijving van de ruimtelijke hoofdstructuur.

De kwaliteiten van Zuid-Holland

Drie deltalandschappen

Zuid-Holland is een strategisch gelegen, vruchtbare delta, grotendeels onder zeeniveau. De wijze waarop de bewoners van deze delta door de eeuwen heen het water hebben weten te bedwingen en benutten, heeft een landschap opgeleverd waarvan de culturele waarde internationaal wordt erkend en dat cruciale leefgebieden bevat voor internationaal beschermde plant- en diersoorten. Zuid-Holland is uniek in de combinatie van het kust-, veen-, weide- en rivierdeltalandschap. Deze zijn allemaal verbonden met grote waterstructuren: de meren, rivieren, de zee en zeearmen. Ze hebben elk een eigen, kenmerkend samenspel opgeleverd van bodem, water en grondgebruik, dat voortdurend in beweging is. De meest bepalende bewegingen op dit moment zijn de dalende veenbodem, de zeespiegelstijging, de grotere peilschommelingen van de rivieren en de wijze waarop mensen het landschap waarderen. De culturele en de historische betekenis hebben de afgelopen jaren steeds meer aan gewicht gewonnen. Elk van de drie deltalandschappen heeft inmiddels een eigen schakeling van stedelijkheid naar landelijkheid. Contrasten en overgangen tussen stad en land, tussen infrastructuur en landschap, en tussen dynamiek en rust vormen een grote kwaliteit en een enorme natuurlijke potentie voor Zuid-Holland. De unieke kwaliteiten van de drie deltalandschappen en hun verwevenheid met elkaar, met de grote wateren en het stedelijk gebied geven Zuid-Holland identiteit, structuur en diversiteit.

Zuid-Hollandse steden: veelzijdige steden en economische complexen in het deltalandschap

In de deltalandschappen zijn, veelal op strategische plekken aan water en handelsroutes, steden en bedrijvigheid ontstaan. Historische en moderne steden, havens en intensieve tuinbouwgebieden groeien in deze delta onder zeeniveau uit tot een meerkernige metropool die in vergelijking met concurrerende stedelijke gebieden over de grens dunbevolkt is. Deze relatief lage bevolkingsdichtheid en de grote diversiteit brengen kansen en opgaven met zich mee voor de verdere versterking van Zuid-Holland en haar concurrentiepositie. Om de kansen te grijpen, moet het mobiliteitsnetwerk op orde zijn. Internationale verkeersstromen van mensen en goederen delen dit netwerk met regionaal

verkeer. Een sterke stedelijke economie van diensten en kennis deelt de relatief beperkte ruimte met een efficiënt logistiek netwerk van mainport en greenports. De verschillende internationaal toonaangevende economische complexen kunnen elkaar op sleeptouw nemen, door samen ketens van productie en transport te vormen, door innovaties uit te wisselen en samen nieuwe kennis te ontwikkelen. Dat gebeurt in een omgeving die op veel plekken historie ademt, en daardoor ook recreatief en toeristisch aantrekkelijk is.

Juist het netwerk van verschillende complexen en het wederzijds versterkende karakter van het deltalandschap met zijn oude steden en de moderne internationaal georiënteerde economie, maakt Zuid-Holland onderscheidend en concurrerend. De provincie wil dat zo houden en versterken. Dat vraagt voortdurend om waakzaamheid en actie. Want de wereld staat niet stil. De eisen die de Zuid-Hollandse samenleving en de internationale markten stellen, zijn in beweging.

Strategische ligging in internationale netwerken

Zuid-Holland ligt op het raakvlak van de Randstad en de Zuidwestelijke Delta, op de as tussen Amsterdam en Antwerpen. Het netwerk van BrabantStad sluit op die as aan. De Zuid-Hollandse economie staat in direct verband met de stedelijke netwerken in de buurlanden: de Vlaamse Ruit en de Rijn-Ruhrregio. Deze strategische ligging in de grootste delta van Noordwest-Europa bepaalt de identiteit van Zuid-Holland. Dankzij de ligging in de delta kon Zuid-Holland doorgroeien tot een van de belangrijkste economische regio's van Noordwest-Europa en een wereldwijde draaischijf voor goederen, diensten en kennis: de toegangspoort van Europa. Binnen een relatief klein gebied hebben zich sterke, internationaal georiënteerde stedelijke, kennis- en agro-industriële clusters ontwikkeld. Binnen de Randstad zijn goede relaties en afstemming met de Noordvleugel van de Randstad van belang. Ook de relaties met gebieden buiten de Randstad, zoals BrabantStad en de Vlaamse Ruit zijn van belang.

Ruimtelijke ontwikkeling en Ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit hebben sterk met elkaar te maken, terwijl het wel twee verschillende begrippen zijn met een eigen grondslag, doel en opgaven. In dit hoofdstuk worden in samenhang van beiden de provinciale belangen en rollen benoemd.

Ruimtelijke ontwikkeling

De provincie heeft, samen met andere overheden, de zorgtaak voor een kwalitatieve, gezonde en veilige leefomgeving. Daartoe behoort ook het sturen op ruimtelijke ontwikkelingen: 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek'. De provincie stuurt daarop vanuit haar provinciale belangen en heeft daarnaast een regisserende verantwoordelijkheid als gebiedsautoriteit op het bovenlokale en gemeentelijke niveau. In de Omgevingswet is hiervoor 'de gebiedsgerichte coördinatie van de uitvoering van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen' opgenomen als provinciale taak. De provincie stuurt op regionaal niveau op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' waar dat een bovenlokaal belang of effect heeft. Daarbij worden partners tijdig betrokken en willen de provincie op tijd worden betrokken, want dat leidt tot beter beleid en betere plannen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties op lokaal niveau. Maar ruimtelijke ontwikkelingen op provinciaal en lokaal niveau hebben natuurlijk wel effect op elkaar.

Gebiedsgerichte uitwerking van opgaves

Provinciale sturing op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' begint met de vraag of de provincie in de maatschappelijke opgave een ruimtevraag ziet met een bovenlokaal belang of effect. De provinciale opgaven en belangen staan beschreven in de ambities en beleidskeuzes van deze Omgevingsvisie. Beleidskeuzes geven veelal een thematische beschrijving van de opgaven die in Zuid-Holland spelen en welke richting de provincie daarmee op wil. Deze opgaven komen samen in gebieden en beïnvloeden de ontwikkeling van een gebied. Het is daarom belangrijk om bij de uitwerking van opgaven rekening te houden met de bestaande functies en kwaliteiten in een gebied, de zogeheten 'gebiedsidentiteit'. Daarbij geldt dat nieuwe ontwikkelingen in een gebied de ruimtelijke kwaliteit moeten versterken of tenminste behouden. Een integrale gebiedsgerichte benadering past daarbij. Mede op basis daarvan geeft de provincie richting en ruimte aan een optimale wisselwerking tussen ruimtelijke ontwikkelingen en de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie stuurt per gebied verschillend op ruimtelijke ontwikkelingen. Dit doet recht aan de eigen identiteit, met elk gebied een kenmerkend landschap en een eigen positie in de ruimtelijke hoofdstructuur en daardoor een eigen mix aan opgaven die er spelen.

Juiste ontwikkeling op de juiste plek

De provincie vindt het belangrijk dat ontwikkelingen op de juiste plek landen. Het omgevingsbeleid helpt om te bepalen of een nieuwe ontwikkeling provinciale belangen ondersteunt of doorkruist. De hoofdlijnen hiervoor zijn te vinden in hoofdstuk 8 van de Omgevingsvisie. Hierin staan:

- het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee, via HOV, verbonden regiokernen.
- de hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht.
- het logistiek-industriële systeem van haven- en tuinbouwclusters langs vaarwegen en zware infrastructuur.
- de samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie.
- de groene ruimte en de groenblauwe structuur.
- het bodem- en watersysteem.
- energieinfrastructuur.
- aanvullend hierop toont de ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond indicatief de ruimtelijke situatie van de ondergrond.

Daarbij is leidend dat de provincie Zuid-Holland een aantrekkelijke provincie is om te wonen en te werken en dat onze leefomgeving gezond en veilig is. De ruimte is beperkt. Zuinig, duurzaam en efficiënt ruimtegebruik is daarom het uitgangspunt. Dit kan door hetgeen al bestaat beter te benutten, bijvoorbeeld door gebouwen te hergebruiken, de kwaliteit van het bestaande bebouwde gebied te verbeteren en bestaande infrastructuur optimaal te gebruiken. Er wordt gestreefd naar slim en meervoudig ruimtegebruik, door het combineren en mengen van functies. Ontwikkelingen moeten duurzaam zijn. De gevolgen voor de omgeving en de toekomst mogen niet afgewenteld worden. Naast deze algemene uitgangspunten heeft de provincie ook beleid geformuleerd voor specifieke ontwikkelingen en functies:

- Voor stedelijke ontwikkelingen maakt de provincie gebruik van de 'ladder voor duurzame verstedelijking'. Voor wonen, bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel heeft de provincie daarop toegesneden beleid geformuleerd. Grote nieuwe stedelijke ontwikkelingen buiten bestaand stads- en dorpsgebied wijst de provincie aan op de 3 hectare kaart. Voor kantoren en detailhandel is locatiebeleid van toepassing.
- Voor de Greenports en andere agrarische activiteiten heeft de provincie gebieden aangewezen, met name voor glastuinbouw, bollenteelt en boom en sierteelt.
- Ontwikkelingen houden rekening met behoud en waar mogelijk kwaliteitsverbetering van ons cultureel erfgoed, waaronder archeologische waarden, molenbiotopen, landgoed- en kasteelbiotopen en het Werelderfgoed.
- Veiligheid en gezondheid zijn aanleiding voor beleid met betrekking tot regionale waterkeringen, buitendijkse gebieden, de geluidzone rondom Schiphol en externe veiligheid.
- Voor energie heeft de provincie beleid geformuleerd met ruimtelijke consequenties, onder meer met betrekking tot zonnepanelen en windturbines.
- De vrijwaring van de provinciale vaarwegen en het recreatietoernet heeft eveneens ruimtelijke consequenties.
- Ook stiltegebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, bodemgevoelige locaties en dergelijke bepalen mede of ontwikkelingen op een plek mogelijk zijn.

Behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit in een gebied

Ruimtelijke kwaliteit speelt op elk schaalniveau van nationaal tot lokaal. Op het provinciaal schaalniveau spreek je van de juiste ontwikkeling op de juiste plek; daar waar de ontwikkeling aansluit bij de regionale gebiedsidentiteit en als vanzelfsprekend ingepast kan worden en toekomstige kwaliteiten genereert. Wanneer ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden op de juiste plek, zijn ze mogelijk onder voorwaarde dat de ruimtelijke kwaliteit behouden blijft of versterkt wordt. Ruimtelijke kwaliteit is de optelsom van toekomstwaarden, gebruikswaarden en belevingswaarden. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ook toekomstvast (duurzaam houdbaar of bewust tijdelijk) en aantrekkelijk. Ruimtelijke kwaliteit omvat niet alleen de waarden die objecten en gebieden hebben, maar ook de potentie om waarden tot ontwikkeling te brengen. Het zijn waarden die te maken hebben met eigenheid, identiteit, herkenbaarheid, leefbaarheid, bruikbaarheid en continuïteit.

Om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang in relatie tot de gebiedsidentiteit. Gebiedsidentiteit is de aard of karakteristiek van een gebied dat is ontstaan in de loop der jaren. In die tijd zijn gemeenschappelijke kernwaarden in het gebied ontstaan die gekoppeld zijn aan gebruik en de verschijningsvorm. De gebiedsidentiteit van een plek is verbonden met de mensen die er wonen, werken en er zich thuis voelen.

Uitgangspunt is dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen verbonden worden met bestaande gebiedskenmerken. In de beleidskeuze Ruimtelijke Kwaliteit en Landschap en het gekoppelde verordening artikel met betrekking tot landschappen wordt hier verder op ingegaan.

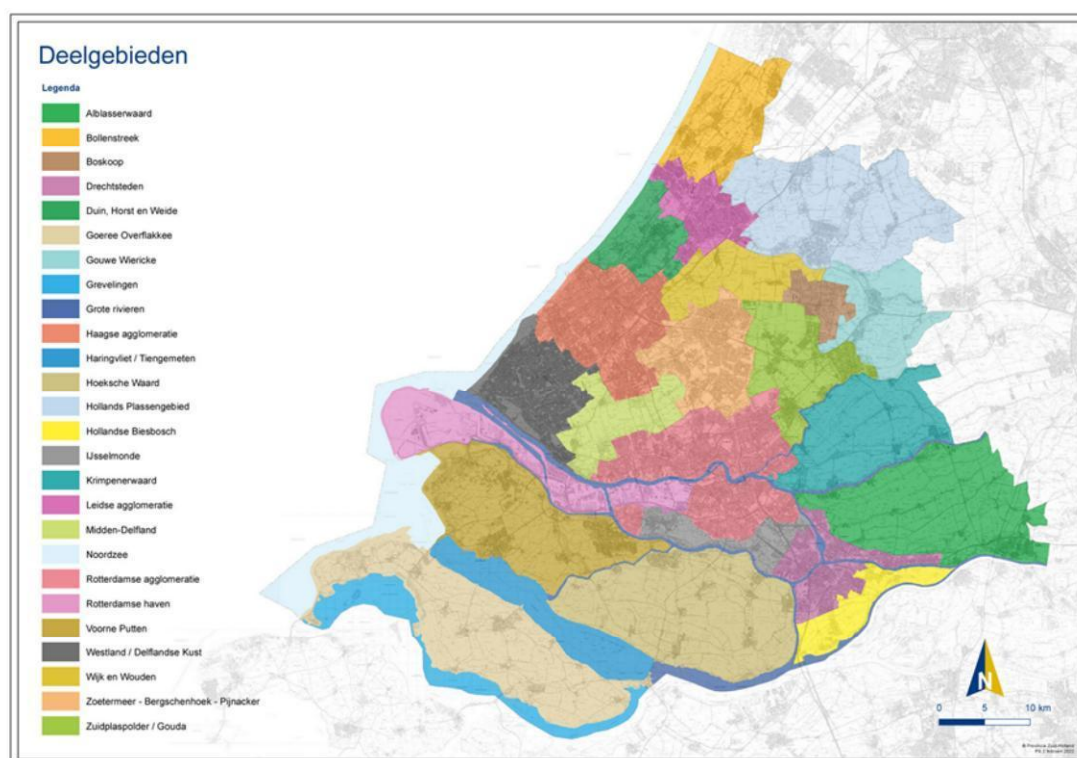
Gebiedsgerichte benadering

De provincie vindt het belangrijk om elke opgave breder te bekijken en kansen op andere vlakken mee te nemen. 'Het combineren van functies gaat voor enkelvoudige functies'. Zo gaat het niet alleen om woningbouw maar om verstedelijking. En niet om infrastructuur maar om mobiliteit. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak. Het is niet altijd mogelijk om alle ruimteclaims te combineren op de gewenste plek. Het is dan van belang om zorgvuldig af te wegen en keuzes te maken.

Het landschap in de provincie Zuid-Holland is gevarieerd. Voor 16 deelgebieden zijn in 2014 gebiedsprofielen gemaakt als uitwerking van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid. Deze gebiedsprofielen zijn samen met de regio ontwikkeld. Elk gebied heeft eigen gebiedskenmerken die mogelijk van provinciaal belang zijn. De impact op het regionale schaalniveau speelt hierbij een belangrijke rol. Aspecten van ontwikkelingen als mobiliteit, energienetwerken, natuurgebieden en vestigingsklimaat overstijgen lokale grenzen.

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is omgevormd naar landschapsgericht beleid. Hierin is opgenomen welke richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen in welk landschap gelden. De basis ligt in het (type) landschap en de uitwerking in een specifiek gebied. Hiervoor zijn de gebiedsprofielen en de gebiedsgerichte richtpunten.

In onderstaande afbeelding is Zuid-Holland ingedeeld in deelgebieden. De provincie werkt toe naar toegankelijke informatie op gebiedsniveau, in de vorm van een aanklikbare kaart waarin per deelgebied alle relevante informatie ten aanzien van landschap en ruimtelijke kwaliteit is opgenomen voor de gebruiker. Hiermee wordt aangesloten bij het digitale stelsel dat door het Rijk doorontwikkeld wordt en waar een aanvrager straks de benodigde informatie over het beleid krijgt waar rekening mee gehouden moet worden.

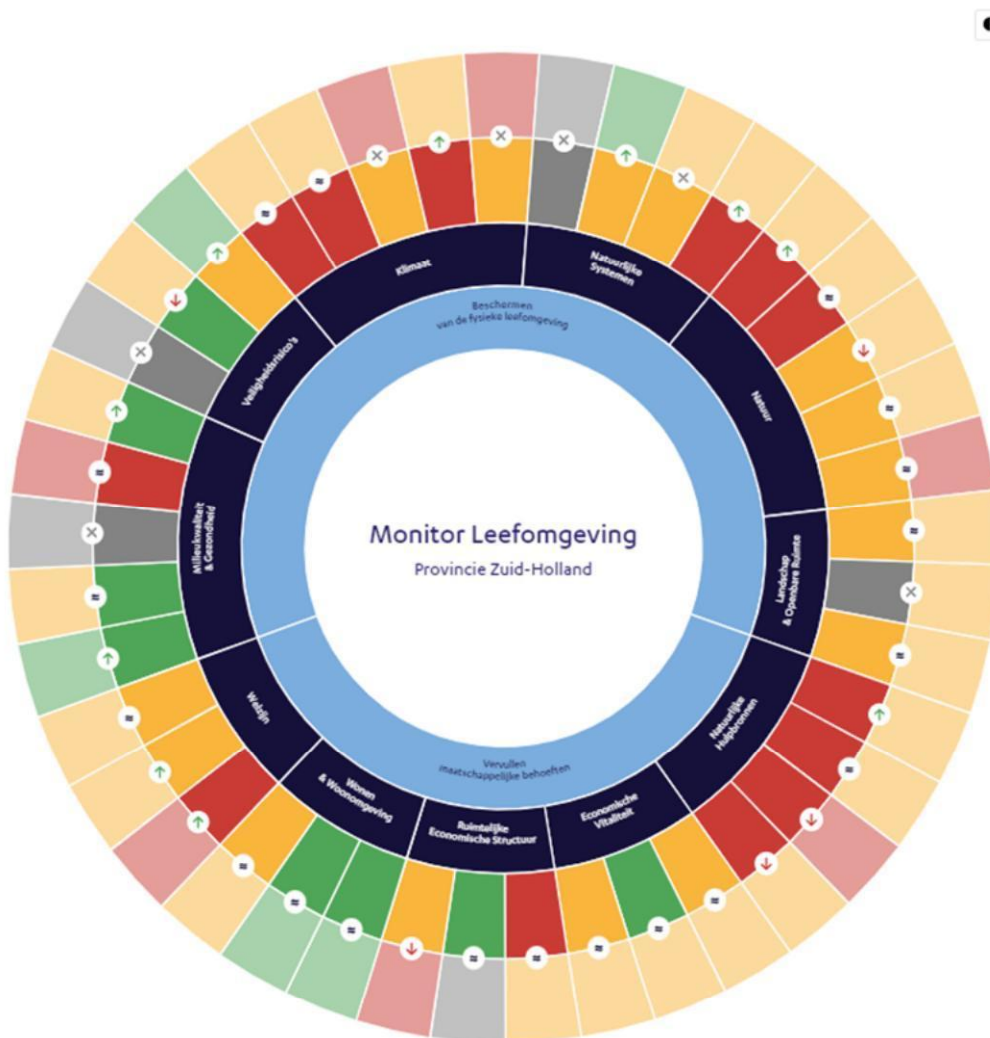

Huidige kwaliteit van de leefomgeving

De huidige kwaliteit van de leefomgeving wordt inzichtelijk gemaakt in de Monitor Leefomgeving (<https://monitorleefomgeving.zuid-holland.nl/>).

De Monitor Leefomgeving laat zien hoe het er 'buiten' in de provincie Zuid-Holland voorstaat. Het moet gezien worden als een blik naar buiten uit een raam. Hoe staat het met de leefomgeving in Zuid-Holland wanneer er door dat raam naar buiten gekeken wordt? De Monitor Leefomgeving brengt de stand van zaken en ontwikkelingen in de leefomgeving in beeld, wat belangrijk kan zijn bij keuzes over provinciaal beleid. De monitor is vooral bedoeld voor het gesprek tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten over deze keuzes. Richt de provincie zich op de goede dingen en worden deze de goede dingen op een juiste manier uitgevoerd om het gewenste doel te behalen?

De staat van de leefomgeving in Zuid-Holland wordt weergegeven aan de hand van een rad. Dit rad is ter illustratie afgebeeld in figuur 3. De digitale versie wordt regelmatig bijgewerkt en heeft ook een lijstweergave. Het rad bevat verschillende indicatoren met bij iedere indicator twee kleuren en een icoon. In de binnenste ring is een thema-indeling opgenomen om de indicatoren te rangschikken. Voor deze thema-indeling is aangesloten bij het landelijk gehanteerde Rad van de Leefomgeving. De middelste ring laat zien hoe het er op dit moment voor staat in de leefomgeving. In de cirkel wordt met een icoon aangegeven welke kant het opgaat. In de buitenste ring is aangegeven hoe het er in toekomst (naar verwachting) voor zal staan. Bij grijze kleuren is er nog niet voldoende informatie beschikbaar. Die indicatoren zijn nog in ontwikkeling.

Figuur 3: Rad van de Leefomgeving (Monitor Leefomgeving)

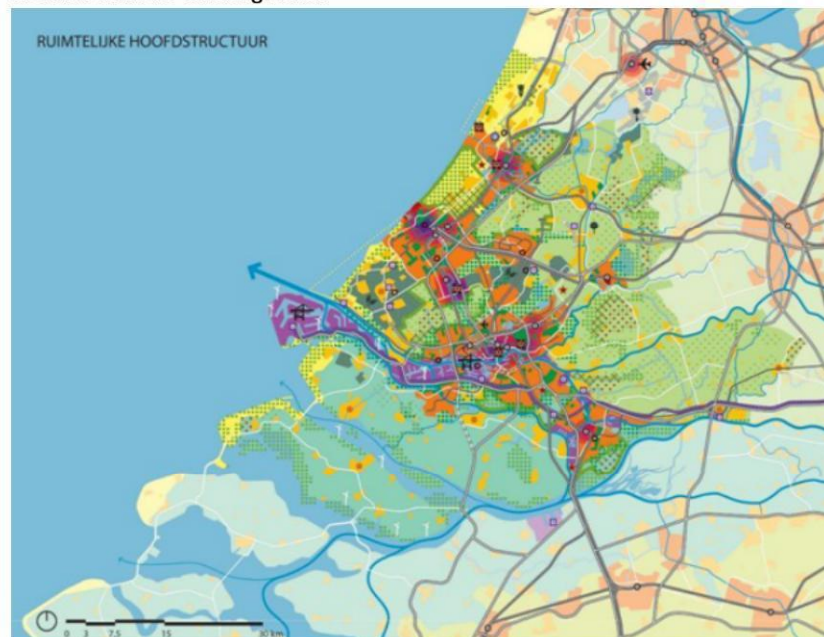
Ruimtelijke hoofdstructuur

Integraal kaartbeeld

De ruimtelijke hoofdstructuur toont de essentie en de samenhang van verschillende ruimtelijke beleidskeuzes uit de Omgevingsvisie. Het integrale kaartbeeld van de ruimtelijke hoofdstructuur is opgebouwd uit de volgende kaartbeelden:

1. Het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee via HOV verbonden regiokernen.
2. De hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht.
3. Het logistiek-industriële systeem van haven- en tuinbouwclusters langs vaarwegen en zware infrastructuur.
4. De samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie.
5. De groene natuurlijke ruimte en de groenblauwe structuur.
6. Het bodem- en watersysteem.
7. Energie.

Aanvullend hierop toont de ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond indicatief de ruimtelijke situatie van de ondergrond.

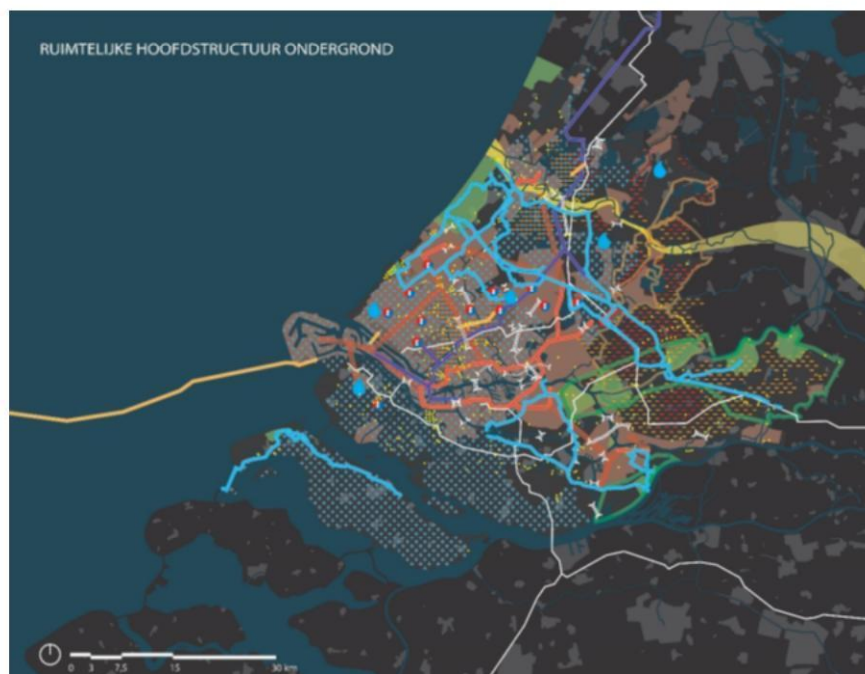
Ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond

De drukte in de ondergrond neemt toe als gevolg van nieuwe mogelijkheden om de ondergrondse ruimte te benutten en de toenemende druk op de bovengrondse ruimte. Dat vraagt om een actieve ordening van ondergrondse functies, afgestemd met bovengrondse ontwikkelingen, in een driedimensionale planvorming (3D-ordening).

De ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond toont indicatief en informatief de huidige ruimtelijke situatie van de ondergrond en strategische doelstellingen voor de ondergrond. De kaart verbeeldt de grotere ondergrondse infrastructuur van bovenlokaal belang én de gebieden met een specifieke betekenis vanuit een ondergronds belang. Onder de grote ondergrondse infrastructuur van bovenlokaal belang zijn meegenomen: de (buis)leidingen, warmtenetwerken, tunnels in het openbaar vervoer en wegennetwerk. Gebieden met een specifiek ondergronds belang hebben betrekking op de bescherming/reservering voor de drinkwatervoorziening, de ambitie voor bodemenergie, de stimulering van ondergrondse waterberging, aardkundige waarden en hoge archeologische waarden.

Dagelijks stedelijk systeem

De provincie koppelt de ruimtelijke ontwikkeling aan het op orde brengen en opwaarderen van het mobiliteitsnetwerk. De nog beschikbare capaciteit op dat netwerk helpt om keuzes te maken over verdichting en concentratie in de bebouwde ruimte. Zo wordt zowel het mobiliteitsnetwerk als de bebouwde ruimte beter benut.

Legenda

Water	Stimuleren ondergrondse waterberging
Bebouwd gebied	Beschermingsgebieden voor grondwater
Onbebouwd gebied	Strategische drinkwaterreserves
Buisleidingstraat / buisleidingstrook	Rivierwatertransportleiding
CO2 leiding	Knikpuntgebied bodemdaling
Hoogspanning ondergronds	Prioritaire aanpak bodemdaling
Warmtenetwerk (bestaand en in aanleg)	Sterk bodemdalingsgevoelig veengebied
Potentieel bovenregionaal warmtenetwerk	Bodemdalingsgevoelig veengebied
Aardwarmteproject	Zout grondwater
Ambitiegebied bodemenergie	Gebied met hoge archeologische waarde
Tunnel / aquaduct / half verdiepte (inter)nationale weg	Limes
Tunnel / aquaduct / half verdiepte (boven)regionale weg	
Tunnel / aquaduct / half verdiepte spoorweg	
Tunnel / aquaduct / half verdiepte HOV-lijn	

Het ruimtelijk beleid en het mobiliteitsbeleid dragen beide bij aan de concurrentiekracht van Zuid-Holland. Het behalen en benutten van schaal- en clustervoordelen is daarbij een belangrijke voorwaarde voor een gevarieerde en innovatieve economie. Schaal- en clustervoordelen bepalen in hoge mate de agglomeratiekracht. Ze ontstaan bij een concentratie van wonen, werken en (ken-

nis)voorzieningen in centra en vervoersknooppunten, en uitstekende verbindingen met en tussen die centra en knooppunten.

Voor mobiliteit stelt de provincie de behoefte van de mobiliteitsgebruiker centraal. Dit betekent zo veel mogelijk keuzevrijheid tussen vervoersalternatieven en een integrale benadering van het netwerk. De provincie hanteert hierbij het STOMP-principe.

Voor de bebouwde ruimte streeft de provincie naar een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied. De provincie zet ten eerste in op verdichting, concentratie en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en ten tweede op een hiërarchie van knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid.

Legenda

	Stedelijke agglomeratie		Water
	Stedelijk centrumgebied		Recreatiegebied
	Regiokern		Stedelijk groen
	Kern		
	Overige bebouwing		
	HOV knooppunt		
	HOV halte		
	Stedelijke ontwikkelingsruimte van bovenreg. belang		
	Luchthaven		
	(Inter)nationaal HOV-net		
	(Boven)regionaal HOV-net		
	Ontbrekende schakel (boven)regionaal HOV-net		
	(Boven)regionaal HOV-net bus		
	HOV over water		
	(Inter)nationaal wegennet		
	Ontbrekende schakel (inter)nationaal wegennet		
	(Boven)regionaal wegennet		
	Ontbrekende schakel (boven)regionaal wegennet		

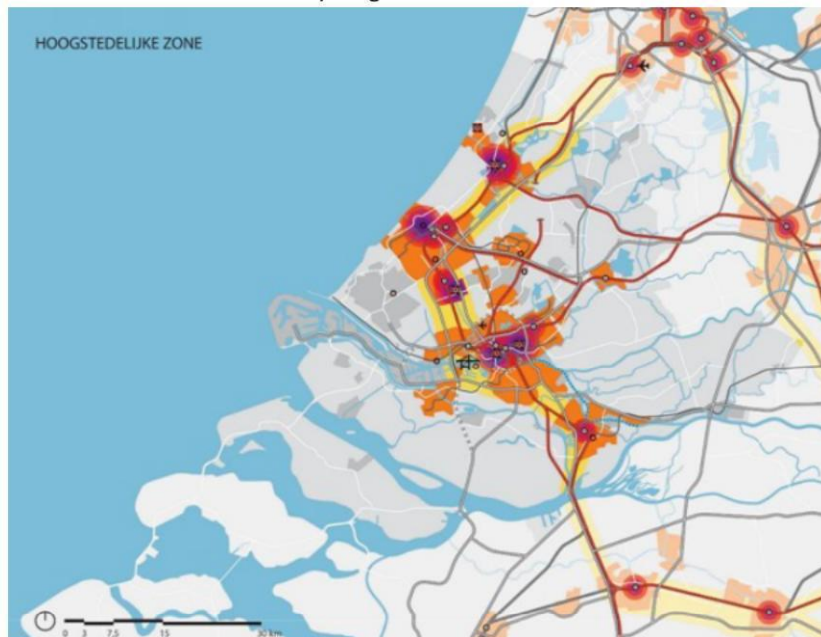
Hoogstedelijke zone

Kennis, hoogstedelijke voorzieningen en de diensteneconomie zijn en worden geconcentreerd in het deel van de stedelijke agglomeratie dat ligt rond de lijn Leiden-Dordrecht. Deze 'hoogstedelijke zone' kenmerkt zich door een goede connectiviteit, hoogwaardige stedelijke voorzieningen en een internationaal onderscheidende kennisinfrastructuur van universiteiten, kennis- en onderzoeksinstellingen en science parken. De kwaliteit van de kennisinfrastructuur is sterk bepalend voor de mate waarin de regio in staat is nieuwe kennis te ontwikkelen en toponderzoek, buitenlandse bedrijven en kenniswerkers aan te trekken. De kennisinfrastructuur vormt daarmee een belangrijk onderdeel voor een concurrerend vestigingsklimaat.

De Zuid-Hollandse kennisinfrastructuur bestaat uit een select aantal locaties. Deze locaties onderscheiden zich door een sterke concentratie van kennisintensieve bedrijvigheid rondom een universiteit, kennisinstituut en/of Research & Development bedrijf en een hoge mate van inhoudelijke, organisatorische en fysieke verbondenheid. De locaties vormen daardoor een samenhangende kennis-as. De ruggengraat van deze kennis-as wordt gevormd door enerzijds de scienceparken Bio Science Park in Leiden en Oegstgeest, TIC-Delft (TU Delft Campus Zuid, Biotech Park), Rotterdam EUR Hoboken en EUR Woudestein en ESTEC/Space Business Park en anderzijds de kenniscentra. De kenniscentra vallen uiteen in twee types. Ten eerste zijn er de kenniscentra waar kennisintensieve bedrijvigheid en gerelateerd onderwijs elkaar ontmoeten zoals Leerpark Dordrecht, HortiCampus Naaldwijk/Bleiswijk, Den Haag Internationale Zone, RDM campus Rotterdam, Dutch Innovation Factory Zoetermeer. Daarnaast zijn er de grote researchcentra van ondernemingen zoals Shell Exploration en AKZO Sassenheim.

Logistiek- industrieel systeem

Het logistiek-industriële systeem langs rivieren en zware infrastructuur bundelt de hoofdstromen van goederen en het havenindustriële complex, tuinbouwclusters, de logistieke dienstverlening en de gerelateerde kenniscentra. De haven- en tuinbouwclusters zijn schoolvoorbeelden van volwassen clusters die tot de wereldtop behoren. De provincie wil die topospositie behouden en waar mogelijk versterken en streeft naar synergie van de Rotterdamse haven en de tuinbouwclusters.

Concept

Legenda

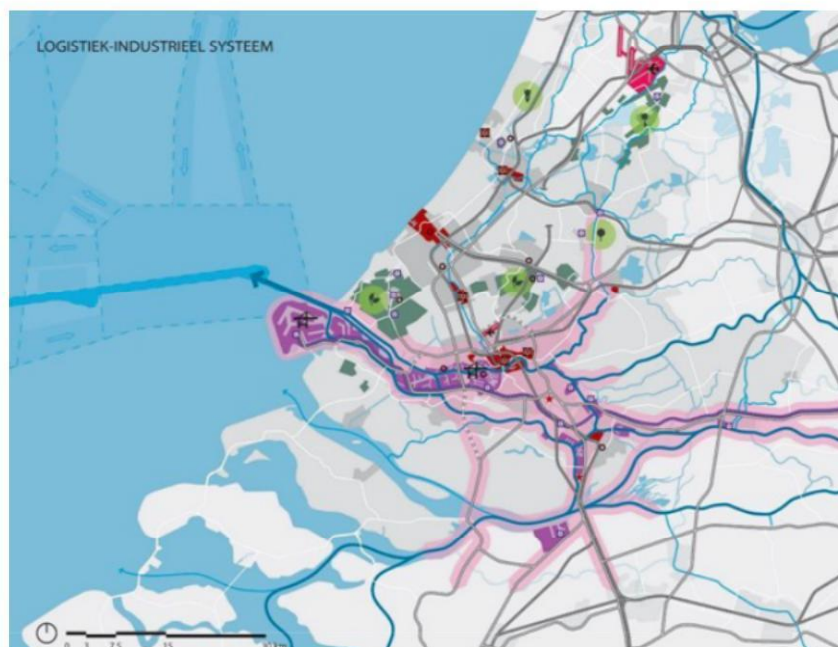
- Hoogstedelijke zone
- Stedelijke agglomeratie
- Overige bebouwing
- Stedelijke dynamiek
- HOV knooppunt
- Science Park
- Kenniscentrum
- Luchthaven
- Mainport Rotterdam

- (Inter)nationaal HOV-net
- (Boven)regionaal HOV-net
- Ontbrekende schakel (boven)regionaal HOV-net
- (Boven)regionaal OV over water
- (Inter)nationaal wegennet
- Ontbrekende schakel (inter)nationaal wegennet
- (Boven)regionaal wegennet
- Ontbrekende schakel (boven)regionaal wegennet

- Water

Landschappelijke eenheden

De groene ruimte bestaat uit de overwegend onbebouwde ruimte buiten de steden, dorpen, linten en kassen en uit de stedelijke groen- en waterstructuur. Deze groene ruimte, en daarbinnen vooral de natuur en het cultureel erfgoed, heeft een intrinsieke waarde. De groene ruimte draagt in hoge mate bij aan de biodiversiteit in de provincie en kent kwaliteiten die onderscheidend en uniek zijn vanwege de typisch Zuid-Hollandse combinatie van deltalandschappen: het kustlandschap, het veenlandschap en het rivierdeltalandschap. Deze landschappen zijn ontstaan op het grensvlak van zout en zoet, van land, zee en rivieren. Ze vormen de grondslag voor de identiteit van de bebouwde en de groene ruimte in de provincie en vertellen de geschiedenis van Zuid-Holland.

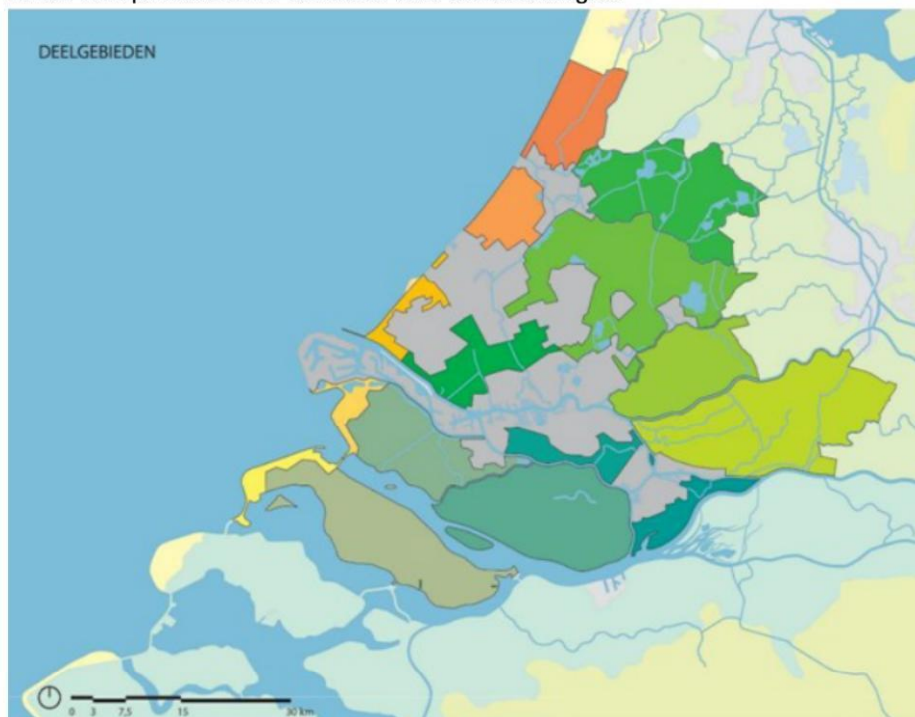

Legenda

As Mainport Rotterdam (indicatief)	Betuwelijn
Havenindustriële complex	Goederenvervoer op (inter)nationaal HOV-net
Glastuinbouwgebied	(Inter)nationaal wegennet
Luchthaventerrein	Ontbrekende schakel (inter)nationaal wegennet
Stedelijk centrumgebied	(Boven)regionaal wegennet
Overige bebouwing	Ontbrekende schakel (boven)regionaal wegennet
Logistiek overslagpunt	(Inter)nationaal vaarwegennet
Science Park	(Boven)regionaal vaarwegennet
Kenniscentrum	Water
Mainport Rotterdam	Verkeersscheidingstelsel zeevaart
Greenport Westland Oostland	
Greenport Boskoop	
Greenport Bollenstreek	
Greenport Aalsmeer	
Stedelijke ontwikkelingsruimte van bovenreg. belang	
Luchthaven	

Belangrijk is het versterken van de economische en ecologische kracht van de groene ruimte. De provincie wil ruimte bieden voor agrarisch ondernemerschap en andere economische activiteiten die passen bij de gebiedskwaliteiten. Ruimtelijke ontwikkelingen die maatschappelijk gewenst zijn, moeten bijdragen aan de balans tussen de instandhouding, benutting en versterking van de bestaande gebiedskwaliteiten.

Te midden van de grote steden heeft het Groene Hart grote aantrekkingskracht vanwege de ruimtelijke kwaliteiten, de aansluiting op internationale vervoersknooppunten (Schiphol en Rotterdam) en de vele producten en diensten voor de stedelingen.

Legenda

Kustlandschappen

- Duin- en Bollenstreek
- Duin, Horst en Weide
- Delflandse Kust
- Kop van Voorne
- Kop van Goeree

Water

- Kustlandschappen buiten Zuid-Holland
- Veenlandschappen buiten Zuid-Holland
- Rivierdeltalandschappen buiten Zuid-Holland
- Zandlandschappen buiten Zuid-Holland

Veenlandschappen

- Midden Delfland
- Hollandse Plassengebiet
- Wijk en Wouden / Gouwe Wiericke / Bentwoud /

Rottemeren (gebieden tussen Rijn en Ussel)

- Krimpenerwaard
- Alblasserwaard / Vijfheerenlanden

Rivierdeltalandschappen

- Hollandse Biesbosch
- Usselmonde
- Hoeksche Waard
- Voorne-Putten
- Goeree-Overflakkee

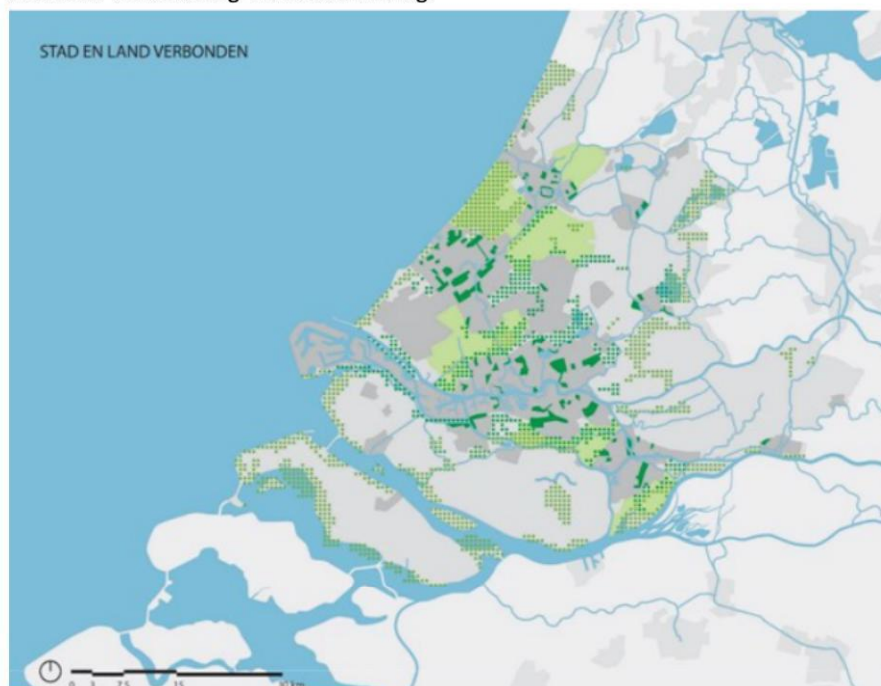
Groene ruimte

De groene ruimte in Zuid-Holland is veelzijdig. De grote agrarische cultuurlandschappen behoren ertoe, net als de wateren in de flanken van de provincie en de natuurgebieden. Ook de kleinere landschappen en groengebieden in de nabijheid van de steden dragen bij aan de veelzijdigheid van de groene ruimte, evenals de groen- en waterstructuren in de stad zelf die als 'haarvaten' van de onbebouwde ruimte het stedelijk gebied dooraderen. De economie van het landelijk gebied is bijna net zo divers als die van het stedelijk gebied. Zowel gezien vanuit de economische en ecologische vitaliteit als vanuit de ruimtelijke kwaliteit is een benadering uitsluitend gericht op functiescheiding in het landelijk gebied niet langer effectief.

De provincie zet in op een betere, gebiedsgerichte verweving van de verschillende 'klassieke' functies in de groene ruimte (landbouw, natuur, recreatie, water, cultuurhistorie) en een betere relatie tussen stad en land. Een gezamenlijke opgave is om de groene kwaliteiten zowel binnen als buiten de stad te versterken en de samenhang tussen stedelijke parken, recreatiegebieden, natuurgebieden en agrarisch landschap te vergroten. De provincie zet daarom in op de groenblauwe structuur. Dat is een samenhangend stelsel van verschillende groene ruimtes en routes die stad en land met elkaar verbinden: de grote parken en groenblauwe dooradering in de stad, recreatieve stad-land verbindingen en poorten, recreatiegebieden om de stad, de groene buffers en belangrijke recreatieve routes in het landelijk gebied.

Bodem- en watersysteem

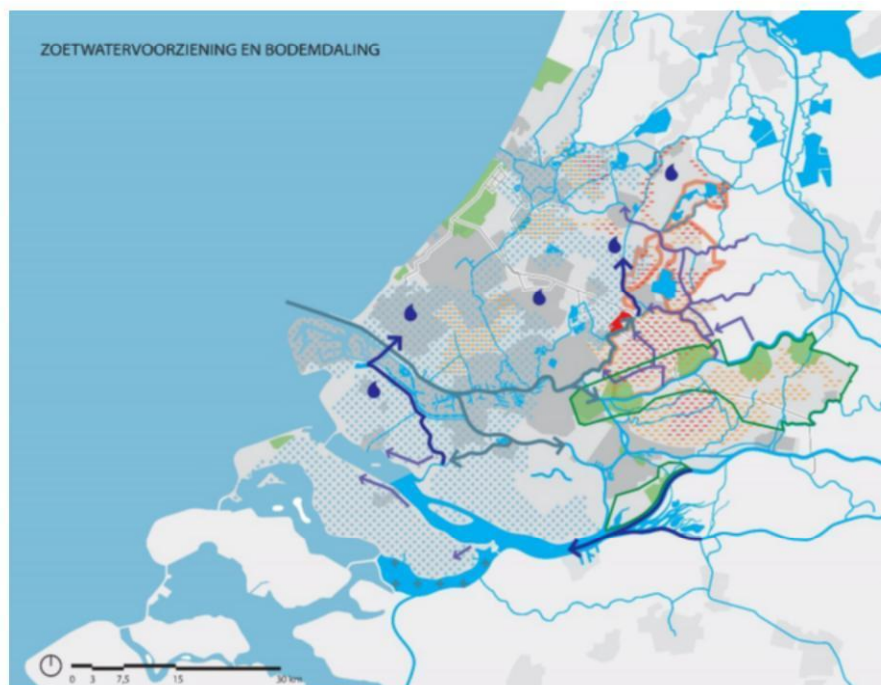
Klimaatverandering, toenemende verzilting, inklinking en het veranderend ruimtegebruik (ook in de ondergrond) vergen aanpassingen van en keuzes in het bodem- en watersysteem, die in veel gevallen invloed hebben op de ruimtelijke ordening. Deze keuzes hebben het achterliggende doel dat Zuid-Holland beschermd blijft en dat het mogelijk blijft om water in zijn vele hoedanigheden beter te benutten. De kwaliteit en functionaliteit van water dienen optimaal te zijn en vragen permanent om verbetering en bescherming.

Legenda

- Natuurgebied
- Recreatiegebied
- Groene buffer
- Stedelijk groen

Bij aanpassingen aan het watersysteem gelden twee uitgangspunten: ze zijn klimaatbestendig en de natuurlijke processen krijgen, waar dat kan, meer ruimte of worden beter benut. Delen van Zuid-Holland hebben te maken met een specifiek probleem: de daling van de veenbodem. Het proces van bodemdaling kan niet volledig worden gestopt (zonder ingrijpende vernatting). Op lange termijn gaat het veenlandschap onvermijdelijk veranderen. Dat kan consequenties hebben voor het ruimtegebruik. Bodemdaling veroorzaakt verder een aanzienlijke uitstoot van broeikasgassen. Oxidatie van veenweidegebieden vormt de grootste bron van emissie uit landgebruik.

Legenda

- Zoetwater
- Zoutwater / brak water

Zoetwatervoorziening

- Strategische zoetwateraanvoer
- Uitbreiden / aanpassen zoetwateraanvoer
- Drinkwatertransportleiding
- Stimuleren ondergrondse waterberging
- Beschermingsgebieden voor grondwater
- Strategische drinkwaterreserves

Bodemdaling en verzilting

- Knikpuntgebied bodemdaling
- Sterk bodemdalingsgevoelig veengebied
- Bodemdalingsgevoelig veengebied
- Zout grondwater
- Op termijn zout
- Externe verzilting oppervlaktewater
- Veenbodems

Energie

De provincie streeft naar een substantiële verhoging van het aandeel duurzame energie in Zuid-Holland. Hierbij wordt rekening gehouden met de kenmerken van Zuid-Holland, namelijk relatief veel industrie, weinig onbebouwde ruimte en veel windvermogen. De provincie spant zich daarnaast in om Europese en nationale energiedoelen in de breedte te bereiken, namelijk het realiseren van de reductie van energieverbruik en uitstoot van broeikasgassen (met name CO₂).

De provincie werkt op een integrale manier aan het bevorderen van de energietransitie. In de breedte gaat het om het toewerken naar besparing, opwekking en CO₂-reductie op vele terreinen, waarbij de mainport, de greenports, het stedelijk gebied en mobiliteit alle van belang zijn. In het licht van de reductie van broeikasgassen is ook het tegengaan van bodemdaling een relevant onderwerp (het gaat hierbij om CO₂ en methaan).

4. Hier wil Zuid-Holland naar toe

De nieuwe ruimtelijke koers luidt

- Bij het maken van ruimtelijke keuzes wil de provincie meer gaan prioriteren op gezondheid, kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving. De provincie onderzoekt hoe er kan worden gestuurd op brede welvaart, inclusief welzijn en welbevinden.
- Dit betekent dat water en bodem nog meer sturend worden gehanteerd als randvoorwaarde voor een veilige, toekomstbestendige ontwikkeling van Zuid-Holland.
- En dit betekent dat er een toekomstbestendige economie wordt nagestreefd met een betere leefomgevingskwaliteit en gezondheid. Daarbij wordt voorrang gegeven aan een duurzame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde. Een duurzame economie richt zich op circulariteit, energietransitie en natuurinclusiviteit. Een inclusieve economie houdt rekening met het klein-, midden- en grootbedrijf, in alle regio's en voor werkgevers en -nemers. Zo wordt ook het belang bewaakt om inwoners een eigen inkomen te laten verdienen, ook op de lange termijn.
- Dit betekent bovendien dat ruimte beter zal worden beschermd om provinciale ambities, wettelijke verplichtingen en doelen te realiseren. Daarom:
 - wordt een ondergrens gesteld aan (open) landschap dat beschikbaar blijft voor de transitie die nodig zijn voor een toekomstbestendige landbouw, energievoorziening, water-, groen-, recreatie- en natuuropgaven.
 - wordt zorg gedragen voor voedselzekerheid en het beschikbaar blijven van maatschappelijke, culturele, sportieve en nutsvoorzieningen voor de inwoners van Zuid-Holland.
 - wordt de schaarse ruimte en infrastructuur effectiever en efficiënter gebruikt en blijvend ingezet op de volgende elementen van de integrale provinciale verstedelijkingsstrategie: beter benutten, verdichting en functiemenging combineren met goede bereikbaarheid en meer aandacht voor gezonde en klimaatadaptieve verstedelijking.
 - is als tegenhanger van het beschermen van de open ruimte gesteld dat zowel wonen als werken zich ontwikkelen binnen de ruimte die daarvoor al gereserveerd is met uitzondering van 'straatje erbij'. Waarbij 'straatje erbij' nader wordt uitgewerkt en over drie jaar geëvalueerd. De provincie zet in op kwaliteit en selectieve groei. Dat betekent dat niet meer vanzelfsprekend ruimtelijk wordt gefaciliteerd op basis van ramingen en prognoses.

Deze nieuwe koers zal in samenspraak met medeoverheden en andere stakeholders, zowel thematisch als gebiedsgericht, nog nader worden uitgewerkt. Zoals reeds in de inleiding vermeld is het de bedoeling om de resultaten daarvan stapsgewijs in het Omgevingsbeleid van de provincie te verankeren door de ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes hierop aan te passen.

De ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes zijn te raadplegen via <https://obzh.nl>.

In een digitale publicatie, worden ze hieronder weergegeven.

5. Ambities van Zuid-Holland

Ambitie 1. Samenwerken aan Zuid-Holland

Een slagvaardig bestuur

De provincie vervult diverse rollen en taken als bestuurslaag midden tussen Europa, Rijk en gemeenten. De provincie is de bestuurslaag bij uitstek om bovenregionale vraagstukken op te pakken. Bijvoorbeeld op het gebied van milieu, recreatie en vervoer en voor alles wat de verbinding brengt tussen dorp en stad. De provincie is ook bij uitstek in staat om afstemming en verbinding tussen

gemeenten te stimuleren. De provincie heeft vanuit haar bovenregionale rol overzicht op maatschappelijke vraagstukken en de onderlinge verbanden, trends en best practices.

De opgaven waar het openbaar bestuur voor gesteld staat, werden de afgelopen jaren onmiskenbaar complexer. Vooral de transitieopgaven (bijv. energietransitie, landbouw en klimaatadaptatie) vragen om meer integraliteit en samenwerking tussen overheden en met de samenleving. Men vraagt naar oplossingen, terwijl tegelijkertijd het probleem zich nog ontvouwt. Achteraf kan de provincie pas vaststellen wat werkte en wat niet. Met de verspreiding van taken (decentralisaties sociaal domein en Omgevingswet) gingen opgaven en bevoegdheden bovendien naar het lokale niveau. De (financiële) verantwoordelijkheid van gemeenten nam hierdoor fors toe. Dit vraagt ook op lokaal niveau om meer kennis, expertise, betrokkenheid van de samenleving en een stevige financiële huishouding. Om zo een bijdrage te kunnen leveren aan de maatschappelijke opgaven. Zonder een goed functionerende democratie en bestuur - en sterke gemeenten die hun taken goed kunnen uitvoeren - gaat het niet lukken om de grote maatschappelijke opgaven aan te pakken.

De provincie investeert in het behoud en de verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur en de democratie. Zuid-Holland streeft ernaar dat het vertrouwen van inwoners in het openbaar bestuur groeit of op zijn minst gelijk blijft. Een goed openbaar bestuur begint bij de bestuursorganen zelf. Zuid-Holland staat voor effectief eigen bestuur, waarbij effectieve samenwerking op alle niveaus (met collega-overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, inwoners, Provinciale Staten-Gedeputeerde Staten, regionaal, landelijk en Europees) het uitgangspunt is. Het is een kwestie van samen de identiteit van Zuid-Holland vormgeven: veelzijdig, inclusief en vernieuwend. De provincie vindt het belangrijk om sneller tot uitvoering en resultaat te komen. De opgaven zijn vaak complex. Daarom betreft Zuid-Holland inwoners, organisaties en bedrijfsleven vroegtijdig bij besluitvorming. De provincie stelt zich open en met vertrouwen op voor initiatieven vanuit de samenleving en maakt ruimte voor verschil, experimenten en maatwerk. Participatie verschilt per onderwerp en rol die de provincie heeft. Zuid-Holland is constructief, maar ook duidelijk als iets niet kan. De provincie durft verbonden partijen een spiegel voor te houden, ook als dingen niet goed gaan. De volksvertegenwoordiging blijft het laatste woord houden.

Ambitie 2. Bereikbaar Zuid-Holland

Zuid-Holland streeft ernaar een vitale provincie te zijn met goed bereikbare steden en dorpscentra waar het fijn wonen, werken en recreëren is. Waar iedereen op een veilige, duurzame, snelle en makkelijke manier van huis naar werk, opleiding of vrijetijdsbesteding kan reizen. Of je nu lopend, met de fiets, het openbaar vervoer, de auto of een combinatie daarvan naar je bestemming wil.

Zuid-Holland is een strategisch gelegen delta. Met de aanwezigheid van een ijzersterke infrastructuur van haven, (vaar)wegen en internet is Zuid-Holland ook de toegangspoort van Europa. Een groot deel van de welvaart dankt zij aan deze bijzondere positie en een goede bereikbaarheid. De provincie wil de stap maken naar een toekomstbestendig Zuid-Holland met brede welvaart als kompas.

In Zuid-Holland worden de komende jaren veel woningen bijgebouwd. Een groeiende bevolking, trek naar de stad en economische groei, zorgen voor toenemende druk op het mobiliteitssysteem en de provinciale infrastructuur. Dit geldt zowel voor personen- als goederenvervoer. De fietspaden worden steeds drukker en de wegen blijven zwaar belast. De bereikbaarheid van steden, dorpen en van de landelijke gebieden staat daarmee onder druk. Het onderhoud van wegen, bruggen en sluizen gaat de komende jaren voor flinke hinder en financiële uitdagingen zorgen, terwijl klimaatverandering vraagt om duurzamere mobiliteit.

Daarom zorgt de provincie voor de aanleg en onderhoud van wandelpaden, fietspaden (vaar)wegen, bruggen en sluizen. De provincie investeert in goed openbaar vervoer en nieuwe vervoerswijzen. Ook zorgt zij ervoor dat alles goed functioneert en goed wordt onderhouden. Voor vrachtvervoer streeft de provincie naar een bewuste keuze: De bakfiets of uitstootvrije stadslogistiek in de binnenstad; vrachtwagen, trein, schip of buisleiding voor grotere afstanden.

De provincie zet in op lopen, fietsen, openbaar vervoer, deelmobiliteit én de auto. Het optimaal benutten van alle vervoerswijzen zorgt voor ruimte op de weg. Men fietst vaker en verder door de opmars van de elektrische fiets. Dit wil de provincie graag verder stimuleren. Technologische ontwikkelingen zoals autonoom rijden, digitalisering en de opkomst van Smart Mobility bieden mogelijkheden die de provincie graag benut.

Door de veranderingen op het gebied van mobiliteit, wonen, energie en werken dienen zich kansen aan voor veilige, slimme en duurzame mobiliteit die de provincie samen met andere overheden en maatschappelijke partners wil benutten.

Ambitie 3. Schone energie voor iedereen

De provincie wil af van fossiele energiebronnen en energie onafhankelijker worden. Klimaatscenario's lijken steeds negatiever uit te vallen dan eerder is voorspeld. Broeikasgassen dragen in grote mate bij aan de stijging van de temperatuur op aarde. Daarom is afgesproken de uitstoot van broeikasgassen substantieel te verminderen in Zuid-Holland, aansluitend op internationale doelen van het klimaatakkoord van Parijs en op Europees niveau via de Green Deal. Landelijk sluit de provincie aan op het Klimaatakkoord en de Klimaatwet. De energietransitie richt de provincie op het stimuleren van energiebesparing, investeren in de opwekking van duurzame elektriciteit, (collectief) gebruik maken van warmtebronnen, vormen van opslag en onderzoek naar de potentie van kleine modulaire kernreactoren.

Zuid-Holland is één van de meest energie intensieve regio's van Europa en ook de meest dichtbevolkte regio van Nederland. Dat komt door de unieke industriële en stedelijke structuur, met de haven, glastuinbouw, petrochemie en logistiek. Dit maakt Zuid-Holland extra afhankelijk van de beschikbaarheid van brand- en grondstoffen. Daarmee is de transitie van fossiele brand- en grondstoffen naar duurzame bronnen een grote opgave voor de industrie, glastuinbouw en gebouwde omgeving.

Dit brengt ook nieuwe kansen met zich mee. Zo beschikt onze regio over een groot aanbod van restwarmte die gebruikt kan worden in steden en de glastuinbouw. Verder heeft Zuid-Holland veel potentie voor warmte uit de bodem: geothermie. De provincie werkt toe naar een duurzame en circulaire economie waarin de focus ligt op besparen en het vervangen van fossiele bronnen door hernieuwbare bronnen, die efficiënt worden benut. Het benutten van duurzame energiebronnen en hernieuwbare opwek brengt nieuwe verdienmodellen, nieuwe exportproducten en nieuwe banen met zich mee. De provincie vindt het belangrijk dat de energietransitie in Zuid-Holland van en voor iedereen is. Het streven daarbij is eerlijk, haalbaar en betaalbaar.

Ambitie 4. Een welvarend Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft een rijke en unieke geschiedenis. Op de wereld zijn er weinig plekken waar je in een kwartiertje fietsen 20 eeuwen geschiedenis tegenkomt. Resten van Romeinse forten, een eeuwenoud polderlandschap, trekvaarten, kunstig aangelegde landgoederen, boerderijen, molens, historische steden, vestingen, bunkers, pakhuizen en kerken. De weerslag van eeuwen van menselijke bedrijvigheid. Zuid-Holland is al eeuwenlang een centrum van handel, kennis en wetenschap. Een van de meest concurrerende en innovatieve regio's van Europa. Een kracht die onze provincie ontleent aan de diversiteit van de economie, het aanwezige potentieel van talentvolle mensen en het unieke deltalandschap.

De Zuid-Hollandse economie wordt gekenmerkt door een unieke structuur. Het herbergt het grootste haven-industriële complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld en vruchtbare landbouwgronden: belangrijke spelers in de wereldwijde voedselketen. Verder kent onze provincie een meerkernig stedelijk netwerk met talrijke kennis-, onderwijs- en onderzoeksinstellingen, die tot de top in hun vakgebied behoren. Rond deze instellingen ontstonden kennisintensieve clusters zoals de bio-lifescience, ruimtevaart, duurzame energie en quantumtechnologie.

Het behouden van deze toppositie en ons welvaartsniveau vereist dat de Zuid-Hollandse economie zich blijft vernieuwen en zich aanpast aan een veranderende omgeving. Verschillen in rijkdom en gezondheid tussen mensen, regio's en wijken nemen toe. Ook in onze provincie. Ondertussen verandert de economie van structuur door de digitalisering van onze werk- en leefomgeving. Een dynamiek die erom vraagt om ons leven, wonen en werken opnieuw in te richten.

De provincie wil een economie die een bijdrage levert aan de brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders.

Ondernemerschap is belangrijk voor de economie. Ondernemers creëren de banen en bieden werkgelegenheid aan inwoners. Dit geldt zowel voor groot- midden- en kleinbedrijf. De provincie wil een economie die groeit in termen van kwaliteit en niet alleen in volume. Om dat te bereiken kiest de provincie voor een economie die:

- Duurzaam is; die uiteindelijk niks uitstoot en gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffsysteem (onder andere voor stroom, warmte, CO2 en waterstof).
- Innovatief is; met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan ondernemerschap.

- Inclusief is; met gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen meetelt, meedoet en op een prettige en gezonde manier kan leven.

Een toekomstbeeld met grote gevolgen voor de energie- en kennisintensieve Zuid-Hollandse economie. En onze provincie heeft alles in huis om deze slag te slaan: talent, creativiteit, ondernemerskracht. In een tijd die grote kansen biedt voor mensen die op zoek zijn naar een baan of opleiding.

Ook het actief of passief aan cultuur meedoen, draagt in belangrijke mate bij aan het welbevinden en stimuleert de creativiteit die de provincie zo hard nodig heeft voor een innovatieve economie. In Zuid-Holland is de deelname aan culturele voorzieningen relatief laag. De provincie wil de deelname aan cultuurvoorzieningen door kinderen en jongeren in Zuid-Holland stimuleren.

Daarnaast werkt de provincie samen met vele vrijwilligers, medeoverheden, maatschappelijk middenveld en ondernemers aan het behoud en beleefbaar maken van het provinciaal erfgoed en archeologie. Zo bewaart de provincie de identiteit van dorpen en streken, en wordt Zuid-Holland steeds aantrekkelijker.

Ambitie 5. Naar vitale balans water, natuur en landbouw

Zuid-Holland ambieert een gevarieerde, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving; in de stad en in het landelijk gebied. Daarom zorgen we voor de instandhouding van de unieke landschappen als veenweiden, de kust en de duinen en het delta- en getijdengebied, en het behouden van de unieke en aantrekkelijke steden.

De provincie helpt plekken te creëren waar wonen, werken, ondernemen en recreëren in balans zijn met water, bodem en natuur. Brede welvaart voor iedereen is de basis, binnen de beschikbare ruimte in de provincie én binnen de volhoudbare grenzen van het ecosysteem. En dit laatste vraagt de aandacht, want een nieuwe balans in het systeem is essentieel. De uitdaging is om economische ontwikkeling, maatschappelijke opgaven en de zorg voor het landschap hand in hand te laten gaan. Dat betekent dat de provincie investeert in de beschikbaarheid van voldoende en schoon water en in de biodiversiteit, zowel in stedelijke als landelijke gebieden. Want een gezonde natuur zorgt bijvoorbeeld voor vruchtbare bodems, schone lucht en ruimte om te recreëren. Hierbij houdt de provincie rekening met de gevolgen van klimaatverandering door het bieden van ruimte om weersextremen zoals droogte, hitte, storm of piekbuien goed te kunnen opvangen.

Samenhangende aanpak nodig

Water, klimaat, natuur, landbouw en stikstof zijn als thema's onlosmakelijk met elkaar verbonden. Maar zijn ook verbonden met opgaven op het gebied van bijvoorbeeld woningbouw, infrastructuur en economische ontwikkeling. Deze opgaven hebben alleen kans van slagen wanneer ze zoveel mogelijk in samenhang met elkaar worden opgelost. Dit helpt ook om ruimte te maken voor investeringen in nieuwe bedrijvigheid en woningbouw. Stikstofreductie en het wegnemen van diverse drukfactoren -die de kwaliteitsverbetering van natuur, water en klimaat belemmeren zowel in het landelijk gebied als in de stad- zijn daarbij cruciale randvoorwaarden. De provincie zoekt naar slimme samenwerkingsverbanden met economische sectoren als verkeer, luchtvaart, industrie en in het bijzonder landbouw als onderdeel van de identiteit van Zuid-Holland en beheerder van grote delen van haar cultuurlandschap.

Landelijk gebied

In het landelijk gebied komt de samenhangende aanpak op de doelen tot uiting in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Hierin werkt de provincie gebiedsgericht aan een vitale leefomgeving, samen met partners zoals gemeenten, waterschappen, landbouworganisaties, natuurbeheerders en ondernemers. De provincie bouwt aan perspectief voor de toekomst en voert concrete projecten uit die bijdragen aan de kwaliteit van de natuur, de bodem en het watersysteem. De landbouw draagt hier in belangrijke mate aan bij. Agrariërs produceren voedsel en grondstoffen, beheren het landschap en de boeren natuur en zijn daardoor de ruggengraat van een vitaal platteland. De provincie ziet de grote maatschappelijke waarde van de landbouw in een vitaal platteland: werkgelegenheid, leefbaarheid, sociale cohesie, gezondheid en binding met de voedselproductie. De provincie streeft naar een toekomstbestendige landbouw. Dit is een veerkrachtige landbouw met bedrijven die economisch gedragen, sociaal rechtvaardig ondernemen en leidend zijn op het vlak van efficiency en duurzaamheid. Een landbouw die ook in de toekomst een belangrijke rol speelt in het voedsel- en grondstoffsysteem en in het behoud van karakteristieke landschappen.

Stedelijk gebied

Ook in het stedelijk gebied gaat het om het creëren van een gezonde leefomgeving, voldoende en schoon (drink-)water, maatregelen tegen hittestress, natuurinclusieve ruimtelijke ontwikkeling en betere aansluiting van groenblauwe structuren tussen het stedelijk en landelijk gebied in relatie tot recreatie, natuurbeleving, welzijn en gezondheid. Zo werkt Zuid-Holland aan een provincie waar haar inwoners ook in de toekomst goed kunnen leven, in een provincie waar natuur en bodem gezond zijn, het water schoon is en inwoners kunnen rekenen op bescherming tegen het water. Zo bereikt de provincie een vitale balans tussen maatschappelijke opgaven en economie voor een krachtig en leefbaar Zuid-Holland.

Ambitie 6. Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

De provincie wil dat haar inwoners met plezier wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke, groene en gezonde omgeving. Samen met andere partijen werkt de provincie aan een klimaatadaptieve, gezonde en veilige leefomgeving. De vitaliteit en kwaliteit van de leefomgeving staat echter onder druk door conflicterende ruimteclaims. Dat dwingt de provincie tot keuzes: niet alles kan in Zuid-Holland. Het is niet langer mogelijk om alle opgaven als vanzelfsprekend ruimtelijk te accommoderen.

Zuid-Holland wil voorbereid zijn op de toekomst en staat in de komende decennia voor een groot aantal opgaven. Er is ruimte nodig voor de woningbouwopgave, de transitie naar een circulaire economie en een duurzame land- en tuinbouw, het verduurzamen van de energievoorziening, klimaatadaptatie, natuurherstel, gezondheid en leefbaarheid. De provincie stuurt op de juiste ontwikkeling op de juiste plek en wil daarvoor integrale ruimtelijke keuzes maken die bijdragen aan de vitaliteit van de steden en dorpen en het vergroten van de brede welvaart in gebieden.

De provincie wil dat alle inwoners een passende en betaalbare woning kunnen vinden en zich thuis voelen in hun omgeving en gemeenschap. Daarvoor moeten er voldoende woningen van de juiste kwaliteit op de juiste plek zijn. De provincie wil de bouw van passende en betaalbare (sociale huur)woningen versnellen, met waarborg voor kwaliteit en met passende (mobiliteits-)voorzieningen.

De provincie vindt het van belang dat het bebouwd gebied klimaatadaptief wordt ingericht. Daarbij kiest zij primair voor bouwen in bestaand bebouwd gebied en nabij knooppunten van hoogwaardig openbaar vervoer. Voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen maken we een integrale afweging tussen ruimte voor stedelijke ontwikkelingen en ruimte voor andere opgaven zoals landbouw, natuur, recreatie, energie, water, klimaat en groen, het landschappelijk belang en de gewenste leefomgevingskwaliteit.

Ambitie 7. Gezond en veilig Zuid-Holland

De druk op de gezondheid van de bevolking is groot. De gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners groeien. Dit komt onder andere door veel verstedelijking, veel verkeer, en de uitstoot van het Haven Industrieel Complex. De provincie is kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering. Dit zorgt ervoor dat zij extra aandacht (moet) hebben voor veiligheid en gezondheid van de leefomgeving.

De provinciale taken die invloed hebben op gezondheid en veiligheid, liggen voor een belangrijk deel op het terrein van de leefomgeving. Zuid-Holland besteedt aandacht aan gezondheid binnen alle beleidssectoren. Dit vraagt om een vernieuwende en samenhangende beleidsaanpak, en om extra inzet binnen bestaande provinciale taken.

De provincie wil graag haar inwoners een gezonde en veilige leefomgeving bieden. Dit betekent het veilig kunnen gebruiken van de leefomgeving en een leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag. De provincie beschermt inwoners tegen negatieve invloeden en verminderen deze waar mogelijk, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluidsoverlast, nestgeluid, en hittestress. Hierdoor wordt de kans dat mensen ziek worden door hun omgeving kleiner en is het risico op ongelukken met gevaarlijke stoffen zo laag mogelijk.

Bedrijven in Zuid-Holland behoren tot de meest vernieuwende ter wereld. Ze zijn belangrijk voor de werkgelegenheid, maar moeten ook veilig zijn, met zo min mogelijk uitstoot van gevaarlijke stoffen. De provincie zorgt in haar rol als toezichthouder dat complexe bedrijven zich aan de regels houden. Daarbij wil Zuid-Holland dat bedrijven hun vernieuwingskracht inzetten voor de gezondheid en veiligheid van de inwoners.

Daarnaast moeten mensen de mogelijkheid hebben om te kunnen recreëren in de natuur en in de openbare ruimte in het algemeen. Een groot aantal factoren bepaalt of een leefomgeving gezond,

schoon en veilig is: de milieukwaliteit, veiligheid, bereikbaarheid en beleefbaarheid van natuur, water en landschap, en waterkwaliteit. Maar ook deelname aan sport en recreatie, keuzes bij vervoer en economische activiteiten, gezond voedsel, en de inrichting van de openbare ruimte.

De provincie verwacht meer extreem weer en hogere temperaturen. Dit brengt de gezondheid en veiligheid van bewoners in gevaar. De provincie wil zich beter voorbereiden op zaken als hittestress, of wateroverlast na hevige stortbuien. De provincie wil weerbaar zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering. Op de lange termijn wil de provincie niet dat extra kosten die door klimaatverandering worden veroorzaakt, doorschuiven naar toekomstige generaties.

Ook recreatie, sport en bewegen leveren een belangrijke bijdrage aan de gezondheid en welzijn van de bewoners en bezoekers. De provincie moedigt de ontwikkeling aan van een beweegvriendelijke omgeving. Met hierbij een aantrekkelijk recreatief aanbod voor ontspanning, onderwijs en ontmoeting met onder andere sterke, toekomstbestendige recreatienetwerken (waaronder voor fiets, varen en paardrijden). Maar ook voldoende toegankelijk groen en water. Daarmee wil de provincie mensen aanmoedigen meer te bewegen, sporten of juist lekker te ontspannen. Het is belangrijk dat toerisme en recreatie in balans zijn en blijven met het toeristisch-recreatief aanbod. En dat dit aanbod duurzaam is en past bij het karakter van het gebied en het gebied niet te veel belast. Dit zodat recreatie en toerisme een zo groot mogelijk voordeel opleveren voor haar inwoners en omgeving.

6. Beleidsdoelen en beleidskeuzes

Beleidsdoel 1-1 Krachtig openbaar bestuur

1-1 Krachtig openbaar bestuur

De provincie Zuid-Holland wil de kwaliteit van het openbaar bestuur bevorderen met als doel een krachtig decentraal bestuur. Een krachtig decentraal bestuur is effectief en presterend, responsief en verbonden, robuust en integer, lerend en innoverend. Sterke decentrale overheden zijn essentieel voor het uitvoeren van wettelijke taken en het bereiken van (gezamenlijke) doelen voor de leefomgeving. Daarom werkt de provincie Zuid-Holland samen met andere overheden aan het behoud en de versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur.

Een goed openbaar bestuur begint ook bij de provincie zelf. Het bestuur en de provinciale organisatie is weerbaar, betrouwbaar, transparant, legitiem en handelt integer. De kwaliteit van beleid en de taakuitvoering zijn structureel op orde, het bestuur is weerbaar tegen ondermijning en oneigenlijke druk en er wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van digitalisering. Het omgevingsbeleid en participatie worden vormgegeven en uitgevoerd. Zuid-Holland staat voor effectief eigen bestuur, waarbij effectieve samenwerking op alle niveaus (met collega-overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, inwoners, PS-GS, regionaal, landelijk en Europees) wordt gezocht. Provincie Zuid-Holland realiseert ambities op diverse niveaus (van Den Haag tot Brussel) voor een structurele, efficiënte en integrale lobby om haar belangen tijdig en op de juiste plek voor het voetlicht te brengen.

Beleidskeuzes van 1-1 Krachtig openbaar bestuur

1.1.1 Sterke decentrale overheden

Wat wil de provincie bereiken?

Sterke decentrale overheden zijn essentieel voor het uitvoeren van wettelijke taken en het bereiken van (gezamenlijke) doelen voor de leefomgeving. Daarom werkt de provincie Zuid-Holland samen met andere overheden aan het behoud en de versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur. De provincie zet daarvoor een mix van maatregelen in: (financieel) toezicht op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, begeleiden bij schaalvergroting en/ of herindeling, versterken van gemeenten, netwerken en regio's, faciliteren van onderzoek en kennisdeling.

Aanleiding

De stelselverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het openbaar bestuur is één van de zeven kerntaken van de provincie, vastgelegd in de Provincie- en Gemeentewet, de Wet Gemeenschappelijke Regelingen en de wet Algemene regels herindeling. Andere wettelijke taken die behoren tot deze beleidskeuze zijn het Financieel Toezicht (Gemeentewet), en het Interbestuurlijk Toezicht (Wet revitalisering generiek toezicht en Archiefinspectie). Ook de ambtsinstructie van de commissaris

van de Koning bevat instructies die betrekking hebben op het bevorderen en goed functioneren van het openbaar bestuur in de provincie.

Motivering Provinciaal Belang

Samen met andere overheden en partners werkt de provincie aan oplossingen voor de complexe opgaven waar de samenleving voor staat. Daarvoor dienen decentrale overheden visie en ambitie te hebben en over voldoende slagkracht te beschikken om die opgaven te formuleren, resultaten te boeken en doelen te bereiken voor inwoners, bedrijven en instellingen. Zij dienen actief te luisteren naar signalen uit de samenleving en de representatieve democratie te versterken, financieel gezond te zijn, weerbaar tegen ondermijning en oneigenlijke druk te zijn en voorspelbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer te handelen.

Nadere uitwerking

Krachtig decentraal bestuur

De provincie draagt bij aan het creëren en in stand van een krachtig decentraal bestuur door te werken aan de interbestuurlijke verhoudingen en door de uitoefening van interbestuurlijk toezicht en financieel toezicht. Het samenwerkingsprogramma 'Programma Beter Bestuur' faciliteert decentrale medeoverheden in samenwerking, weerbaarheid, financiën en kennis en is de basis voor de regio-accounthouders bestuurlijke zaken. Via het financieel toezicht, bevordert de provincie een gezonde financiële huishouding van gemeenten en via het interbestuurlijk toezicht draagt de provincie bij aan een beter openbaar bestuur en een prettige en veilige leefomgeving voor inwoners van Zuid-Holland.

Weerbaar Bestuur en organisatie

De provincie werkt samen met andere overheden aan een weerbaar en integer Zuid-Holland. Zuid-Hollandse gemeenten worden steeds vaker geconfronteerd met de gevolgen van ondermijnende criminaliteit en spelen een rol in het voorkomen en bestrijden ervan. Samen met andere overheden en veiligheidspartners draagt de provincie bij aan die aanpak. De provincie coördineert de besteding van impuls gelden van het ministerie van BZK, die bestemd zijn om de interne weerbaarheid tegen ondermijning en oneigenlijke druk van kleine(re) gemeenten te versterken. In het bijzonder krijgt ondermijning in het buitengebied aandacht gezien de relatie met het omgevingsbeleid.

1.1.2 Daadkrachtig Provinciaal Bestuur

Wat wil de provincie bereiken?

Het bestuur en de provinciale organisatie is weerbaar, betrouwbaar, transparant, legitiem en handelt integer. De kwaliteit van beleid en de taakuitvoeringen zijn structureel op orde, het bestuur is weerbaar tegen ondermijning en oneigenlijke druk en er wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van digitalisering. Het omgevingsbeleid en participatie worden vormgegeven en uitgevoerd. Door samenwerking internationaal, nationaal en binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO) gaat Zuid-Holland strategische allianties aan. Daartoe werkt de provincie aan het vormgeven, coördineren en uitvoeren van beleid, public affairs en lobby.

Aanleiding

De verbinding en wisselwerking tussen beleidsdoelen en -prestaties van het domein bestuur en het omgevingsbeleid dragen bij aan het versterken van de slagkracht van decentrale overheden. De basis voor die bijdrage, is een daadkrachtig provinciaal bestuur dat betrouwbaar, transparant, weerbaar en integer is. De basis voor het handelen van het provinciale bestuur en de organisatie ligt daarbij in de provincie- en de ambtenarenwet, de omgevingswet, in de WOO (Wet Open Overheid), de wet Bibob (Bevorderen integriteitsbeoordelingen openbaar bestuur) en de ambtsinstructie van de commissaris van de Koning.

Motivering Provinciaal Belang

Samen met andere overheden en partners werkt de provincie aan oplossingen voor de complexe opgaven waar de samenleving voor staat. Het welslagen daarvan draagt bij aan het functioneren en aan het vertrouwen in het openbaar bestuur en de democratie. De maatschappelijke opgaven waar overheden voor staan zijn complexer geworden, terwijl middelen schaarser zijn. Die opgaven stoppen niet bij de provinciegrens en worden ook beïnvloed door (inter)nationale ontwikkelingen. Daarom wil de provincie optrekken met anderen en functioneren als één overheid en daarbij leren

van én met andere overheden, aan ons verbonden partijen en andere partners. Waar dat kan en passend is, zal de provincie een voorbeeldfunctie vervullen en via lobbyactiviteiten draagvlak en middelen organiseren om doelen te bereiken. De provincie voert beleidscoördinatie uit op het omgevingsbeleid.

Nadere uitwerking

Programma Omgevingsbeleid

De provincie heeft een actuele en digitale lange termijn agenda Omgevingsbeleid, Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en Omgevingsprogramma. Het omgevingsbeleid is modulair vormgegeven, dit betekent continu werken aan actualisatie.

Weerbaar Bestuur en organisatie (Weerbaarheid, Bibob en Integriteit)

De provincie besteedt in eigen huis aandacht aan integriteit in relatie tot ondermijning, intimidatie en andere vormen van oneigenlijke druk. Zuid-Holland bevordert het bewustzijn voor het herkennen van risico's in kwetsbare processen en functies, stelt beleidsregels op, richt werkprocessen in, en voert daarbij de Wet Bibob uit (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur).

WOO Transparante en responsieve provincie (WOO)

Op basis van de Wet open overheid (Woo) is de provincie verplicht om 11 informatiecategorieën uit eigen beweging openbaar te maken. De passieve openbaarheid (Woo-verzoeken) vindt plaats overeenkomstig de bepalingen van de wet.

Digitaal Bestuur

Digitalisering brengt consequenties voor het openbaar bestuur en de democratie met zich mee. De provincie werkt daarom aan een betrouwbare, open en toegankelijke digitale provincie die de impact van technologie, data en algoritmes op de samenleving begrijpt en benut.

Beleidsdoel 1-2 Sterke Samenleving

1-2 Sterke Samenleving

De provincie wil inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen ten dienste van bestaand of nieuw beleid. Ze volgt en duidt ontwikkelingen in de samenleving en voorziet de opgaven van haar eigen organisatie van de juiste kennis en handvatten. De organisatie wil effectief gebruik kunnen maken van deze kennis en actief werken aan de eigen strategische kennispositie. De provincie wil een kennisfunctie vervullen, ook voor derden, ten dienste van de opgaven waar Zuid-Holland aan werkt, al dan niet voorzien van een handelingsperspectief. Zo ondersteunt de provincie het beleid van de toekomst en een sterke samenleving.

Beleidskeuzes van 1-2 Sterke Samenleving

1.2.1 Maatschappelijke ontwikkelingen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen ten dienste van bestaand of nieuw beleid. We volgen en duiden de ontwikkelingen in de samenleving en voorzien de organisatie van de juiste kennis en handvatten. De organisatie wil effectief gebruik kunnen maken van deze kennis en actief werken aan de eigen strategische kennispositie. Ook deelt de provincie deze informatie met derden, ten dienste van de opgaven waar wij in Zuid-Holland aan werken, al dan niet voorzien van handelingsperspectief.

Aanleiding

Maatschappelijke ontwikkelingen zijn in toenemende mate verweven, complex en ambigu. Een aanpak met standaardoplossingen en vaste procedures werkt niet meer. Daarom wil de provincie Zuid-Holland beschikken over strategische kennis, met aandacht voor integrale en toekomstgerichte vraagstukken. Zuid-Holland werkt daarbij samen met kennis- en onderwijsinstellingen en andere partners. Waar dat functioneel en opportuun is, zal de provincie deze kennis ook delen met medeoverheden, organisaties, bedrijven en inwoners.

Motivering Provinciaal Belang

Samen met andere overheden en partners werkt de provincie aan oplossingen voor de complexe opgaven waar de samenleving voor staat. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren (coronapandemie, internationale conflicten, verschillende vormen van tweedeling in de maatschappij) leiden tot nieuwe vraagstukken waar zowel kansen als bedreigingen uit voortkomen. De strategische kennisfunctie helpt de provinciale organisatie en verwante (kennis)partners om kennis te bundelen, vanuit diverse perspectieven vooruit te kijken, ten dienste van nieuw beleid en handelingsperspectieven die bijdragen aan het bereiken van doelen. Ook Provinciale Staten willen in kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

Nadere uitwerking

Kennisprogramma 'Kennis Zuid-Holland'

De provincie heeft een integraal kennisprogramma 'Kennis Zuid-Holland' opgesteld zodat kennis, trends en de nieuwste inzichten hun doorwerking vinden in provinciaal beleid. De provincie verspreidt deze kennis tijdig en actief binnen het netwerk.

Beleidsdoel 2-1 Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

2-1 Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

De provincie streeft naar een goede bereikbaarheid voor iedereen, zodat mensen veilig en vlot naar school, werk, vrienden, winkels en andere voorzieningen kunnen reizen. Daartoe zorgt de provincie voor een goed functionerende en verkeersveilige provinciale infrastructuur en stimuleert verkeersveilig en duurzaam reisgedrag.

De dalende trend in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is tot stilstand gekomen en het aantal ernstig gewonden in het verkeer stijgt. Voor de provincie is ieder verkeersslachtoffer er één te veel. Om die reden omarmt de provincie de landelijke ambitie van nul verkeersslachtoffers in 2050. De eerste stap is om de stijging van het aantal doden en ernstig gewonden de komende jaren om te buigen in een daling: elk jaar minder verkeersslachtoffers. De provincie werkt daar hard aan samen met regionale partners.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen streeft de provincie naar nabijheid van wonen, werken, voorzieningen en goed openbaar vervoer. De provincie stimuleert actieve vormen van vervoer zoals lopen en fietsen. Door de opmars van de elektrische fiets wordt vaker en verder gefietst. Dit verbetert de leefomgeving, verlaagt de filedruk op de wegen en bevordert de gezondheid van inwoners. De provincie maakt gebruik van technologische ontwikkelingen om deze vormen van vervoer aantrekkelijker te maken en ook om de wegen beter te benutten. Veel dagelijkse verplaatsingen (zowel personenauto's, vrachtwagens en bussen) maken immers gebruik van de wegen. Wegen zijn en blijven dus belangrijk voor een goede bereikbaarheid, in het bijzonder in landelijk gebied.

Beleidskeuzes van 2-1 Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

2.1.1 Stimuleren duurzaam, veilig en slim personenvervoer

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat iedereen zijn bestemming kan bereiken op makkelijke, snelle, veilige en duurzame wijze. De provincie streeft daarbij naar een toekomstbestendig Zuid-Holland.

Door groei van de bevolking en economie wordt het steeds drukker op wegen en fietspaden. Bovendien moet er de komende jaren veel onderhoud aan wegen en bruggen gedaan worden wat voor hinder gaat zorgen. De provincie zet zich -samen met andere overheden- in om deze overlast en de files te minimaliseren, bijvoorbeeld in het samenwerkingsverband Zuid-Holland Bereikbaar.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen streeft de provincie naar nabijheid van wonen, werken, voorzieningen en goed openbaar vervoer zodat veel bestemmingen binnen 15 minuten te bereiken zijn, voor wie het kan en wil lopend of op de fiets, maar ook met openbaar vervoer en de auto. Ook in landelijk gebied streven we naar nabijheid van voorzieningen om de leefbaarheid te bestendigen, zeker daar blijft bereikbaarheid per auto een belangrijke rol spelen.

De grote woningbouwopgave is er bij gebaat om lopen en fietsen vanaf de ontwerpfase een prominente rol toe te kennen omdat actieve mobiliteit weinig ruimte per verplaatsing inneemt. Door de snelle opkomst van de elektrische fiets gaan meer mensen vaker en verder fietsen en de provincie stimuleert dat graag verder. Terwijl de meeste mensen thuis een fiets hebben, ontbreekt de mogelijkheid om te fietsen meestal na een reis met het openbaar vervoer. Daarom zet de provincie in op deelfietsen voor het laatste stukje van een reis.

De provincie vindt ieder verkeersslachtoffer er één te veel en streeft naar elk jaar minder verkeersslachtoffers en nul verkeersslachtoffers in 2050. De provincie werkt samen met andere wegbeheerders en organisaties aan een veilige infrastructuur en stimuleert verkeersveilig gedrag door middel van educatie en voorlichting. De provincie onderhoudt contact met politie en het Openbaar Ministerie (OM) over adequate handhaving.

Ruimte en middelen voor nieuwe infrastructuur zijn beperkt. De provincie kijkt daarom naar de mogelijkheden van nieuwe, digitale en innovatieve (data-)oplossingen om (vaar)wegen en fietspaden en openbaar vervoer nog beter te benutten.

Aanleiding

Groei van de economie en bevolking zorgen voor meer mobiliteit en toenemende drukte. Grote hoeveelheden werkzaamheden aan infrastructuur zorgen voor meer hinder. De verkeersveiligheid staat onder druk en mobiliteit kan duurzamer.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie streeft naar een vitaal Zuid-Holland met goed bereikbare steden en dorpen waar het goed wonen, werken en recreëren is, waar iedereen op een makkelijke, veilige en duurzame manier zijn bestemming kan bereiken of goederen kan vervoeren. We streven naar een toekomstbestendig Zuid-Holland.

2.1.2 Adequaat en duurzaam aanbod openbaar vervoer

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving voor haar inwoners met vitale en goed bereikbare steden en dorpscentra waar het fijn werken, wonen, recreëren is. Zuid-Holland streeft naar een toekomstbestendig Zuid-Holland met goed openbaar vervoer.

De provincie realiseert, samen met de MRDH, een adequaat aanbod van Openbaar Vervoer zonder uitstoot van schadelijke stoffen zoals CO₂, stikstof en fijnstof in het vervoergebied van de provincie Zuid-Holland. Het moet snel, betrouwbaar en beschikbaar zijn en is daarmee waar mogelijk een volwaardig alternatief voor de auto. De provincie wil dat dit snel, frequent, betrouwbaar, beschikbaar en betaalbaar is en samen met lopen, de fiets en deelvervoer een reis van deur tot deur mogelijk maakt.

Aanleiding

Economische groei, een groeiende bevolking, veel werkzaamheden aan infrastructuur en een trek naar de stad zorgen voor toenemende druk op delen van het openbaar vervoer. Tegelijkertijd zijn er gebieden waar standaard openbaar vervoer met vaste lijnbussen niet past bij de behoefte en het gebruik.

Motivering Provinciaal Belang

Zorgen voor openbaar vervoer is een wettelijk taak. We doen dat door openbaar vervoer concessies aan te besteden en te managen. Provinciale Staten bepaalt de gewenste (minimale) kwaliteit van het openbaar vervoer, voorafgaand aan een nieuwe concessieperiode. De provincie verstrekt aan de vervoerders jaarlijkse exploitatiesubsidies.

Nadere uitwerking

Bestaande wegen kunnen de groei in vervoer lang niet altijd aan waardoor er files en parkeerproblemen ontstaan. Ook zijn er maar beperkte mogelijkheden om de infrastructuur uit te bereiden. Om de mobiliteitsgroei op te kunnen vangen wil de provincie daarom mensen positief verleiden om andere vormen van vervoer te gebruiken zoals fiets en openbaar vervoer.

Waar het openbaar vervoer nu al goed wordt gebruikt wil de provincie dit uitbreiden: snelle collectieve verplaatsingen tussen (grotere) kernen. De provincie zet ook in op een combinatie van voorzieningen om een gebied bereikbaar te houden en waarin vaste lijnbussen niet voor alle situaties de oplossing zijn. Binnen het openbaar vervoer wordt daarom nu een omslag gemaakt naar collectieve mobiliteit (ook wel publieke vervoer genoemd) waarin de keten centraal staat. Deeltaxi's, deelfietsen, buurtbussen, fietsenstallingen en fietspaden maken daarin steeds meer integraal onderdeel uit van het nieuwe aanbod dat beter aansluit bij de wensen van mensen.

De provincie wil een voorloper zijn op creativiteit en innovatie in het openbaar vervoer en daarmee een goede bereikbaarheid van de hele provincie realiseren.

De beleidskeuze 'Adequaat aanbod openbaar vervoer' heeft als werkingsgebied 'Concessie- en contractgebied openbaar vervoer'. Samen met de MRDH verzorgt de provincie het ov in geheel Zuid-Holland.

2.1.3 Duurzaam en efficiënt goederenvervoer

Wat wil de provincie bereiken?

Het vervoer van goederen dient zo efficiënt en schoon mogelijk plaats te vinden en bij te dragen aan de bereikbaarheid, economische ontwikkeling en leefbaarheid. Daarbij vindt de provincie het benutten van de verschillende modaliteiten weg, water, spoor en buisleidingen van groot belang. De provincie streeft naar een bewuste keuze en stimuleert meer vervoer per spoor en vervoer over water. En ook schoon vervoer zonder onnodige emissies. De provincie kijkt hierbij ook grensoverschrijdend naar internationale goederencorridors. De provincie wil vervoersmodaliteiten en goederenstromen in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen organiseren en uitwerken, van stedelijke en regionale distributie tot multimodale (inter)nationale goederencorridors.

Aanleiding

Zuid-Holland is een van Europa's meest belangrijk internationale transportknooppunten, met de haven, de greenports en de transportassen naar het Europese achterland. De druk op deze goedereninfrastructuur neemt toe door de verwachte stijging van de containerstromen in het komende decennium en een groeiende bevolking. Verder zal de komende 10 jaar de weggcapaciteit op de wegen rond Rotterdam afnemen door onderhoudswerkzaamheden. Het verduurzamen en optimaliseren van goederenstromen is dan ook nodig voor een gezonde ruimtelijke en economische ontwikkeling in Zuid-Holland.

Motivering Provinciaal Belang

Voor het functioneren van het bedrijfsleven in Zuid-Holland is de aan- en afvoer van goederen en grondstoffen essentieel. Een efficiënt goederenvervoer is goed voor de economie en de leefomgeving. Ook komt dit ten goede aan de verkeersdoorstroming en de verkeersveiligheid. Distributiecentra clusteren we zoveel mogelijk op bestaande plekken. Daarbij stimuleren we dubbel ruimtegebruik en vergroening van zo'n gebied.

2.1.4 Voorbereiding (provinciale) infrastructuurprojecten en bijdragen aan projecten van anderen

Wat wil de provincie bereiken?

Om ervoor te zorgen dat de provincie Zuid-Holland voor iedereen bereikbaar is en blijft op een duurzame en veilige manier legt de provincie ook nieuwe provinciale infrastructuur aan en verbetert bestaande provinciale infrastructuur. Of een infrastructurele ingreep passend en nodig is wordt bepaald door onderzoek te doen naar oorzaken en mogelijk maatregelen. Hierbij wordt integraal gekeken of lopen, fietsen, OV en deelvervoer ook een bijdrage aan de oplossing kunnen leveren. Daarnaast draagt de provincie bij aan projecten van anderen door middel van advisering en/of een financiële bijdrage. Verkeersveiligheid en duurzaamheid zijn standaard elementen in de voorbereiding van projecten.

Aanleiding

Zuid-Holland moet in het komende decennium een fors aantal woningen bouwen en de bestaande woonvoorraad beter benutten en toekomstbestendig maken. Stad en land raken steeds sterker met elkaar fysiek verbonden, waarbij in het landelijk gebied behoud van voorzieningen en leefbaarheid

een uitdaging vormen. Tegelijk staat onze sterke bereikbaarheidspositie onder druk. Economische groei, een groeiende bevolking en een trek naar de stad zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft goederen- als personenvervoer. De Rijks- en provinciale wegen in Zuid-Holland blijven onverminderd druk, fietspaden worden steeds drukker en de bereikbaarheid van de landelijke gebieden staat onder druk.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie wil door aanleg en verbetering van eigen infrastructuur en van derden (met een nationaal of regionaal belang) de bereikbaarheid verbeteren en daarmee de leefbaarheid in Zuid-Holland.

Nadere uitwerking

Bij de voorbereiding wordt breed in kaart gebracht welke problemen en kansen aanleiding zijn, welke mogelijke oplossingsrichtingen kunnen worden beschouwd en welke stakeholders daarbij betrokken kunnen/moeten worden. Op basis daarvan kunnen de deelnemende partijen beslissen of en, zo ja, welke oplossingsrichtingen uitgewerkt zouden moeten worden. De aanpak wordt bij de start door de deelnemende partijen duidelijk vastgelegd op basis van een besluit: scope, processtappen en planning, participatie, financiën en personele inzet, besluitvorming en aansturing.

2.1.5 Realisatie provinciale infrastructuurprojecten

Wat wil de provincie bereiken?

Om de bereikbaarheid op peil te houden legt de provincie ook nieuwe infrastructuur aan of verbetert bestaande infrastructuur. Deze projecten worden gerealiseerd op basis van een besluit waarin de inhoudelijke scope, planning en het financieel kader zijn vastgelegd.

Aanleiding

Zuid-Holland moet in de komende jaren een fors aantal woningen bouwen en de bestaande woonvoorraad beter benutten en toekomstbestendig maken. Stad en land raken fysiek steeds sterker met elkaar verbonden, waarbij in het landelijk gebied behoud van voorzieningen en leefbaarheid een uitdaging vormen. Tegelijk staat de sterke bereikbaarheidspositie van de provincie onder druk. Economische groei en een groeiende bevolking zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft goederen- als personenvervoer. De Rijks- en provinciale wegen in Zuid-Holland blijven onverminderd druk, fietspaden worden steeds drukker en de bereikbaarheid van de landelijke gebieden staat onder druk.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie wil door aanleg en verbetering van eigen infrastructuur en van derden (met een nationaal of regionaal belang) de bereikbaarheid verbeteren en daarmee de leefbaarheid in Zuid-Holland.

2.1.6 Duurzame, stille en nieuwe luchtvaart

Wat wil de provincie bereiken?

De zogenaamde kleine- en recreatieve luchtvaart kan (geluid)overlast geven of tot verstoring van natuur leiden. De provincie gaat over de locaties waar luchtvaart mag starten en landen, met uitzondering van Rotterdam The Hague Airport, en de provincie kan daarvoor regels opstellen. De provincie gaat niet over waar en hoe er gevlogen wordt; dit valt onder de bevoegdheid van het Rijk.

De provincie wil hiernaast dat de overlast van Schiphol en Rotterdam The Hague Airport (RTHA) zoveel mogelijk beperkt wordt. Dit gaat om geluidhinder, uitstoot van (ultra)fijnstof, stikstof en CO₂. Tegelijkertijd wil de provincie dat Schiphol zijn positie als belangrijke internationale luchthaven kan behouden en zijn netwerk van internationale verbindingen kan versterken. Voor RTHA wil de provincie dat de luchthaven zijn positie als zakelijke luchthaven kan behouden.

De provincie oefent invloed uit op de besluitvorming door de minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en de Tweede Kamer over de toekomstige ontwikkeling van beide luchthavens. Voor Schiphol gaat dit via de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS; een samenwerkingsverband van vier provincies en een veertigtal gemeenten rondom Schiphol) en bij RTHA via de Bestuurlijke Regiegroep RTHA (BRR; een samenwerkingsverband van de provincie en drie gemeenten).

De provincie wil dat binnen de geluidcontouren rondom Schiphol en RTHA terughoudend wordt omgegaan met nieuwe woningbouw om nieuwe geluidgehinderden zoveel mogelijk te voorkomen. Echter binnen de regels wil de provincie dat kleinschalige woningbouw mogelijk moet kunnen zijn indien dit de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid ten goede komt. Daartoe heeft de provincie regels gesteld in de Omgevingsverordening.

Aanleiding

De kleine- en recreatieve luchtvaart kan tot negatieve effecten leiden, zoals geluidoverlast of verstoring van natuur.

Een deel van de provincie Zuid-Holland heeft te maken met de negatieve externe effecten van Schiphol en RTHA. Gemeenten die onder de aanvliegroutes liggen hebben te maken met geluidsoverlast en slaapverstoring door startend en landend verkeer. Daarnaast gelden voor sommige gemeenten bouwbeperkingen voor nieuwe woningen als gevolg van de nabijheid van een luchthaven.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie is bevoegd gezag voor de luchthavens van regionale betekenis op basis van de Wet luchtvaart. Ook is de provincie bevoegd om ontheffingen te verlenen voor het starten en landen op terreinen anders dan luchthavens.

Luchtvaart is in het algemeen gemeentegrensoverschrijdend en vanwege de hinderlijke effecten van de luchtvaart is de provincie het aangewezen schaalniveau.

De leefbaarheid en economische belangen van Schiphol en RTHA zijn gemeentegrensoverschrijdend en daarom is de provincie het aangewezen schaalniveau. Ook kan de provincie een belangrijke verbindende bijdrage leveren tussen de lokale belangen van gemeenten. Het Rijk is bevoegd gezag.

Nadere uitwerking

In Zuid-Holland wordt ruimte geboden aan diverse vormen van kleine- en recreatieve luchtvaart. De provincie ondersteunt dit, maar hecht tegelijkertijd waarde aan een goede inpassing in de directe omgeving om overlast zoveel mogelijk tegen te gaan. Daarom wil de provincie dat terughoudend wordt omgegaan met nieuwe locaties voor commerciële en bedrijfsgebonden luchtvaart, helikopterhavens, luchthavens voor onbemande luchtvaartuigen en luchthavens voor gemotoriseerde recreatieve luchtvaart. Luchthavens met een duidelijk maatschappelijk belang (zoals heliplatforms bij ziekenhuizen) worden daarentegen wel ondersteund.

De provincie hecht waarde aan de luchthavens Schiphol en RTHA als belangrijke schakel in de internationale bereikbaarheid en voor de economie van de Randstad. Tegelijkertijd vindt de provincie het van belang dat de hinder zoveel mogelijk wordt beperkt. Verdere groei van Schiphol is wat de provincie betreft dan ook alleen mogelijk als daar een evenredige reductie van de hinder tegenover staat.

Daarnaast vindt de provincie dat binnen de geluidcontouren rondom Schiphol terughoudend moet worden omgegaan met nieuwe woningbouw. Daar waar er bij de luchtvaartsector op wordt aangedrongen om het aantal geluidgehinderden niet te laten toenemen, moet de overheid op haar beurt niet voor een toename zorgen door op grote schaal woningen binnen de geluidcontouren te bouwen. De provincie pleit er echter wel voor dat er binnen de regels mogelijkheden blijven om op kleine schaal woningbouw te kunnen plegen, bijvoorbeeld als dit de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid ten goede komt.

De aanwezigheid van de luchthaven Rotterdam The Hague Airport is een vestigingsfactor voor bedrijven. De luchthaven levert daarmee een bijdrage aan de economische ontwikkeling van de regio.

De provincie vindt het daarbij van belang dat de hinder voor de omgeving beperkt blijft tot een noodzakelijk minimum (kwaliteit leefomgeving). Samen met gemeenten, de luchthaven, bewonersvertegenwoordigers en andere belanghebbende partijen op en rond de luchthaven worden afspraken gemaakt over hinderbeperkende maatregelen (programma hinderbeperkende maatregelen).

Hoewel de provincie geen wettelijke bevoegdheid heeft bij de vaststelling van het luchthavenbesluit voor RTHA, wordt bestuurlijk draagvlak bij de provincie en gemeenten rondom de luchthaven door de minister van Infrastructuur en Milieu als belangrijk gezien. De toekomstige ontwikkeling van de luchthaven is daarmee afhankelijk van het draagvlak in de regio.

Beleidsdoel 2-2 Goed functionerende provinciale infrastructuur

2-2 Goed functionerende provinciale infrastructuur

Een goed functionerende, provinciale infrastructuur zorgt ervoor dat iedereen veilig, duurzaam, snel en op een makkelijke manier van huis naar werk, opleiding of vrijetijdsbesteding kan reizen. De provincie heeft de wettelijke plicht provinciale fietspaden, bermen, wegen, vaarwegen, bruggen en sluizen te beheren en te onderhouden. Met de bediencentrales en de Incident Coördinatie (IC)-desk zorgt de provincie voor een vlotte afwikkeling van het verkeer. Bij calamiteiten en incidenten zorgt de provincie voor een veilige werksituatie voor de hulpdiensten en beperkt de provincie hinder voor de (vaar-)weggebruikers.

De provinciale infrastructuur moet beschikbaar en veilig te gebruiken zijn. Daarvoor moet de infrastructuur in goede staat zijn en duurzaam onderhouden worden. De provincie heeft als doel het onderhoud doeltreffend en doelmatig uit te voeren. Dit doet zij met zo min mogelijk overlast voor de weggebruiker en de omgeving.

De provincie verzorgt het bedienen van bruggen en sluizen, toezicht en handhaving op de weg en het water, en incidentmanagement. Hiermee zorgt ze voor een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer.

Beleidskeuzes van 2-2 Goed functionerende provinciale infrastructuur

2.2.1 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

Wat wil de provincie bereiken?

De fietspaden, bermen, wegen, vaarwegen, bruggen en sluizen en verkeerssystemen worden sober, doelmatig en duurzaam onderhouden met zo min mogelijk overlast. Beheer en onderhoud houdt de provincie daarmee boven het aansprakelijkheidsniveau en laten we zo efficiënt mogelijk plaatsvinden. Op dit moment doet de provincie dit op een manier met zo min mogelijk kosten, uitstoot en overlast voor de vaarweg- en weggebruiker en omgeving. Tijdens de werkzaamheden wordt het belang van de fietser en voetganger zwaar meegewogen. Er wordt ingezet op innovaties bij werkzaamheden om naast de kosten te beperken ook de uitstoot te verminderen.

Aanleiding

De provincie heeft als eigenaar van fietspaden, bermen, wegen, vaarwegen, bruggen en sluizen en verkeerssystemen een wettelijke taak om haar infrastructuur op orde te houden en te beheren. Daarmee draagt de provincie bij aan de leefbaarheid, welzijn en economische ontwikkeling van iedereen die in de provincie woont, studeert, werkt of Zuid-Holland bezoekt.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie is conform de Wegenwet, de Wegenverkeerswet en de Scheepvaartverkeerswet verantwoordelijk voor haar eigen infrastructuur (en alle bijbehorende inrichting); hieronder vallen provinciale wegen, vaarwegen, fietspaden, bruggen en sluizen. Provincie Zuid-Holland heeft de convenanten Duurzaam Grond- Weg- en Waterbouw (DGWW) 2030, Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) en Provinciale Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur (PKCI) ondertekend.

Nadere uitwerking

Het assetmanagementsysteem (gebaseerd op de internationale assetmanagementstandaard NEN-ISO 55001) is de basis voor het beheer en onderhoud, bediening, toezicht en handhaving. Hiermee zorgt de provincie ervoor dat de waarde die de provinciale assets leveren worden vergroot en dat dit continu wordt geborgd. Naast veiligheid, bereikbaarheid en duurzaamheid wordt er ook naar andere thema's van het provinciaal beleid zoals in de omgevingsvisie beschreven gekeken.

Met het integreren van duurzaamheid in het assetmanagement zorgt de provincie ervoor dat het assetmanagement in 2050, of zo veel eerder als haalbaar, de volgende doelen behaalt:

1. CO2 neutraal;
2. bijna volledig circulair;
3. nauwelijks gebruik makend van primaire grondstoffen;
4. energie neutraal;

5. Leefgebied en ecologische verbindingen biedend aan lokale flora en fauna rond (vaar)wegen;
6. Klimaatbestendig.

Beleidsdoel 3-1 Energietransitie

3-1 Energietransitie

De provincie wil het gebruik van fossiele energiebronnen afbouwen en wil toe naar een klimaatneutrale energievoorziening. Het doel is om uiterlijk in 2050 de CO₂-uitstoot volledig te verminderen ten opzichte van 1990, met een tussendoel van 55% vermindering in 2030.

- Zuid-Holland stelde in samenwerking met de 7 RES'en (Regionale Energiestrategieën) het doel in 2030 6,3 tot 6,8 TWh zon- en windenergie op te wekken.
- De provincie wil een eerlijke energietransitie bereiken, waarbij verduurzaming ook haalbaar is voor achtergestelde en kwetsbare doelgroepen. Ook zet de provincie in op meer economische voordelen en meer zeggenschap voor inwoners. Dit doet zij door bij ieder (grootschalige) zon- en windproject te kiezen voor minimaal 50% lokaal eigendom.
- De provincie wil het gebruik van aardgas versneld verminderen. Dit kan door energiebesparing en door warmtebronnen binnen de provincie te benutten. Zo kunnen de glastuinbouw in 2040, en de gebouwde omgeving en industrie in 2050, klimaatneutraal zijn.
- De provincie heeft volgens de nationale doelstelling tot doel om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken, en in 2050 een volledig circulaire economie te hebben. Daarbij helpt zij de Zuid-Hollandse industrie met het behalen van het NO_x-uitstootverminderingdoel: voor deze sector staat dit op 38% in 2030 ten opzichte van 2019.
- Om de energietransitie mogelijk te maken dient de provincie de energiesystemen (elektriciteits-, waterstof- en warmtenetten) slim en efficiënt in te richten. Zo is energie tijdig beschikbaar voor iedereen. De ontwikkeling en de ruimtelijke inpassing van het energiesysteem zijn een uitdaging in Zuid-Holland. Dit komt door de beperkte ruimte en door overbelasting van het stroomnet.
- De provincie werkt aan een toekomstbeeld voor het energiesysteem, onder andere gericht op het voorkomen van overbelasting van het net. Hierbij spelen plannen voor energie een belangrijke rol; het doel is om ruimtelijke en energievraagstukken gelijktijdig mee te nemen. Zo ontstaat een samenhangende aanpak voor de omvangrijke energieopgave. Dit zal de druk op het stroomnet verminderen.

Beleidskeuzes van 3-1 Energietransitie

3.1.1 Duurzame opwek elektriciteit

Wat wil de provincie bereiken?

Bij het benutten van hernieuwbare bronnen zet de provincie tot 2030 in op wind- en zonne-energie.

De provincie biedt ruimtelijk mogelijkheden voor windenergie. Rijk en provincies hebben hierover afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord uit 2019. Hiermee verbindt de provincie zich aan het realiseren van de internationale en nationale doelstellingen om de CO₂-uitstoot te verminderen en het energieverbruik te reduceren. Windenergie is, naast o.a. zonne-energie en warmte, een van de duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken.

De provincie wil het gebruik van zonne-energie actief faciliteren en ondersteunen, omdat zonne-energie een groeiende bijdrage levert aan de productie van hernieuwbare energie. Voorop staat de voorkeur voor meervoudig ruimtegebruik, zoals het benutten van daken en overige geschikte functies. In een provincie waarin onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed is, is een terughoudende benadering van zonnenvelden in die open ruimte op zijn plaats, in combinatie met een stimulerende benadering voor zonnepanelen en warmtecollectoren op dak.

Aanleiding

In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt van beleid. Voor windenergie wijst de provincie locaties aan. De locaties zijn het resultaat van een afweging tussen eisen vanuit windenergie en voorwaarden vanuit landschap en ruimtelijke kwaliteit.

Provinciale Staten hebben in juni 2021 over de zeven RES-regio's een besluit genomen en deze vastgesteld als strategische verkenning. Hierin zijn zoekgebieden voor wind- en zonne-energie vastgesteld. De RES-regio's werken deze zoekgebieden uit naar zoeklocaties. In de RES'en wordt een belangrijk deel van de geformuleerde ambitie van de regio's voor de opwek van duurzame

elektriciteit ingevuld met zonne-energie. Zonnevelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied hebben invloed op de kwaliteit van het landschap en de ruimte voor voedselproductie.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie werkt mee aan Europese en nationale energiedoelen om de CO₂-uitstoot te verminderen, het aandeel duurzame energie te vergroten en het energieverbruik te reduceren. Naast in te zetten op een duurzame warmtevoorziening zijn zonne-energie en windenergie duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken. Daarnaast heeft de provincie een bovenregionale rol in het ruimtelijke domein en participeert zij in de RES' en. Vanuit deze rollen legt de provincie haar ruimtelijk beleid voor zonne- en windenergie vast in de omgevingsvisie.

De Elektriciteitswet 1988 bepaalt dat voor windparken met een opgesteld vermogen tussen 5 en 100 MW de provincie bevoegd gezag is. Voor de omgevingsvergunning is de gemeente bevoegd gezag als sprake is van een vermogen dat minder bedraagt dan 5 MW. Boven de 5 MW zijn GS rechtstreeks bevoegd gezag. Gedeputeerde Staten kunnen ervoor kiezen deze bevoegdheid aan de gemeente over te laten als daardoor versnelling van de ontwikkeling wordt bereikt.

In Zuid-Holland leggen GS de bevoegdheid bij de gemeente als voldoende verzekerd is dat de gemeente zich inzet voor de ontwikkeling van windenergie. Daarvoor worden overeenkomsten gesloten. Met name private partijen zijn aan zet voor initiatieven tot plaatsing van windturbines.

Naast de bevoegdheid rond de omgevingsvergunning heeft de provincie uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening en zorgvuldig ruimtegebruik (ruimtelijke kwaliteit) een belang bij de afwegingen van (grotere) windturbines.

Met het oog op de verwachte klimaatveranderingen en energieschaarste is het voorzien in een groter aandeel duurzame energie urgenter geworden. Het bieden van ruimtelijke mogelijkheden voor windenergie is daarbij van groot belang.

Nadere uitwerking

Ruimtelijke uitgangspunten zonne-energie

Het beleid voor zonne-energie is gebaseerd op de volgende principes:

1. Meervoudig ruimtegebruik. Benut bestaande en nieuwe bebouwing en overige functies die combinaties kunnen vormen met zonne-energie. (PV en warmtecollectoren)
2. Bescherming van de schaarse open ruimte en landschapswaarden. Dit betekent dat de provincie terughoudend is met het toestaan van zonnevelden.
3. Een goede ruimtelijke ordening, waarbij infrastructuur (energienetwerk) als leidend principe wordt gehanteerd. Wek energie op daar waar het gebruikt wordt (in of nabij de bebouwde omgeving) en waar aansluiting op het energienetwerk logisch is.
4. Ruimtelijke kwaliteit, zorgvuldig omgaan met de bestaande functies en kwaliteiten van het gebied. Bij de locatiekeuze, omvang en inrichting van een zonneveld zijn de regels voor ruimtelijke kwaliteit uit de Omgevingsverordening altijd van toepassing.

Uitgaande van deze principes maakt de provincie de realisatie van zonne-energie ruimtelijk mogelijk, binnen het bestaande stads- en dorpsgebied en onder voorwaarden op een aantal voorkeurslocaties en functies daarbuiten.

Ruimtelijke uitgangspunten windenergie

Mede door de omvang en invloed op de ruimtelijke kwaliteit en het landschap van grote windturbines is het van belang een zorgvuldige en bovenregionale afweging op provinciaal niveau te maken over de locatiekeuze. De provincie wil grote turbines geconcentreerd plaatsen in daarvoor geschikte gebieden en versnippering over de hele provincie voorkomen.

De ruimtelijke uitgangspunten zijn daarbij dat windenergie passend is langs grootschalige infrastructuur (snelwegen), op grote bedrijventerreinen of op de grote scheidslijnen tussen land en water. Windturbines worden geplaatst 'daar waar het waait' (denk aan kustgebieden), 'daar waar energie gevraagd wordt' (denk aan industrie) en 'daar waar ze aan kunnen sluiten bij grote landschappelijke structuren' (grootschalige overgangen land-water, grote lijnvormige (infra)structuren (havengebied)).

De voorkeur wordt gegeven aan eenvoudige lijnopstellingen en clusters, in samenhang met en evenwijdig aan de betreffende infrastructuur en scheidslijnen.

Bestaande opstellingen van grote windturbines kunnen ter plaatse worden vervangen en -binnen de in de verordening opgenomen voorwaarden- opgeschaald worden.

Naast de grote windturbines is er in de provincie ruimte voor kleinere windturbines. Turbines met een as-hoogte tot 15 meter mogen binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied worden geplaatst, mits rekening gehouden wordt met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten. Voor windturbines met een as-hoogte tot 45 meter kan de gemeente daarin haar afwegingen maken vanuit het lokale effect op de energieopwekking en ruimtelijke impact. Indien daarbij provinciale belangen rond landschap, cultuurhistorie, kroonjuwelen, ecologie en recreatie in het geding komen, zal de provincie daarover een zienswijze kunnen indienen. Vooroverleg hierover is daarom aan te bevelen.

3.1.2 Lokale initiatieven en inclusieve energietransitie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie hanteert een percentage van minimaal 50% lokaal eigendom (mede-eigenaarschap) per (grootschalig) zon- of windproject en streeft naar 100% lokaal eigendom. Daarmee wordt lokaal zeggenschap over energieprojecten vergroot en is het mogelijk dat de omgeving voordelen ervaart van de opbrengsten van een energieproject. Met een hoger percentage lokaal eigendom wordt een verhoging van de lokale acceptatie van energieprojecten beoogd. De provincie hanteert deze percentages vanaf de start van een project, omdat dan de invloed van de omgeving op het ontwerp van een zonne- of windpark het grootste is.

Naast Lokaal Eigendom zijn er andere vormen van financiële participatie en opbrengsten voor de omgeving mogelijk. De initiatiefnemer van een project (private ontwikkelaar of lokale partijen) zijn verantwoordelijk voor een gesprek met de omgeving om tot afspraken over de inzet van deze vormen van financiële participatie te komen.

Aanleiding

Het aantal lokale initiatieven voor het opwekken van duurzame energie blijft toenemen. In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte waardevol. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt van beleid. Een aspect van deze zorgvuldigheid is het streven naar lokaal draagvlak en de mogelijkheid om lokaal deel te nemen aan een project. Via lokaal eigendom wordt zeggenschap gecreëerd over de locatie, omvang, inrichting en exploitatie van zon- en windprojecten.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie werkt mee aan Europese en nationale energiedoelen om de CO₂-uitstoot te verminderen en het energieverbruik te reduceren. Zonne- en windenergie zijn duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken. Daarnaast heeft de provincie een bovenregionale rol in het ruimtelijke domein en participeert zij in de Regionale Energie strategieën (RES'en). Vanuit deze rollen legt de provincie haar beleid voor lokaal eigendom van zonne- en windenergie vast in de omgevingsvisie en werkt dit uit in een apart beleidskader.

Nadere uitwerking

De provincie gaat in grootschalige energieprojecten (windprojecten en zonneprojecten vanaf 10MW) in Zuid-Holland ervan uit dat minimaal 50% van het eigendom van de productie belegd wordt bij lokale omgeving en streeft naar 100%. Dat kan gaan om inwoners, lokale overheden en lokale MKB (waarbij inwoners en MKB lokaal eigendom verwerven via energiecoöperaties met minstens tien leden, een open lidmaatschap en democratische besluitvorming). De precieze definitie van lokaal eigendom en de eisen aan energiecoöperaties werkt de provincie uit in een apart beleidskader. Per project wordt in het participatieplan (in samenspraak met de omgeving) vastgelegd wie wordt verstaan onder de lokale omgeving. De provincie verwacht dat een initiatiefnemer minimaal 50% lokaal eigendom van een project kan laten zien bij het verzoek om een principebesluit en laat zien hoe daaraan is gewerkt door het opstellen en uitvoeren van een participatieplan.

Doorgaans is de provincie vanuit de rol als bevoegd gezag of vanuit de verantwoordelijkheid voor goede ruimtelijke ordening betrokken bij een initiatief voor de ontwikkeling van (een) windturbine(s) of een zonneveld. In dat geval is er een initiatiefnemer die de provincie vraagt om vroegtijdig met de lokale omgeving een participatietraject aan te gaan om zo een goed beeld te krijgen van de wensen van de lokale partijen.

Financiële participatie

Financiële participatie van de omgeving kan op verschillende manieren worden bereikt, er worden 4 vormen onderscheiden:

- Mede-eigenaarschap: omwonenden profiteren mee als mede-eigenaar van een wind- of zonneproject, via een vereniging of (energie)coöperatie. Lokaal eigendom is mede-eigenaarschap (risicodragend, mét zeggenschap) voor de lokale omgeving van een energieproject.
- Financiële deelneming: omwonenden nemen risicodragend deel aan een project, bijvoorbeeld door aandelen, certificaten of obligaties
- Omgevingsfonds: een deel van de opbrengsten komt ten goede aan maatschappelijke doelen in de buurt, zoals een sportclub of wijkvereniging
- Omwonendenregeling: met een omwonendenregeling ontvangen mensen die in de directe omgeving wonen een voordeel. Bijvoorbeeld met korting op stroom afkomstig uit het project, een financiële compensatie of door investeringen in het verduurzamen van hun woning.

De provincie hanteert als uitgangspunt 50% lokaal eigendom van de productie van wind- en zonne-energie op land en streeft naar 100%. Ook is een uitgangspunt dat hierbij door de partijen gelijkwaardig wordt samengewerkt in de ontwikkeling, bouw en exploitatie van een energieproject. Dit is de eerstgenoemde van bovenstaande vormen van financiële participatie. Welke vorm(en) per project in welke mate worden gebruikt zal variëren en is de uitkomst van het gesprek met de omgeving, waaraan we in een apart beleidskader nadere voorwaarden stellen.

Verantwoordingsplicht voor een zorgvuldige afweging

De initiatiefnemer dient bij het verzoek om een principebesluit aan te tonen dat er een passend traject is geweest van communicatie en participatie. In het communicatie- en participatieverslag wordt door de initiatiefnemer weergegeven wat er is georganiseerd, wat de reacties waren van omwonenden en andere belanghebbenden en hoe de initiatiefnemer daarmee is omgegaan.

De initiatiefnemer geeft in het participatieverslag een toelichting en verantwoording tot welk afspraken over de hierboven genoemde vormen van financiële participatie dit heeft geleid. De initiatiefnemer geeft inzicht welk financieel bod is gedaan, hoe belanghebbenden hebben gereageerd en tot welke vorm van financiële participatie is gekomen. De provincie legt verantwoording af door rapportage over de inspraak bij de besluitvorming over de omgevingsvergunning.

Koppeling andere provinciale opgaven

De ontwikkeling van lokaal eigendom raakt aan de regels voor duurzame opwek met zonne- en windenergie en daarmee ook aan klimaat, biodiversiteit, circulariteit en participatie.

3.1.3 Warmtetransitie in de gebouwde omgeving en glastuinbouw

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie stelt zich ten doel om bij te dragen aan een snelle en betaalbare warmtetransitie, met minimale impact op de ruimte, zoveel mogelijk rekening houdend met de circulaire economie en klimaatadaptatie. Hierbij wordt aangesloten bij de door het Rijk gedefinieerde strategie 'Klimaat en Energie' voor een klimaatneutrale, fossielvrije en circulaire energievoorziening in 2050.

De provincie zet zich in voor de ontwikkeling en realisatie van bovenlokale warmtenetwerken als onderdeel van de gewenste warmtetransitie om het gebruik van aardgas te kunnen verminderen. De ontwikkeling van een bovenlokaal en klimaatneutraal warmtetransportnetwerk sluit goed aan bij de afspraken uit het klimaatakkoord, de Regionale Energiestrategie en het Rijks en provinciaal beleid. Het draagt bij aan het behalen van de doelen die daarbij zijn genoemd. De kansen voor synergie in de provincie worden door het uitwisselen van reststromen -zoals warmte- tussen industrie en stedelijke gebieden benut door de aanleg van bovenlokale warmtenetwerken. De provincie heeft de ambitie om daarvoor een regierol te ontwikkelen en past een afwegingskader Warmtekeuze toe bij de te maken keuzes in de warmtetransitie.

Aanleiding

De warmtetransitie in de gebouwde omgeving (woningen, utiliteit, kantoren en glastuinbouw) is een onderdeel van de energietransitie gericht op ruimteverwarming en de voorziening van warm tapwater. Het klimaatakkoord benadrukt dat een forse opschaling van de duurzame warmtevoorziening nodig is. In vrijwel alle steden, dorpen en glastuinbouwgebieden zullen duurzame warmtebron-

nen, warmtesystemen en opslagsystemen tot ontwikkeling komen wat grote impact zal hebben voor gebouweigenaren en de leefomgeving.

Motivering Provinciaal Belang

Een efficiënte energiestrategie is er op gericht om voor verwarming zoveel mogelijk gebruik te maken van beschikbare warmte. De provincie kent een groot potentieel en aanbod van warmte uit grote warmtebronnen zoals geothermie en restwarmte. De inzet van deze bronnen kan in belangrijke mate bijdragen aan de warmtetransitie en aan de provinciale beleidsambitie voor de gebouwde omgeving. Deze bronnen maken transport en distributie van de warmte door ontwikkeling van bovenlokale warmtenetwerken noodzakelijk. In veel gevallen is de omvang van het warmte aanbod van een bron groter dan de lokale vraag in een buurt, wijk of gemeente. De optimale benutting van restwarmte en geothermie in de warmtetransitie is daarmee een vraagstuk dat gemeente- en stad overstijgend is en dat bovenlokaal en zelfs bovenregionaal ingepast moet worden.

Met een bovenregionaal warmtetransportnetwerk wordt bijgedragen aan de klimaatneutrale warmtevoorziening tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten en met een beperkt beslag op de ruimte. Warmtenetwerken die gebruik maken van restwarmte vragen minder elektriciteit dan andere warmtevoorzieningen en daarbij vraagt restwarmte geen extra productie en ruimte. Het ruimtebesparende effect van een warmtetransportnetwerk geeft de provincie een extra belang bij het bereiken van zo veel mogelijk lokale warmtedistributienetten.

Met dit transportnet kan deze CO₂ vrije warmte ingezet worden in de grote vraagconcentratiegebieden in de steden en glastuinbouw. De realisatie van deze bovenregionale warmte-infrastructuur is daarmee een essentieel onderdeel van een werkend warmtesysteem waarin de warmtewarmtevraag wordt vervuld met een betaalbare en betrouwbare warmtevoorziening met een minimale impact op de ruimte. Het bovenregionale warmtetransportnet maakt het gebruik van restwarmte en de potentiële warmte uit geothermie op grote schaal mogelijk waardoor hoge kwaliteit energie (namelijk elektriciteit en gas) elders kan worden ingezet én bespaard.

Voor de ruimtelijke inpassing van nieuwe warmtetransportnetten benut de provincie waar nodig of gewenst het ruimtelijk bijbehorende instrumentarium in samenwerking met de betrokken samenwerkingspartners.

De warmtetransitie is daarnaast een groot economisch belang voor de transitie in de glastuinbouwsector. In Zuid Holland is de CO₂ -emissie in de glastuinbouw van vergelijkbare omvang als de gebouwde omgeving. Hierdoor heeft de provincie ook een groot belang bij het slagen van de warmtetransitie in de glastuinbouwsector in samenhang met de gebouwde omgeving. Beide kunnen niet los van elkaar gezien worden. En bij de integrale aanpak van de warmtetransitie levert dit juist kansen voor zowel de gebouwde omgeving als de glastuinbouw.

Nadere uitwerking

Voor een toekomstige klimaatneutrale energievoorziening is de ontwikkeling van de totale energie-infrastructuur en het totale energiesysteem sturend omdat iedere keuze die gemaakt wordt, ook iedere individuele keuze, gevolgen heeft voor het totale energiesysteem. Andersom is het totale (toekomstige) energiesysteem randvoorwaardelijk voor de beschikbare alternatieven waaruit gekozen kan worden met gevolgen voor snelheid en kosten van de totale energietransitie en het ruimte- en materiaalgebruik. De visie en inzet van de provincie is om vanuit een afwegingskader en het totale energiesysteem naar de te maken keuzes in de warmtetransitie te kijken. Uitgangspunt is dat gemeenten in hun transitievisies warmte en wijkuitvoeringsplannen kiezen welke warmtebronnen en warmte-infrastructuur geschikt zijn. Die keuzevrijheid is afhankelijk van beschikbare alternatieven en een stimulerend en sturend kader geeft daar richting aan.

De verduurzaming van het energiesysteem leidt de komende tientallen jaren tot ingrijpende aanpassingen. De provincie werkt daarom samen met haar partners en ondersteunt bij de ontwikkeling van warmte- en energietransitieplannen. Het is van belang kennis op te doen van inhoud, proces en keuzes en deze kennis breed te delen met belanghebbende partners door communicatie, kennis-sessies en de ontwikkeling van lerende netwerken. Samenwerking, procesondersteuning, kennisontwikkeling, kennisdeling, ruimtelijk instrumentarium, innovatie en verkenning en ontsluiting van financiële fondsen zijn bij uitstek inspanningen waarmee de provincie bijdraagt.

De provincie werkt en denkt mee aan de planvorming in RES'en, RSW's en gemeentelijke Transitievisies, Uitvoeringsplannen en Omgevingsplannen. Bij de vergunningverlening voor geothermie, de inrichting van open bodem-energiesystemen en de beoordeling van RES'en en RSW's vervult de provincie de wettelijke en bestuurlijke taken.

Bij het uitwerken en realiseren van diverse duurzame warmteoplossingen -grootschalig en kleinschalig- hecht de provincie veel waarde aan het participatieproces dat wordt georganiseerd met de omgeving. Hierbij vormen de participatienotitie en 4D's (van Doelen, Diversiteit, Dialoog en Doorwerking) de basis.

Het provinciale instrument van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving wordt ingezet om bedrijven daadwerkelijk maatregelen ter besparing van het energiegebruik te laten nemen en het bodem-grondwatersysteem te beschermen. In aansluiting op het wettelijk instrumentarium bevordert de provincie benutting van restwarmte en cascadering van warmtestromen, oftewel het hergebruik van warmte in steeds lagere temperatuurstappen.

Bovenlokaal warmtenetwerk

Succesvolle toepassing van grote warmtebronnen vraagt om samenwerking tussen vele partijen. De provincie neemt een regionaal verbindende rol in deze samenwerking en richt zich daarbij specifiek op succesvolle ontwikkeling van bovenlokale CO₂ vrije warmtenetwerken zodat voldoende capaciteit ontstaat om vraag en aanbod van warmte op een efficiënte wijze bij elkaar te brengen. Rond Rotterdam-Den Haag (Warmtelinq), de Drechtsteden, Holland Rijnland en andere regio's in de provincie zijn bovenlokale warmtenetwerken in ontwikkeling die stevig gaan bijdragen aan de warmtetransitie.

Aansluitend op de doelstelling om de warmtetransitie snel en betaalbaar en met minimale impact op de ruimte te realiseren verkent en ontwikkelt de provincie de realisatie van de publieke belangen van warmtenetwerken (duurzaam, betaalbaar, leveringszeker, toegankelijk).

De provincie streeft naar een bovenregionaal warmtetransportnet voor het transporteren van restwarmte uit de Rotterdamse haven waarbij uitbreidingen naar gebieden met grote warmtevragers zoals in de greenports Westland en Oostland en de regio Leiden. De mogelijke levering van restwarmte aan deze gebieden leveren een grote bijdrage aan de warmtetransitie. De realisatie van het warmtetransportnetwerk zal de aanleg van nieuwe lokale distributienetten aanjagen. Hier kunnen ook lokale warmtebronnen (zoals geothermie en aquathermie) gebruik van maken. Wanneer een lokale bron operationeel is, kan de restwarmte elders worden ingezet en daarmee de warmtetransitie verder helpen.

Voor het tracé van Vlaardingen naar Den Haag zijn aanvullende studies zoals een MER uitgevoerd ten behoeve van de ruimtelijke besluitvorming en voor het tracé van Rijswijk naar Leiden is ook een ruimtelijke procedure in uitvoering.

De provincie verkent de kansen en optimalisaties om warmtenetwerken en daarmee samenhangende bronnen, warmteopslagsystemen te ontwikkelen en uit te breiden en onderdeel te maken van het toekomstige omgevingsbeleid, onder meer gebruik makend van het planMER instrument.

Glastuinbouwsector

De energietransitie in de glastuinbouwsector richt zich op een klimaatneutrale sector en is essentieel om de concurrentiepositie te behouden en onafhankelijk te worden van aardgas.

In aansluiting op het Klimaatakkoord vormt het Tuinbouwakkoord en het Energieakkoord Greenport West het kader van waaruit de provincie inzet pleegt. De ambitie van de glastuinbouwsector om te komen tot een klimaatneutrale energievoorziening in 2040 wordt daarbij ondersteund. De provincie werkt in alle glastuinbouwgebieden en in de Greenport West in het bijzonder samen aan kansrijke businesscases, versterking van samenwerkingsverbanden, benutting van regelingen of slimme investeringsconstructies, uitvoering van analyses en onderzoek, bevordering van aansluiting op bovenlokale warmtenetwerken en gebiedsaanpakken om de energietransities met haar partners tot stand te brengen. Tevens wordt verkend hoe de energietransitie ruimtelijk structurerend kan zijn voor de modernisering van het teeltareaal. De provincie bevordert de verbinding van de warmtetransitie in de glastuinbouw met de gebouwde omgeving door de verbinding te maken tussen de vraag binnen de gebouwde omgeving en de warmtebronnen en -systemen waarover de glastuinbouwsector beschikt of nog ontwikkelt.

Afwegingskader Warmtekeuze

Voor een effectieve afweging tussen inzetbare warmtebronnen heeft de provincie een afwegingskader Warmtekeuze ontwikkeld. Dit afwegingskader is een hulpmiddel voor gemeenten en andere partijen bij de keuze uit klimaatneutrale warmtebronnen voor de gebouwde omgeving. Voor zowel de be-

staande bouw als nieuwbouw en zowel op lokale als regionale schaal. Het afwegingskader is een hulpmiddel om keuzes te optimaliseren. De uitgangspunten zijn: ruimtelijk beslag, haalbaarheid, betaalbaarheid, toekomstbestendigheid, optimaal gebruik van de energiekwaliteit van de beschikbare Zuid-Hollandse warmtebronnen, passende woningisolatie en passend in de lokale omstandigheden.

Het afwegingskader Warmtekeuze ordent potentiële warmtebronnen op een eigenschap die tot nu toe in de energietransitie onderbelicht blijft: de energiekwaliteit van de energiedragers. De provincie erkent daarbij de lage energiekwaliteit van warmte in warm water ten opzichte van hoogwaardige energiedragers zoals elektriciteit, waterstof en biogas. Dit vertaalt zich naar de voorkeur om warmte vooral toe te passen in de gebouwde omgeving.

De provincie onderzoekt of verbeteringen mogelijk zijn om de warmtekeuzes in nieuwbouw te laten bijdragen aan de provinciale beleidsambitie voor de warmtetransitie (snel, betaalbaar, minimaal ruimtegebruik, circulair en klimaatadaptief).

Verbinding van de warmtetransitie met andere provinciale beleidskeuzes.

De provincie ondersteunt experimenten met o.a. hoge temperatuur opslag (HTO) en onderzoekt de inpassing van warmte opslag in het energiesysteem, de bodem en de openbare ruimte.

De provincie ziet de inzet van (groene) grondstoffen graag zoveel mogelijk gecascadeerd volgens de principes van de waardepiramide: dat betekent dat de gebruiksfunctie 'energie' pas na toepassing als materiaal of andere hoogwaardige toepassingen komt.

Energietoepassing van houtige biomassa heeft niet de voorkeur. Alleen groene grondstoffen die niet (langer) geschikt zijn voor hoogwaardige toepassingen komen in aanmerking. De provincie zet in op afbouw van energietoepassingen van hoogwaardige biomassa te beginnen in sectoren waar al reële energieneutrale alternatieven beschikbaar zijn.

Voor groene grondstoffen verkent de provincie de mogelijkheid om CO₂ reductie in rekenmodellen te waarderen bij biomassa die niet wordt omgezet in energie.

Bij de inrichting van de gebouwde omgeving en klimaatadaptieve nieuwbouw wil de provincie de energievraag voor koude(koeling) zoveel mogelijk beperken en daarna voorzien vanuit duurzame bronnen. Dus eerst voorkomen van een koelingsvraag door (bijvoorbeeld meer groen of water in stedelijke omgeving te realiseren. En vervolgens het overige koelingsvraagstuk duurzaam in te vullen. Deze of vergelijkbare oplossingen die een bijdrage leveren aan de leefomgevingskwaliteit zullen de voorkeur krijgen ten opzichte van gebruik van duurzame bronnen.

Voor de collectieve benutting van geothermie en aquathermie verkent de provincie het belang en de mogelijkheden om sturing van deze bronnen op te nemen in het toekomstige omgevingsbeleid.

Vanuit het provinciale belang om de bodem en ondergrond optimaal te beschermen en beheren vindt gebruik van de ondergrond voor de klimaatneutrale energievoorziening van de gebouwde omgeving zodanig plaats dat het bodem-grondwatersysteem voor de lange termijn volledig blijft functioneren. Bovendien wordt rekening gehouden met de bescherming van de drinkwaterwinning en de grondwaterkwaliteit in Zuid-Holland, bescherming van archeologisch erfgoed en andere functies zoals recreatie.

De door de provincie vastgestelde waterstofvisie 'De rol van waterstof in de energie- en grondstoffentransitie in Zuid-Holland 2030 (-2050)' is van toepassing met als kernpunten:

- De provincie ondersteunt pilots, demonstratieprojecten en verkenningen waarmee meer inzicht ontstaat in de toepasbaarheid van waterstof in de gebouwde omgeving en glastuinbouw
- Voor 2030 wordt geen grootschalige toepassing voorzien en naar de toekomst is toepassing beperkt tot de plekken waar andere duurzame alternatieven technisch, maatschappelijk en financieel niet haalbaar zijn. Daarbij kan gedacht worden aan oude binnensteden.

Door de uitfasering van de verbranding van aardgas richting 2050, draagt de warmtetransitie bij aan de reductie van fijnstof en NO_x, verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van geurhinder. Ook inperking van de verbranding van biomassa voor verwarming draagt hieraan bij.

Gemeenten en andere uitvoerende partijen wordt gevraagd om, gelet op beperking van de maatschappelijke kosten en overlast aan te sluiten bij de investeringsplanningen van andere (onderhouds)werkzaamheden in de openbare ruimte. Het gaat hierbij onder andere om vervanging van

het drinkwaternet, de riolering, aanleg en uitbreiding van groen en waterbergingsmaatregelen en overige aanpassingen in de openbare ruimte.

3.1.4 Klimaatneutrale en circulaire industrie

Wat wil de provincie bereiken?

Zuid-Holland onderschrijft de nationale doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren tot 49% in 2030 met als uiteindelijke doel om klimaatneutraal te zijn in 2050. En daarnaast onderschrijft de provincie de nationale doelen om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken en in 2050 volledig circulaire economie te realiseren. De Zuid-Hollandse industrie zal daartoe een transitie moeten doormaken naar een industrie die klimaatneutraal en circulair is.

Samen met haar partners zet de provincie zich hiervoor in langs drie sporen die de basis vormen van drie maatregelen in het Omgevingsprogramma:

1. stimuleren van efficiency en het nuttig en slimmer toepassen van reststromen;
2. vernieuwen van het energiesysteem;
3. vernieuwen van het grondstoffensysteem.

Voor al deze sporen is de tijdige beschikbaarheid van een adequate energie infrastructuur, alsmede voldoende ruimte om deze energie infrastructuur te realiseren, een belangrijke conditie.

Aanleiding

In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt over het realiseren van een Klimaatneutrale en circulaire industrie. Door de grote industriële clusters in Nederland zijn uitvoeringsplannen opgesteld om invulling te geven aan deze afspraken. Specifiek voor de benodigde energie infrastructuur zijn er zogenaamde cluster energie strategieën (CES) opgesteld.

Tevens zijn er nationale afspraken gemaakt om in 2050 een volledig circulaire economie te hebben gerealiseerd.

Ten slotte zijn er nationale doelen ten aanzien van stikstofreductie geformuleerd: er is een NOx-emissiereductiedoel vastgesteld voor de sector industrie van 38% in 2030 ten opzichte van 2019.

Motivering Provinciaal Belang

Vanuit het Klimaatakkoord heeft de provincie een inspanningsverplichting om zich in te zetten voor een Klimaatneutrale en circulaire industrie. Daarnaast is de provincie bevoegd gezag voor de handhaving van de wettelijk voorgeschreven energiebesparingsplicht voor een deel van de bedrijven.

De opgave staat niet op zichzelf. In de eerste plaats kan de industrie een belangrijke bijdrage leveren aan de verduurzaming van andere sectoren, bijvoorbeeld door het leveren van restwarmte aan bedrijven en huizen, van CO₂ (als grondstof) aan de glastuinbouw en van duurzame brandstoffen aan de transportsector. In de tweede plaats is de opgave ook van grote economische betekenis voor de regio, in termen van bijvoorbeeld behoud (of zelfs groei) van werkgelegenheid.

Een groot deel van de nationale opgave ligt in de provincie Zuid-Holland en dan met name in het Haven Industrieel Complex (HIC) in Rotterdam: ruim 30 procent van alle industriële CO₂ uitstoot in Nederland is afkomstig uit provincie Zuid-Holland. Hiervan is ruim 90 procent afkomstig uit het HIC.

Nadere uitwerking

De Europese Unie en het Rijk hebben een sterk sturende rol in het realiseren van een Klimaatneutrale en circulaire industrie, bijvoorbeeld via prijsprikkels (zoals het Europese ETS-systeem), via wettelijke voorschriften (zoals de energiebesparingsplicht) en via subsidies voor de wat grotere investeringen.

Vanuit deze context kiest de provincie voor wat betreft de invulling van het provinciaal belang voor een rechtmatige rol ten aanzien van de uitvoering van door het Rijk wettelijk voorgeschreven energiebesparingsplicht. Daarnaast heeft de provincie een mee- en samenwerkende rol. Dit doen we bijvoorbeeld door het stimuleren van (regionale) samenwerking tussen publieke en private partijen en door het (financieel) ondersteunen van verduurzamingsprojecten bij zowel industriële bedrijven als bij andere actoren binnen industriële ketens (bijvoorbeeld toeleveranciers, afnemers).

Daarnaast beschikt de provincie over een aantal instrumenten, die kunnen worden ingezet om ruimtelijke processen op regionale schaal te versnellen.

De inzet van de provincie verloopt zoals aangegeven langs drie sporen. Deze sporen komen overeen met de aanpak uit het Klimaatakkoord en het genoemde koploperprogramma en vormen de basis van drie maatregelen in het Omgevingsprogramma

- Het eerste spoor betreft door bedrijven zelf te treffen efficiency maatregelen, zoals de opslag van CO₂ (onder de Noordzee) en de nuttige toepassing van reststromen (zoals warmte, stoom en CO₂) binnen de industrie en in andere sectoren en efficiency op het gebied van water en grondstoffen.
- Het tweede spoor betreft het veranderen van het energiesysteem door fossiele energiebronnen te vervangen door duurzame energiebronnen en -dragers, zoals duurzaam opgewekte elektriciteit en groene waterstof (aanvankelijk zal dit nog blauwe waterstof zijn, maar zodra de beschikbaarheid van groene elektriciteit toeneemt en de productiekosten van groene waterstof dalen, wordt de transitie naar 'groen' voorzien). In het kader van de waterstoftransitie zal mogelijk veel gebruik gemaakt gaan worden van waterstofdragers, zoals ammoniak. Het grootschalig gebruik van ammoniak (import, overslag, opslag, verwerken en transport) brengt veiligheids- en milieuvraagstukken met zich mee. De provincie staat voor een veilige en gezonde energietransitie.
- Het derde spoor betreft het stapsgewijs vervangen van fossiele grondstoffen voor toepassingen ten behoeve van chemie en industrie. Deze fossiele grondstoffen zullen vervangen worden door biomassa, recycling en gebruik van CO₂ in combinatie met groene waterstof.

Voor realisatie van deze sporen is er (extra) energie infrastructuur nodig op het gebied van o.a. elektriciteit, warmte / stoom, waterstof en CO₂. De betreffende projecten van nationaal belang zijn opgenomen in het CES en worden door het Rijk geborgd in de landelijke structuur van het MIEK (meerjarenprogramma infrastructuur energie en klimaat). De provincie is hierbij betrokken en pakt tevens een regierol bij de regionale doorvertaling van het CES, zoals de CES Rotterdam-Moerdijk en de CES Verspreide Industrie/6e cluster.

3.1.5 Duurzaam Energiesysteem

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil samen met netbeheerders, medeoverheden en andere partners integraal werken aan een duurzaam energiesysteem. Het betreft een toekomstbestendig (regionaal) energie-infrastructuurnetwerk dat:

- tijdig beschikbaar is voor diverse (ruimtelijke) ontwikkelingen;
- ruimtelijk wordt ingepast;
- efficiënt benut wordt.

Onder de regionale energie-infrastructuur wordt infrastructuur van regionaal belang voor warmte, elektriciteit, duurzame gassen en CO₂ als grondstof en restproduct verstaan.

Voor het halen van de energietransitiedoelen is het essentieel om tijdig voldoende energie-infrastructuur te hebben in Zuid-Holland. Maar ook voor andere sectorale doelen speelt de tijdige beschikbaarheid van capaciteit op de energie-infrastructuur een essentiële rol, zoals bij de woonopgave, opwekken van elektriciteit of de economische vitaliteit van de regio.

Aanleiding

Uit de landelijke Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 en de provinciale Stelsysteemstudie Energie-infrastructuur Zuid-Holland 20-30-50 blijkt dat de komende 30 jaar in Zuid-Holland veel nieuwe energie-infrastructuur nodig is voor warmte, elektriciteit, duurzame gassen en CO₂. Verandering in energievraag en toename van niet-regelbare opwek (zon en wind) in de toekomst wordt de grootste drijfveer voor aanpassingen aan de infrastructuur voor energie in Zuid-Holland.

De sectorale verduurzamingsplannen en ambities hebben gezamenlijk een grote impact en leiden tot een verschuivende vraag naar regionale energie-infrastructuur. Dat resulteert bijvoorbeeld in toenemende congestieproblematiek op het elektriciteitsnet.

Motivering Provinciaal Belang

In het nationale klimaatakkoord is afgesproken dat in Nederland in 2030 en 2050 respectievelijk 55% en 95% minder CO₂ wordt uitgestoten ten opzichte van 1990. De provincie Zuid-Holland onderschrijft

deze doelstelling. Een goede regionale energie-infrastructuur is van belang voor het behalen van nationale en sectorale klimaatdoelen.

Ook is een robuuste energie-infrastructuur een belangrijke conditie voor het versterken van de regionale concurrentiepositie waarin economische en maatschappelijke ontwikkelingen (waaronder de woningbouwopgave) kunnen worden gefaciliteerd.

De ontwikkeling en inpassing van het regionale energiesysteem is een vraagstuk met aanzienlijke ruimtelijke impact. De ruimte in de boven- en ondergrond wordt steeds voller in Zuid-Holland. Daarom is een goede ruimtelijke ordening en planning, met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, noodzakelijk.

Nadere uitwerking

De extra benodigde infra-capaciteit heeft een aanzienlijk fysiek ruimtebeslag, terwijl in Zuid-Holland de boven- en ondergrondse ruimte steeds voller wordt. Naast het bouwen van nieuwe stations en tracés is efficiënter en slimmer gebruik van het energiesysteem nodig om de benodigde extra capaciteit voor alle energiedragers te realiseren. Ook de inzet van de meest passende energiedrager voor de energievraag is daarbij van belang.

Efficiënt benutten, tijdige beschikbaarheid en ruimtevraag van (geplande) energie-infrastructuurcapaciteit is daarom een belangrijk onderdeel van integrale afwegingen bij (ruimtelijke) ontwikkelingen in Zuid-Holland.

De energietransitie en autonome maatschappelijke ontwikkelingen beïnvloeden ons gebruik van energie. Er wordt bijvoorbeeld steeds meer elektrisch gereden, lokaal met elektriciteit of restwarmte verwarmd, en waterstof als grond- en brandstof gebruikt in de industrie. Daarnaast kent Zuid-Holland veel potentie voor geothermie en industriële restwarmte om te benutten voor verwarming van de gebouwde omgeving en de glastuinbouw, en wordt in toenemende mate elektriciteit opgewekt door zon en wind. Uit de scenario's van de Stroomstudie Energie-Infrastructuur Zuid-Holland 2030-50 blijkt onder meer dat de elektriciteitsvraag in Zuid-Holland in 2050 kan toenemen met een factor 2,5 tot 3,1 ten opzichte van 2020.

Om al deze ontwikkelingen goed te kunnen faciliteren is een grootschalige verbouwing van het onderliggende integrale energiesysteem noodzakelijk. Deze beleidskeuze richt zich op het handelen van de provincie ten aanzien van het regionale energiesysteem in Zuid-Holland. Daarnaast zal ook op nationale en lokale schaal een aanpak nodig zijn. Provincie vraagt gemeenten bij (ruimtelijke) ontwikkelingen rekening te houden met het energiegebruik (zowel vraag, aanbod en transport) passend bij het energiesysteem, of en welke gevolgen er zijn voor het beheer en beschikbaarheid van de energie-infrastructuur en daarnaast zorg te dragen voor het reserveren van benodigde ruimte voor energie-infrastructuur.

De beschikbare capaciteit op energie-infrastructuur is dus schaars en de voorbereiding en aanleg van nieuwe energie-infrastructuur duurt vaak lang. De ontwikkeling van nieuwe energie-infrastructuur vergt ruimte (zowel boven- als ondergronds) en brengt maatschappelijke kosten met zich mee voor arbeid en materialen. Daarnaast is schaarste op de grondstoffen- en arbeidsmarkt limiterend voor de uitvoeringscapaciteit van nieuwe projecten.

De snelle verandering van het energiesysteem leidt tot een nieuw integraal programmeringsvraagstuk. Provincie initieert hiervoor een integraal programmeerproces voor het energiesysteem, het provinciaal Meerjarenprogramma Energie en Infrastructuur (pMIEK). Met dit pMIEK wordt toekomstige energie-infrastructuur, als onderdeel van het energiesysteem, bepaald in samenhang met de vraag- en aanbodsectoren van energie. Er wordt 2-jaarlijks een actualisatie van het pMIEK opgesteld, waarbij energie-infraprojecten geprogrammeerd worden. Door in het proces af te stemmen met sectoraal beleid worden sectorale doelen en ruimtelijke ontwikkelingen beter in lijn gebracht met de ontwikkeling van benodigde energie-infrastructuur. Belangrijke regionale projecten komen daarmee tijdig en ruimtelijk ingepast tot realisatie.

De provincie streeft ernaar bij het opstellen en uitvoeren beleid ten aanzien van de ontwikkeling van het energiesysteem een passend participatieproces te organiseren. De 4D's (van Doelen, Diversiteit, Dialoog en Doorwerking) vormen de basis voor het participatieplan of de inbreng van de provincie hiervoor wanneer de provincie niet zelf initiatiefnemer is.

Beleidsdoel 4-1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

4-1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

Zuid-Holland wil een economie die duurzaam, innovatief en inclusief is:

- Een duurzame economie is een economie die uiteindelijk geen uitstoot heeft, en die gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffsysteem (onder andere voor stroom, warmte, CO₂ en waterstof).
- Een innovatieve economie heeft een sterke kennis- en concurrentiepositie, het vermogen om transities het hoofd te bieden en een vestigingsklimaat te creëren dat aantrekkelijk is.
- Een inclusieve economie heeft gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen meetelt, meedoet en op een prettige en gezonde manier kan leven.

Innovatieve Economie

In de provincie Zuid-Holland wordt het innovatiemogelijkheden onvoldoende benut. Dit terwijl er een extra uitdaging ligt in de verandering naar een duurzame, inclusieve, circulaire en digitale economie. De provincie wil het innovatiemogelijkheden daarom beter benutten. Zo kan ze (brede) welvaart behouden en liefst verhogen, én het mogelijk maken dat bedrijven een grotere bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen.

Daarnaast zorgt innovatie ervoor dat er een klimaat ontstaat waarin bedrijven zich graag willen vestigen: innovatie is belangrijk voor het behoud van de economische positie van Zuid-Hollandse bedrijven. Door innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald en kan meer toegevoegde waarde worden gegenereerd voor economie en maatschappij, hier en ergens anders.

Innovatie aanmoedigen doet de provincie door het werkveld van vernieuwende bedrijven te ondersteunen en sterker te maken. Dat betekent dat de provincie kijkt naar de 'omgeving' waarin bedrijven werken, om daarbij aan te sluiten met haar beleid. De provincie is de aangewezen laag om dit werkveld te laten groeien en de samenwerking tussen (grote en kleine) bedrijven, kennisinstellingen en overheden te bevorderen. Bovendien komen innovaties vaak niet of trager tot stand zonder ondersteunende overheidsmaatregelen (marktfalen). Voor innovaties die bijdragen aan de overgang naar een duurzame economie is daarnaast vaak sprake van 'transitiefalen' (bv. hoge kosten van nieuwe technologieën omdat er in de basis nog geen markt voor bestaat).

Provincie Zuid-Holland heeft aandacht voor alle soorten bedrijven. Veranderingen zijn namelijk pas succesvol als niet alleen een kopgroep innovaties ontwikkelt, maar ook het 'peloton' van het brede mkb én de grote bedrijven meegaat in de overgang. Het innovatieve midden- en kleinbedrijf (mkb), - vooral binnen de topsectoren van Zuid-Holland - vervult een belangrijke rol als plek waar vernieuwende producten ontstaan. Grote bedrijven hebben meestal geen hulp nodig, maar zijn wel interessant als sterke partners in een overgang. Het brede mkb vormt de ruggengraat van de lokale en regionale economie, waarin ze ook geworteld zijn.

De provincie Zuid-Holland versterkt kennis en innovatie in het werkveld door de inzet van 5 beleidsmaatregelen:

- Strategische samenwerking om een innovatieve economie te aan te moedigen, door ondersteuning van haar Regionale ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter en de Economic Board Zuid-Holland.
- Campussen en fieldlabs sneller ontwikkelen waardoor innovatie makkelijker kan plaatsvinden.
- Versterken van netwerken gericht op kennis en innovatie.
- Innovatie stimuleren binnen specifieke clusters, zoals Life Sciences & Health, Industriële biotechnologie of Aerospace.
- Innovatie stimuleren in het MKB.

Transitie van de tuinbouw

De tuinbouw is één van de economische topsectoren in Nederland. Zuid-Holland is met een groot deel van de Nederlandse teelt, de meeste bedrijfsinvesteringen in onderzoek en ontwikkeling, en het grootste deel van de handelsbedrijven en logistiek, dé tuinbouwprovincie van Nederland. De tuinbouw levert de nationale en regionale economie veel op, maar heeft tegelijkertijd invloed op het ruimtegebruik, de transportbewegingen, de leefomgeving en de waterkwaliteit. Daarnaast gebruikt de tuinbouw nu nog veel (fossiele) energie. Dit wil de provincie versneld veranderen zodat de tuinbouw ook in de toekomst een duurzaam verdienmodel binnen onze provincie heeft.

De provincie zet daarom in op:

- Bevorderen van duurzame tuinbouwgebieden: gebieden die aan de wettelijke kaders en randvoorwaarden voldoen. Dit met als belangrijkste doel om een klimaat neutrale sector te zijn in 2040, en de doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen.
- Verbeteren duurzaam verdienmodel: binnen de wettelijke kaders en randvoorwaarden op het gebied van water, biodiversiteit, natuur, klimaat en circulariteit, met een goede balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en duurzame inzetbaarheid van flexibele arbeidskrachten.
- Bevorderen netwerksamenwerking: door samenwerking in de regionale Greenports, het landelijke netwerk Greenports Nederland en in andere (internationale) netwerken. Men kan zo voordeel hebben van clusterkracht, kennisdeling, gezamenlijke lobby en belangenbehartiging. Dit leidt tot samenwerkingsvoordelen en een versterkte concurrentiepositie.

De provincie past hiervoor de volgende hulpmiddelen toe:

- Netwerkkraft. Actieve deelname aan de triple helix organisaties van de regionale Greenports en Greenports Nederland en het Europese netwerk ERIAFF.
- Gebiedsgericht werken. Samen met de tuinbouwpartners het beleid, met behulp van geld en hulpmiddelen, vertalen in een per Greenport samenhangend uitvoeringsprogramma met (gebiedsgerichte) projecten en maatregelen.
- Ondersteunen van projecten die de transitie van de tuinbouw versnellen.
- Wetgeving via omgevingsverordening.
- Monitoring, dataverzameling en kennisontwikkeling.

Transitie van het Havenindustriële Complex

Het Havenindustriële complex (HIC) bestaat uit een grootindustriële complex, een logistieke hub en een maritiem cluster. De provincie Zuid-Holland wil eraan bijdragen dat het HIC in Rotterdam, de verspreide industrie en het maritieme cluster in Zuid-Holland klimaatneutraal, circulair en slim werken. Dit vraagt om een overgang naar een economie waarin minder tot helemaal geen broeikasgassen worden uitgestoten, de stikstofuitstoot wordt verminderd en minder natuurlijke grondstoffen worden gebruikt. Hierbij is het belangrijk om een goed vestigingsklimaat te behouden voor de bedrijven en (startende) ondernemers in de industrie en het maritieme cluster. Belangrijk is dat hierbij wordt gelet op de invloed op de omgeving, de nodige (milieu)ruimte en hoogwaardige toepassing en hergebruik van grondstoffen/materialen.

De provincie gaat daarvoor innovaties ondersteunen en duurzame investeringen bevorderen. Daarnaast zal zij ervoor zorgen dat netwerken en samenwerkingsverbanden versterken, en bijdragen aan het op orde brengen van randvoorwaarden. Dit doet de provincie met de inzet van haar economisch- en innovatie instrumentarium, haar ruimtelijke instrumentarium, haar taken op het gebied van infrastructuur en milieu, en de lobby en samenwerking in de Europese Unie en bij het Rijk.

De provincie zet zich als onderdeel van dit beleid ook in voor het behoud, de versterking en de verduurzaming van de Zuid-Hollandse maritieme sector. De provinciale inzet komt grotendeels inhoudelijk voort uit de Regionale Maritieme Agenda en draagt bij aan de nationale Sectoragenda Maritieme Maakindustrie.

Digitale economie

Het gebruik van digitalisering in de economische sectoren in Zuid-Holland heeft grote gevolgen. Door het gebruik van digitalisering zijn processen efficiënter geworden en zijn er nieuwe businessmodellen gekomen in bijna alle sectoren. Het bedrijfsleven in Zuid-Holland kent in verhouding veel werkvelden waarin veel digitaal gebeurt. Denk hierbij aan vervoer en opslag, handel en tuinbouw. Daardoor heeft digitalisering ook een bovengemiddeld grote invloed op onze economie. De provincie weet dat sterke sectoren zoals het havenindustriële complex en de tuinbouwsector in de komende 10-15 jaar hun manier om geld te verdienen sterk zullen veranderen. Dit wordt ook mogelijk gemaakt door digitalisering.

De provincie wil zorgen voor een goede ondersteuning van de economie bij deze digitale verandering en dat alle sectoren de juiste digitale voorwaarden hebben. De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Het van nieuwe manieren om geld te verdienen door gebruik te maken van nieuwe, digitale technieken.
- Verbeteren van het vestigingsklimaat voor de digitale economie.
- Bijdragen aan de digitale verandering voor het hele mkb en de kruisbestuiving tussen sectoren.
- Vastleggen en versterken van publieke waarden in de digitalisering van de Zuid-Hollandse economie.
- Het in beweging brengen en houden van een mensgerichte digitale verandering. Met hierbij bijzondere aandacht voor digitale weerbaarheid, ethiek en inclusie.

Circulair Zuid-Holland

In april 2024 stelde de provincie de nieuwe strategie "Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland" vast. Hierin geeft de provincie aan hoe zij toewerkt naar 50% circulair in 2030 en een volledig circulaire samenleving in 2050. Met deze strategie komt de provinciale aanpak in een nieuwe fase. Hierbij ligt de nadruk op de invloed. De provincie richt zich daarbij naast de koplopers ook in het bijzonder op de brede groep daarachter. Zij zet aan de ene kant in op zaken waar de provincie een verschil kan maken. En aan de andere kant waarbij circulair bijdraagt aan de oplossing van meerdere maatschappelijke vraagstukken waar de provincie aan werkt. Dat betekent ook dat de rol van de provincie verandert. Eerst zorgde zij ervoor dat alles in beweging kwam, nu verbindt de provincie vraagstukken vaker met elkaar. Daarnaast stelt de provincie kaders en geeft zij opdrachten.

Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Bedrijventerreinen

De ruimte voor bedrijventerreinen is beperkt. Maar bedrijven-terreinen hebben vaak nog ongebruikte mogelijkheden in energie, ruimte en klimaat. Ondernemers spelen een belangrijke rol in hoe goed de provincie kan concurreren, daarom blijft de provincie hen ruimte bieden. Daarbij onderzoekt de provincie of zij, via het stellen van randvoorwaarden bij het faciliteren van die ruimte, voorrang kan geven aan bedrijven die bijdragen aan de overgang naar een klimaat neutrale en/of circulaire economie en verbetering van het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland.

De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Beter gebruikmaken en duurzaam functioneren van bedrijventerreinen. De provincie moedigt meervoudig ruimtegebruik op bedrijventerreinen aan. Waar mogelijk mengt zij functies zoals bedrijven met een lage milieucategorie met woningbouw.
- Het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën, milieuzones en watergebonden bedrijven. De provincie blijft controleren of woningbouwplannen van gemeenten botsen met aanwezige bedrijven uit de hogere milieucategorieën.
- Het stimuleren van de verduurzaming van bedrijventerreinen door eigen duurzame opwekking en de realisatie van lokale warmtenetten. Ook kunnen deze terreinen bijdragen aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en recreatie.

Van bedrijven die werken met arbeidsmigranten verwacht de provincie een menswaardig huisvestingsplan.

Kantoren

Nieuwe kantorenontwikkelingen komen bij voorkeur op toplocaties (centrum Rotterdam en centrum Den Haag) en scienceparken. De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Het verminderen van het kantorenaanbod op minder kansrijke locaties.
- Waar mogelijk het veranderen van leegstaande kantoren naar andere functies (wonen).

Detailhandel

Gezonde, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra zijn belangrijk voor de levenskwaliteit van onze inwoners. De provincie zet daarom in op:

- De detailhandelsstructuur versterken door deze kwalitatief te verbeteren.
- De bereikbaarheid te garanderen.

Human Capital

De provincie ambieert een beroepsbevolking die past bij de economie van de toekomst. Dit kan de provincie bereiken door her-, bij- en omscholing van 55.000 werknemers en flexwerkers. En door begeleiding naar toekomstbestendig werk van 10.000 mensen en voldoende stage- en werkplekken voor alle studenten. Dit zorgt ervoor dat onze bedrijven belangrijk blijven voor het aanbod van banen.

Beleidskeuzes van 4-1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

4.1.1 Innovatieve economie

Wat wil de provincie bereiken?

Nederland, en hiermee dus ook Zuid-Holland, zijn kenniseconomieën. Innovatie is een essentieel onderdeel van een kenniseconomie. Het stimuleren van een innovatieve economie doet de provincie

door kennisontwikkeling en kennisdeling tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden te stimuleren. Denk aan samenwerkingsverbanden bewerkstelligen, digitale technologieën helpen ontwikkelen en onderzoeksprojecten financieren om toepassing van innovatie mogelijk te maken.

De economie staat onder druk omdat deze nog sterk leunt op fossiele en analoge productieprocessen. Tegelijkertijd staat de provincie voor tal van uitdagingen, op het gebied van stikstof, klimaat, human capital, schone en betaalbare energie, en een gezonde en inclusieve leefomgeving. De transitie naar een duurzame en digitale economie wordt door de provincie geholpen om te versnellen door in te zetten op innovatie. Hiermee wordt de economie toekomstbestendig gemaakt.

Verschillende beleidsmaatregelen zijn ingericht om aan bovenstaande doelen een bijdrage te leveren.

Aanleiding

Zuid-Holland kent een brede en dynamische economie, en levert daarmee een forse bijdrage aan de nationale economie en het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland. Belangrijke onderdelen van de Zuid-Hollandse economie zijn kennis en innovatie. Een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem (zoals bijvoorbeeld het startup ecosysteem of het innovatie ecosysteem rondom de verschillende campussen) is belangrijk voor de kennis- en concurrentiepositie van Zuid-Holland en voor het vestigingsklimaat. Bovenal is een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem van belang voor het vinden van oplossingen voor de maatschappelijke opgaves waar we in Zuid-Holland voor staan.

Maar zonder (publieke) investeringen stagneert het kennis en innovatie-niveau van Zuid-Holland. Innovaties komen vaak niet of trager tot stand zonder overheidsmaatregelen gericht op het stimuleren en faciliteren van innovatie. Er is daarmee sprake van marktfalen. Voor innovaties die bijdragen aan de transitie naar een duurzame economie is bovendien vaak sprake van transitiefalen: het speelveld bevoordeelt activiteiten die passen bij de dominante fossiele, lineaire en analoge economie ten opzichte van activiteiten gericht op een duurzame (en circulaire) en digitale economie.

Daarom investeert de Provincie, samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen in het stimuleren van een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem.

Motivering Provinciaal Belang

Het stimuleren van de regionale economie is door de nationale overheid bij de regio's belegd. De provincies in Nederland geven hier uitvoering aan. De economie in Zuid-Holland staat onder druk om een transitie te maken naar een duurzame en digitale economie, waarbij brede welvaart en inclusie geborgd worden. Binnen de beleidskeuze *Innovatieve economie*, wordt uitvoering gegeven aan het stimuleren van innovatie en het versterken van de kennisinfrastructuur.

Nadere uitwerking

Investeren in kennis en innovatie loont. Elke euro aan overheidsinvesteringen in kennis en innovatie resulteert in €9 toegevoegde waarde in de Nederlandse economie (Biggar, 2022). Juist voor het versnellen van de verschillende transities en bespoedigen van inclusie is kennis en innovatie belangrijk. Door oplossingen voor de transities te ontwikkelen, kennis te verspreiden en ondernemers te helpen innovaties toe te passen. De provincie Zuid-Holland versterkt het kennis & innovatie ecosysteem door de inzet van verschillende beleidsmaatregelen. Deze zijn:

1. Strategische samenwerking om een innovatieve economie te stimuleren
2. Innovatie infrastructuur versterken door de ontwikkeling van campussen en fieldlabs te versnellen
3. Versterken van netwerken gericht op kennis en innovatie
4. Innovatie stimuleren binnen specifieke clusters
5. Innovatie stimuleren in het MKB

4.1.2 Transitie van de tuinbouwketen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie Zuid-Holland versnelt de transitie naar een toekomstbestendig en duurzaam tuinbouwcluster om de toppositie te behouden. De provincie zet in op het clusteren en concentreren van de

glastuinbouw, met aandacht voor de internationale concurrentiepositie en het behouden van voldoende ruimte voor glastuinbouw als economisch cluster. Dit is een tuinbouwketen met minder schadelijke uitstoot naar bodem, lucht en water. En een internationaal concurrerende tuinbouwketen, waar bedrijven een gezond verdienmodel hebben.

De provincie zet hiervoor een mix van instrumenten in: versterken van netwerken, financiële bijdragen, ruimtelijk beleid, regelgeving, dataverzameling en monitoring.

Aanleiding

Bedrijven in de tuinbouwketen dragen direct en indirect bijna 24 miljard bij aan de Nederlandse economie (Tuinbouwcijfers 2022, CBS). Ongeveer 70% van het tuinbouwcluster bevindt zich in Zuid-Holland. Hiermee is het tuinbouwcluster, na het haven industrieel complex, de 2e sector van de Nederlandse (en van de Zuid-Hollandse) economie. Tegelijk verbruikt de tuinbouw nog veel fossiele grondstoffen, gewasbeschermingsmiddelen en kunststoffen en staat de zoetwatervoorziening onder druk. Transitie van het tuinbouwcluster is nodig om de topospositie te behouden.

Motivering Provinciaal Belang

Het tuinbouwcluster is gemeente-overstijgend, de provincie is verantwoordelijk voor de regionale economie en de ruimtelijke ordening op regionaal niveau. De provincie heeft vanwege haar positie in het netwerk, haar bevoegdheden en haar (ruimtelijk en financieel) instrumentarium een belangrijke regulerende, ontwikkelende, stimulerende en faciliterende rol in het versnellen van de transitie van de tuinbouw. Daarom zet de provincie zich al meer dan 20 jaar intensief in voor dit cluster.

Nadere uitwerking

Zuid-Holland kent een diversiteit aan tuinbouwgebieden (die Greenports worden genoemd):

- de Duin- en Bollenstreek met bollenteelt en sierteelt,
- het tuinbouwcluster met vruchtgroenten, bloemen en potplanten in West-Holland,
- het sierteeltcluster in de Greenport Aalsmeer
- en de boomteelt in de regio Boskoop.

Daarnaast zijn er glastuinbouwgebieden buiten de regionale Greenports.

De Greenports vormen een belangrijke motor voor de Zuid-Hollandse en de Nederlandse economie. De combinatie van excellente teelt, de nabijheid van twee Mainports (haven Rotterdam en luchthaven Schiphol), een efficiënt logistiek systeem en de inzet op kennis en innovatie maakt dat Zuid-Holland internationaal een topospositie heeft als productie- en handelsgebied voor vers- en sierteeltproducten. De tuinbouwketen in Zuid-Holland is internationaal leidend voor wat betreft de ontwikkeling van nieuwe groente-, fruit- en plantensoorten en innoveert hierbij op het gebied van effectieve inzet van ruimte, energie en water.

Tegelijkertijd verbruikt de tuinbouwketen nog veel fossiele grondstoffen (energie, vervoer), nutriënten en chemische gewasbeschermingsmiddelen die deels uitspoelen naar het oppervlaktewater. Het cluster staat voor een grote opgave om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (2027) te halen en een tekort aan zoet water dreigt. Ook als het gaat om het sluiten van kringlopen en het hergebruiken van materialen moeten er nog stevige stappen gezet worden. De tuinbouw heeft in de Nationale Tuinbouwagenda 2019-2030 afgesproken om energieneutraal te zijn in 2040 en circulair in 2050. Dit betekent dat de sector in hoog tempo zal moeten transformeren naar duurzame productiegebieden, slimmer moet omgaan met grondstoffen, oplossingen moet vinden voor het tekort aan arbeid, en dat alles in betere synergie met de omgeving.

De provincie Zuid-Holland voert meerjarig beleid op de versnelling van deze transitie en heeft samen met ondernemers, kennisinstellingen en mede-overheden de Nationale Tuinbouwagenda 2019-2030 ondertekend. Het garanderen van een duurzame, innovatieve toekomst voor dit belangrijke economische cluster vraagt inzet van ondernemers, kennisinstellingen én overheden. De provincie heeft hiervoor een brede opgave geïdentificeerd met verschillende maatregelen, zowel regulerend via de verordening, als algemeen en gebiedsspecifiek. Hierbij gaat het om maatregelen ten aanzien van het ruimtelijk regime per Greenportregio en op het gebied van watervoorziening, biodiversiteit, klimaat, energietransitie, agrologistiek, innovatie, arbeid, circulariteit, samenwerking en internationalisering.

4.1.3 Transitie van het Havenindustriële Complex

Wat wil de provincie bereiken?

Het Havenindustriële complex (HIC) bestaat uit een groot industrieel complex, een logistieke hub en een maritiem cluster en is van groot belang voor de economie.

Het HIC verkeert in een energietransitie, een grondstoffentransitie en een digitale transitie. De provincie Zuid-Holland wil deze transities en dit moderniseringsproces faciliteren en versnellen in samenwerking met mede overheden, Havenbedrijf Rotterdam, (vertegenwoordiging van) bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. De provincie gaat daarvoor innovaties ondersteunen en duurzame investeringen stimuleren, organiserend vermogen van netwerken en samenwerkingsverbanden versterken en bijdragen aan het op orde brengen van randvoorwaarden. Dit doet de provincie met de inzet van haar economisch- en innovatie instrumentarium, haar ruimtelijk instrumentarium, haar taken op het gebied van infrastructuur en milieu en de lobby en samenwerking in Brussel en bij het Rijk.

De provincie zet zich als onderdeel van deze beleidskeuze ook in voor het behoud, de versterking en de verduurzaming van het Zuid-Hollandse maritieme cluster. De provinciale inzet komt grotendeels inhoudelijk voort uit de Regionale Maritieme Agenda en draagt bij aan de nationale Sectoragenda Maritieme Maakindustrie.

Aanleiding

- Mondiale en nationale afspraken over het beperken van klimaatverandering (klimaatneutraal in 2050)
- Nationale afspraken over een volledig circulaire economie in 2050
- Nationale doelen stikstofreductie: er is een NO_x-emissiereductiedoel vastgesteld voor de sector industrie van 38% in 2030 ten opzichte van 2019.
- Noodzaak om koploper te blijven in een mondiaal opererend logistiek en industrieel systeem en in het maritiem cluster.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie Zuid-Holland wil een aantrekkelijke en concurrerende provincie zijn. Een sterke, slimme en schone haven is één van de pijlers daarvan.

Het HIC is van grote betekenis voor Europa, en van groot economisch belang voor de provincie Zuid-Holland. Het HIC maakt deel uit van het provinciale weefsel op vele vlakken waaronder economie, transport, bereikbaarheid, energie, brede welvaart, milieu, gezondheid en veiligheid.

Voor de provincie is het van belang dat het HIC toekomstbestendig kan doorontwikkelen op een economisch en ecologisch gezonde wijze, zonder afwenteling op haar omgeving. De provincie hecht belang aan een blijvend strategisch sterke positie van het havenindustriële complex in Europa.

De provincie onderschrijft de doelstellingen wat betreft klimaatneutraal en 100% circulair in 2050, en werkt daartoe samen met haar partners aan het vormgeven van de energietransitie, grondstoffentransitie, materialentransitie en digitale transitie in en om het HIC. De haven draagt bij aan de (verdere) reductie van CO₂, stikstof en andere emissies.

Gelet op o.m. de schaarse (milieu)ruimte in Zuid-Holland en zeker ook in en om het HIC ligt hier een grote uitdaging. De provincie zet in op behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in de hogere milieucategorie en watergebonden bedrijven(terreinen). De provincie hecht daarbij waarde aan de goede balans met de leefomgeving. Gezond, veilig en een hoge leefomgevingskwaliteit hebben voor de provincie topprioriteit. Ten aanzien van het maritieme cluster richt de provincie zich met name op het faciliteren van voldoende (milieu)ruimte voor en het versnellen van de transitie in de maritieme maakindustrie en draagt daarmee substantieel bij aan de nationale Sectoragenda Maritieme Maakindustrie.

Om geschikte en passende arbeidskrachten aan te trekken voor de transitie van het HIC is de provinciale inzet op Human Capital in de haven en het maritieme cluster een zeer belangrijke randvoorwaarde.

Nadere uitwerking

De provincie zet in op een versnelling van de transitie naar een duurzame en digitale economie en naar een inclusieve economie met gelijke kansen voor iedereen. Versnelling van de transitie is juist in Zuid-Holland nodig omdat de regionale economie sterk leunt op economische activiteiten waarbij gebruik gemaakt wordt van een lineaire productiewijze met behulp van veel fossiele grond- en brandstoffen. Het HIC en de maritieme maakindustrie brengen veel welvaart, maar om te kunnen blijven bijdragen aan het verdienvermogen én een inclusieve samenleving moet de transitie naar een duurzame en digitale economie versneld worden.

De Rotterdamse haven is de grootste haven van Europa. Ongeveer 45% van de overslag en verwerking bestaat uit natte bulkgoederen, voornamelijk fossiele olieproducten, waarmee Rotterdam een echte chemie- en energiehaven is.

Het HIC in Rotterdam en omgeving is één van de belangrijke mainports voor Nederland, heeft de grootste bijdrage aan de Zuid-Hollandse economie, is van groot belang voor de werkgelegenheid en dé plek waar de transitie vorm (moeten) krijgen. Direct en indirect is de haven goed voor 565.000 banen in Nederland, en 8,2% van het BNP.

De regio tot en met de Drechtsteden omvat een sterk en vitaal maritiem cluster. Met 152.000 medewerkers en een omzet van meer dan 66 miljard euro (2021) levert het regionale maritieme cluster een grote bijdrage aan de Zuid-Hollandse, Nederlandse en Europese economie en werkgelegenheid.

De wereldwijde afspraken over de beperking van de opwarming van de aarde en nationale afspraken over een volledig circulaire economie in 2050 plaatsen de haven voor de uitdaging om te veranderen naar een duurzame haven. Het behouden van een sterke positie in zowel een veranderend chemie- en energiespeelveld, het logistieke systeem en het maritieme cluster én het binden van (nieuwe) ketens aan de haven in balans met een goede leefomgeving zijn de uitdagingen voor de toekomst.

De provincie werkt ruimtelijke vraagstukken en milieu-ruimtelijke vraagstukken t.a.v. de transitie van de Haven momenteel met de samenwerkende partners uit binnen het traject NOVEX gebied Rotterdamse haven, in nauwe afstemming met andere genoemde trajecten en omliggende gemeenten.

4.1.4 Digitale Economie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil de digitale transitie van de economie versnellen zodat de provincie zich digitaal innovatief kan blijven profileren. De digitale transitie is nodig om de concurrentiepositie te handhaven, efficiëntiewinsten te halen in een krappe arbeidsmarkt en om de circulaire en energie transitie te ondersteunen. Om de Zuid-Hollandse concurrentiepositie te handhaven, is het van belang dat iedereen kan meekomen in de digitale transitie, ook mensen en ondernemers voor wie digitalisering niet vanzelfsprekend is.

Om dit te bereiken richt de provincie zich op digitale vaardigheden van inwoners en het midden- en kleinbedrijf (MKB). De provincie heeft in het bijzonder aandacht voor participatie, digitale geletterdheid, diversiteit en inclusie. Dit doet de provincie om ervoor te zorgen dat iedereen kan meekomen in de digitale transitie. De digitale transitie vergt andere vaardigheden en kennis, de provincie wil ervoor zorgen dat zoveel mogelijk burgers en ondernemers kunnen meedoen om een armoedeval en uitsluiting te voorkomen, wat weer ten goede komt aan een sterke economie en de brede welvaart die de provincie nastreeft. De provincie probeert rond deze onderwerpen kennis en bewustzijn te verspreiden samen met haar partners: zoals gemeenten en onderwijsinstellingen, via festivals, trainingen, workshops en subsidies.

Er is hierbij aandacht voor de ethische vraagstukken rondom digitalisering, met bijzondere aandacht voor een van de grootste uitdagingen van dit decennium, het tekort aan arbeidskrachten in alle sectoren.

Aanleiding

Digitalisering verandert ons werk, verdienmodellen en hoe we (samen)leven. Gebruik en beschikbaarheid van technologie is bepalend voor de concurrentiepositie van de provincie en de manier van werken. De provincie Zuid-Holland zet zich in om de digitale transitie van de economie te versnellen en om de regio als innovatieve digitale regio te profileren.

In 2016 is het document de Roadmap Next Economy (RNE) gepubliceerd voor de Provincie Zuid-Holland. De RNE geeft aan dat er een belangrijke opgave ligt voor de provincie Zuid-Holland als het gaat om digitalisering en verduurzaming. Voor deze opgaven is een programma Digitale Economie gestart met als doel initiatieven te verbinden en te zorgen voor de toepassing van technologieën in de voor Zuid-Holland belangrijkste sectoren, zoals tuinbouw, haven, logistiek en de maakindustrie.

Motivering Provinciaal Belang

Klimaatverandering en snelle wereldwijde technologische ontwikkelingen, zorgen ervoor dat de economie in Zuid-Holland onder druk staat om een transitie te maken naar een duurzame en digitale economie. Europese wetgeving zoals de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), Data act en Kunstmatige intelligentie (AI) act zorgen ervoor dat brede welvaart en inclusie geborgd worden tijdens deze verandering.

De digitale transitie biedt de provincie kansen om de economie via innovatie klaar te maken voor de toekomst. In samenwerking met haar regionale partners streeft de provincie ernaar een van de innovatiefste en economisch sterkste regio's van Europa te blijven. Het stimuleren van de regionale economie is door de nationale overheid bij de regio's belegd. De provincies in Nederland geven hier uitvoering aan.

Nadere uitwerking

De digitale transitie heeft impact op alle opgaven en sectoren. Zonder digitale middelen zijn de energie transitie en de circulaire transitie lastiger haalbaar en verliezen de sectoren hun concurrentiepositie. De provincie geeft uitvoering aan de digitale transitie door het stimuleren van innovatie en het versterken van de kennisinfrastructuur. Dit wordt gedaan voor alle regio's en alle bedrijven.

Uit onderzoek blijkt dat investeren in kennis en innovatie loont: elke euro aan overheidsinvesteringen in kennis en innovatie resulteert in €9 toegevoegde waarde in de Nederlandse economie. Juist voor het versnellen van de verschillende transities is kennis en innovatie belangrijk. Door oplossingen voor de transities te ontwikkelen, kennis te verspreiden en ondernemers te helpen innovaties toe te passen zorgt de provincie ervoor dat de digitale transitie versneld.

De provincie Zuid-Holland zet zich in om de digitale transitie van de economie te versnellen en heeft hiervoor, in samenspraak met haar partners, de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. Inclusieve transitie

Inclusieve transitie waarbij bewoners en ondernemers de kans wordt gegeven hun digitale vaardigheden te verbeteren zodat ze mee kunnen komen in de digitale transitie. De provincie ondersteunt trajecten waarbij het MKB geholpen wordt met digitaliseringsvraagstukken. In samenwerking met partners wordt kennis en informatie rond digitale technologie gedeeld met het MKB, dit gebeurt bijvoorbeeld via het platform MKBDigitaal.com.

2. Ethisch verantwoord digitaliseren

De provincie heeft een gerichte aanpak op verantwoord digitaliseren met oog voor ethische dilemma's. De provincie bouwt met (semi)overheidsorganisaties, kennisinstellingen en bedrijven aan de ambitie om hét kenniscluster van Nederland te worden voor digitalisering, vrede, recht en ethiek. Europese wetgeving, denk aan data act, AVG en AI act, biedt kansen voor ethisch verantwoord ondernemen. De provincie wil dit samen met partners verder onderzoeken en ondersteunen.

3. Digitaal weerbaar

De provincie wil de cyberweerbaarheid in de economische sectoren versterken door bewustwording van risico's te vergroten en door concrete ondersteuning te bieden per sector. Gemeenten worden geholpen bij het verhogen van de cyberweerbaarheid en de preventie van ondermijning. Zij worden in het internationale veiligheidscluster van Zuid-Holland ondersteund door middel van Security Delta (HSD).

4. Digitale Innovatie

De provincie stimuleert maatschappelijk verantwoorde digitale innovaties (zoals ethisch verantwoorde AI en Quantum Internet), op deze wijze worden economische sectoren ondersteund bij het toepassen van en investeren in innovaties.

4.1.5 Circulair Zuid-Holland

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil een volledige circulaire samenleving in Zuid-Holland bereiken in 2050 met als tussendoel 50% minder verbruik van primaire fossiele grondstoffen, mineralen en metalen in 2030. De provincie zet in op verschillende inhoudelijke thema's waar de provincie impact kan maken. Dit doet de provincie met een transitieaanpak in samenwerking met medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties en groepen die aan de transitie bijdragen.

Aanleiding

Een toekomstbestendig welvarend Zuid-Holland

De haven, onze industrie, land- en tuinbouw, woningbouw en infrastructuur, de energievoorziening. Het zijn sectoren waarin grote hoeveelheden grondstoffen en materialen omgaan. En aan de andere kant van het spectrum de energietransitie. Door minder gebruik te maken van fossiele brandstoffen wordt een belangrijke bijdrage aan de circulaire transitie geleverd. Tegelijkertijd: elektromotoren, windturbines, zonnepanelen, accu's en elektrolyse-installaties zijn afhankelijk van kostbare en schaarse grondstoffen als lithium, koper, nikkel en platina. Van sommige van die grondstoffen is nu al bekend dat – wanneer er niet wordt ingegrepen – de wereldvoorraden ontoereikend zullen zijn voor een globale energietransitie. Nu landen als China, Zimbabwe en Chili de export ervan controleren worden ze meer en meer de inzet van een geopolitiek spel. Anders omgaan met grondstoffen én inzetten op strategische autonomie is daarmee essentieel. Het zorgt voor een toekomstbestendig Zuid-Hollands verdienmodel.

De provincie Zuid-Holland heeft een unieke positie in de circulaire transitie. Zuid-Holland is een diverse provincie met zowel landbouw als de meeste de meest verstedelijkte provincie van Nederland. Met de haven, industrie en Greenports is Zuid-Holland ook het economisch zwaartepunt van ons land. Daarnaast huisvest de provincie zowel vele (innovatieve) startups, MKB'ers als grote internationale bedrijven. Bedrijven die (inter)nationaal opereren of juist geworteld zijn in de vele regio's van Zuid-Holland. Ook huisvest de provincie enkele toonaangevende kennisinstellingen van MBO tot WO die de kennis in huis hebben om de transitie aan te pakken.

Met de grootte van de economie in Zuid-Holland is het dan ook geen verrassing dat Zuid-Holland verantwoordelijk is voor 30% van het grondstoffengebruik in Nederland¹. Dat aandeel maakt de provincie verantwoordelijk en geeft verantwoordelijkheid. Het doel is een halvering van het grondstoffengebruik in 2030. Dat is al halverwege de volgende collegeperiode. Op dit moment wordt er de provincie Zuid-Holland 17,5% minder primaire grondstoffen gebruikt voor onze productie in vergelijking met 2014². Er wordt dus meer gebruik gemaakt van circulaire grondstoffen, echter groeit de Zuid-Hollandse economie harder en worden er per saldo niet minder maar steeds méér grondstoffen verbruikt³. De provincie moet dan ook stevig aan de bak.

Gesloten akkoorden

De provincie ondersteunt de realisatie van het 'Nationaal Grondstoffenakkoord'. Dit bevat afspraken om Nederland per 2050 een volledig circulaire economie te bezorgen, met als tussenstap 50 procent minder gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metaal) in 2030. Ook heeft de provincie Zuid-Holland verschillende akkoorden getekend die invloed hebben op verduurzaming en circulariteit in het inkoop- en aanbestedingsbeleid, waaronder de Green Deal Circulair Inkopen 2.0, de Green Deal Duurzaam GWW 2.0 en het Manifest Verantwoord Opdrachtgeverschap en Inkopen (MVOI).

Motivering Provinciaal Belang

Vanuit de Omgevingswet heeft de provincie verschillende taken en bevoegdheden waar circulariteit aan bod komt. Bijvoorbeeld in het toekomstbestendig bouwen van woningen, het beschermen van bedrijventerreinen voor circulaire industrie, vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en het verlenen van ontheffing of experimenteerruimte voor hergebruik van reststromen.

Nadere uitwerking

Voordelen van een circulaire economie in Zuid-Holland

Een circulaire economie zorgt voor het voorkomen verspilling van grondstoffen en materialen; er worden minder primaire grondstoffen gebruikt, grondstoffen, materialen en producten blijven langer in de loop, en het afval wordt gerecycled. Dit zorgt voor verschillende positieve effecten:

- De Zuid-Hollandse economie is minder afhankelijk van geopolitieke ontwikkelingen en is meer autonoom;
- Ondernemers in Zuid-Holland zijn minder afhankelijk van schaarse grondstoffen, hebben meer leveringszekerheid, blijven concurrerend en toekomstbestendig
- Er wordt ruimte geboden aan nieuwe verdienmodellen en innovatieve ondernemers
- De milieudruk wordt verminderd en zorgt voor een verbetering van de leefomgeving
- Het zorgt voor een prettige en gezonde leefomgeving voor inwoners in Zuid-Holland

Inzet op impact

De provincie kiest voor thema's of onderwerpen waar een verschil kan worden gemaakt. Door een directe bijdrage aan het doel bijvoorbeeld door grondstofstromen in kilo's te reduceren, het behouden van kritieke materialen en nutriënten voor een gezonde bodem of het verminderen van milieudruk. Een andere manier van impact is dat het bijdraagt aan de systeemverandering die nodig is. Bijvoorbeeld doordat het beleid en regelgeving verandert, circulair ondernemen makkelijker wordt of dat kennis beter ontsloten wordt. Het ene doel behalen brengt soms het behalen van een ander doel in gevaar, denk bij voorbeeld aan energie-intensief hergebruik van beton. Die afweging wordt steeds integraal gemaakt. Hierbij wordt gekozen voor een impactvolle aanpak en thema's die goed bij de rol, invloed, de regionale schaal en het economisch profiel van Zuid-Holland passen.

Dat betekent dat de inhoudelijke thema's waar de provincie zich op richt, divers zijn. Een inhoudelijk thema kan een *productketen* zijn, bijvoorbeeld zonnepanelen of meubels. Een *materiaal* of *grondstof* zoals beton of natuurlijke reststromen. Een *sector* zoals tuinbouw of petrochemische industrie. Een *cluster* zoals maritieme maakindustrie of biobased bouwen. Ook wil de provincie in de komende periode meer aandacht geven aan de verschillende handelingsperspectieven die je kunt gebruiken om slimmer om te gaan met grondstoffen. Dan is het thema bijvoorbeeld kunststof retoursystemen of reparatie van elektronica.

Transitieaanpak

De provincie gaat uit van een transitieaanpak. Een transitieaanpak vergt een andere sturing dan klassieke beleidsvelden. Sturing in transitie gaat om het geleiden van de beweging van links naar rechts in de X-curve. Deze curve bevat vier bewegingen: opbouw, ombouw, afbouw en voortbouw. Deze vier bewegingen spelen min of meer gelijktijdig, maar zijn allesbehalve gelijksoortig. Ze zijn voor een geslaagde (werkelijke) transitie ook allemaal nodig.

- Opbouw: gaat om het opkomen van nieuwe manieren van denken, doen en organiseren.
- Ombouw: gaat over bestaande elementen die nieuwe toepassingen krijgen of aangepast worden aan een veranderende context.
- Afbouw: gaat om manieren van denken, doen en organiseren die verdwijnen
- Voortbouw: gaat over institutionaliseren en normaliseringsprocessen.

Zuid-Holland staat aan de beginfase van de transitie naar een circulaire economie en dus vaak in de opbouw/ombouw fase. Hierbij zijn innovatie, experimenten via bijvoorbeeld doorbraakprojecten, in beeld krijgen en agenderen van belemmeringen essentieel. Andere transities, zoals de energietransitie of klimaatadaptatie, bevinden zich al verder in de X-curve.

Rolkeuze en interventies

Om de transitie te versnellen moet de provincie aan de slag. De provincie kan vanuit haar taken en rollen een omgeving creëren die de transitie – samen met anderen – verder brengt. Daarom bestaat de actieagenda uit acht bouwstenen. Met deze bouwstenen wordt richting gegeven en focus aangebracht op de inzet van de provincie de komende jaren. De bouwstenen zijn gericht op het verbreden en versterken van de circulaire beweging én het steviger inzetten van de provinciale rollen en instrumenten om de transitie te stimuleren.

De bouwstenen zijn als volgt:

1. Inclusieve transitie
2. Circulaire innovatie

3. Coalitie en netwerken
4. Ruimte
5. Circulaire organisatie
6. Financiering en subsidies
7. Beleid en monitoring
8. Vergunning, toezicht en handhaving

In de maatregel 'Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland' worden de bouwstenen beschreven.

4.1.6 Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie streeft naar een welvarend en krachtig Zuid-Holland met ruimte voor ondernemerschap. Een goed vestigingsklimaat met concurrerende, toekomstbestendige bedrijventerreinen, vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en een sterke kantorenmarkt dragen daaraan bij. Het gaat daarbij om voldoende werklocaties van de juiste kwaliteit en op de juiste plek. De provincie zet daarom in op:

- Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen;
- Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden;
- Juiste kantoor op de juiste plek;
- Selectief vestigingsbeleid voor grote ruimtevragers.

De provincie zet hiervoor verschillende instrumenten in zoals het opstellen van ruimtelijke regels, maar ook door flankerend beleid via subsidieregelingen, het delen van kennis en informatie, onderzoek, het organiseren van netwerken en het inzetten van ambassadeurs. De provincie past alle vier de vormen van overheidssturing uit het NSOB-kwadrantenmodel voor overheidssturing toe omdat de huidige vraagstukken vragen om meer dan (ruimtelijke) regels alleen.

Aanleiding

De verantwoordelijkheid voor de regionale economie is gedecentraliseerd naar provincies. De ruimte in Zuid-Holland is schaars en die ruimte staat onder druk door vele functies die om ruimte vragen. Om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte beschikbaar blijft voor bedrijvigheid stelt de provincies regels op met betrekking tot de hoeveelheid ruimte die nodig is voor een gezonde, toekomstbestendige economie en de plek waar bedrijvigheid zich kan vestigen. Daarnaast hecht de provincie veel waarde aan vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en wil, om dat te bereiken, detailhandel concentreren in de centra, de detailhandelsstructuur versterken door deze vooral kwalitatief te verbeteren en ook de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen te garanderen. Op dit moment wordt ruim 30% van het bruto regionaal product van Zuid-Holland op de bedrijventerreinen gerealiseerd en zijn de terreinen goed voor ruim een derde van de werkgelegenheid in Zuid-Holland. Inclusief kantoren en detailhandel zijn de werklocaties goed voor ca. 50% van de werkgelegenheid.

Motivering Provinciaal Belang

De Provincie Zuid-Holland streeft naar een economie die een bijdrage levert aan de brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. De provincie is verantwoordelijk voor de regionale ruimtelijke ordening en regionale economie. Om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte beschikbaar blijft voor bedrijvigheid, stelt de provincie regels op met betrekking tot de hoeveelheid ruimte die nodig is voor een gezonde, toekomstbestendige economie en de plek waar bedrijvigheid zich kan vestigen. De keuze van de ene gemeente heeft al snel gevolgen voor de andere gemeente: bijvoorbeeld als het gaat om de hoeveelheid ruimte voor ondernemen (tegengaan van overcapaciteit, bijvoorbeeld bij detailhandelsontwikkelingen), 'not in my backyard' (NIMBY) gedrag (bij bijvoorbeeld ruimte beschikbaar stellen voor bedrijven met een hogere milieucategorie) of de juiste locatie (bijvoorbeeld kantoren, vooral op de toplocaties in Den Haag en Rotterdam en detailhandel concentreren en clusteren in het centrum). Dit alles vraagt om regionale afstemming. De provincie kan met haar ruimtelijk beleid lokale belangen overstijgen en effecten van nieuwe ontwikkelingen op elkaar afstemmen en waar nodig tegen elkaar afwegen. Hiermee wordt ook voor iedereen een gelijkwaardig en evenwichtig speelveld bevorderd.

Nadere uitwerking

Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

Kwalitatief goede en voldoende bedrijventerreinen zijn nodig voor een optimaal vestigingsklimaat voor het Zuid-Hollandse bedrijfsleven. Bedrijventerreinen zijn dé locaties waar hinder veroorzakende functies zich kunnen vestigen, zoals stadsverzorgende bedrijven (bouw, service, reparatiediensten), (stads)logistiek en (circulaire) industrie. Ook zijn het locaties waar mede de provinciale natuur-inclusieve, circulaire en energie-neutrale doelen kunnen worden gerealiseerd:

- Van de huidige bedrijventerreinen bestaat slechts 1% uit natuurlijke elementen. Als er niets verandert, zal de gemiddelde gevoelstemperatuur op een zomerse dag op een bedrijventerrein 40,8 graden zijn. (Bron: RIVM)
- Bedrijventerreinen zijn met 60% van het Nederlandse grondstoffengebruik de geografische hotspots in de transitie naar een circulaire economie. (Bron: circulair.biz – een platform mede door de provincie opgericht).
- Bedrijventerreinen die niet onder de 6 grote industriële clusters vallen, verbruiken samen 5% van het aardgas en 15% van de elektriciteit in Nederland. (Bron: CE Delft)

De provincie zet in op vier beleidslijnen:

1. Het behouden van het huidige (harde en zachte plan)aanbod van bedrijventerreinen.
2. Het beter benutten van bedrijventerreinen
3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen (energieneutraal, circulair en natuur-inclusief)
4. Selectief vestigingsbeleid grote ruimtevragers

1. Het behouden van het huidige (harde en zachte plan)aanbod van bedrijventerreinen

In de (nu nog concept) Ruimtelijke koers voor Zuid-Holland (vast te stellen door Provinciale Staten januari 2024) zijn de volgende 4 sturende ruimtelijke principes opgenomen:

1. Een toekomstbestendige leefomgeving is topprioriteit;
2. Hierbij wordt geaccepteerd dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland;
3. Er wordt gestuurd op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde;
4. Er wordt rekening gehouden met de maatschappelijke kosten en baten op de korte en lange termijn.

Verder is hierin over ruimte voor economie opgenomen: “Om dit mogelijk te maken moeten wonen en werken zich ontwikkelen binnen de ruimte die daarvoor al is gereserveerd. De provincie gaat voor kwaliteit en selectieve groei. Dat betekent dat er niet meer vanzelfsprekend ruimtelijk gefaciliteerd wordt op basis van ramingen en prognoses.”

Werken moet zich dus ontwikkelen binnen de ruimte die daarvoor al is gereserveerd. Tegelijk weet de provincie dat de transitie naar een duurzame, circulaire economie – al dan niet tijdelijk – extra ruimte nodig heeft: circulaire bedrijvigheid bestaat voorlopig náást lineaire bedrijvigheid. Ook de transitie naar een energie-neutrale economie zal ruimte vragen voor bijv. waterstoffabrieken of energieopslag. Het Rijk schat in dat er in 2050 15% extra ruimte nodig is voor de economie (Programma Ruimte voor Economie, oktober 2023).

Aan de ene kant moet de economie zich dus ontwikkelen binnen de ruimte die beschikbaar is (en tot 2030 nog ontwikkeld kan worden) en aan de andere kant is er ook na 2030 meer ruimte nodig. Om deze paradox op te vangen, wordt in beleidslijn 2 gewerkt aan het beter benutten van bedrijventerreinen. Naast schuifruimte is er immers ook behoefte aan nieuwe oplossingen om ruimte optimaal, intensief en meervoudig te gebruiken. Op deze manier kan binnen de bestaande fysieke ruimte voor bedrijventerreinen meer bedrijvigheid gehuisvest worden. Daarnaast is het van belang om de bestaande en nog tot 2030 te ontwikkelen ruimte voor bedrijventerreinen te behouden en niet verder terug te laten lopen door transformatie naar andere functies.

Tot nu toe heeft de provincie altijd uitsluitend hogere milieucategorieën (>3) en watergebonden bedrijvigheid beschermd met een compensatieplicht. Daarnaast zijn er sinds 2023 nieuwe instrumenten toegevoegd: een minimale milieucategorie voor nieuw te ontwikkelen omgevingsplannen en een lijst met ‘niet te transformeren bedrijventerreinen’.

Gezien bovenstaande ontwikkelingen breidt de provincie haar bescherming uit naar alle bedrijventerreinen. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- (onderdelen van) Bedrijventerreinen met MC 3 en hoger en/of watergebonden kavels kunnen niet langer (deels) gewijzigd worden naar andere functies;
- (onderdelen van) Bedrijventerreinen met MC 1 en 2 kunnen ontwikkeld worden tot gebieden met een combinatie van functies, mits hierbij evenveel ruimte voor ondernemen in m2 en bedrijfscategorie terugkomt. Omdat deze m2 boven elkaar kunnen worden gerealiseerd, kan ruimte gemaakt worden voor andere functies. Vrijgespeelde ruimte wordt met voorrang ingezet voor het ontwikkelen van circulaire, natuur-inclusieve en energie-neutrale bedrijvigheid.

- Funciemenging is alleen mogelijk met functies die ondersteunend zijn aan het profiel van het bedrijventerrein. Er komen geen functies die de hoofdfunctie bedrijventerrein verdringen
- Alleen indien sprake is van een zwaarwegend algemeen belang en er geen reële andere mogelijkheid is, kan bij uitzondering en in goed regionaal overleg een andere ruimtelijke ontwikkeling mogelijk worden gemaakt;
 - Bestaande afspraken, zoals opgenomen in de aanvaarde regionale bedrijventerreinenvisies en afgesloten woon-werk akkoorden en bestuursakkoorden, blijven van kracht. Voor de uitvoering van deze afspraken komt er een overgangsrecht.
Een specifieke afspraak over eventuele transformatie van Bleizo West volgt de afspraken die in PS hierover zijn en worden gemaakt.

2. Het beter benutten van bedrijventerreinen

De ruimte in Zuid-Holland is schaars en in de concept-ruimtelijke koers voor Zuid-Holland is bepaald dat werken zich op de lange termijn (2030-2050) moet ontwikkelen binnen de ruimte die hiervoor tot 2030 is gereserveerd. Daarom is het belangrijk de beschikbare ruimte voor bedrijvigheid op bedrijventerreinen effectief en efficiënt te benutten. Voorbeelden van beter benutten zijn het (opnieuw) vestigen van een watergebonden bedrijf op een watergebonden kavel, benutting van de hoge milieu categorieën, het weren of verplaatsen van bepaalde typen bedrijven (bouwmarkten, speelparadijzen en tuincentra) op terreinen die geschikt zijn voor een hogere milieucategorie/-zone of watergebonden bedrijventerreinen, het benutten van het volledige bouwvlak en toegestane bouwhoogte, ander meervoudig ruimtegebruik (parkeren, waterberging, energie, groene gevels en daken) en het weer in gebruik nemen van zeer langdurig leegstaand vastgoed. Ook het realiseren van een groene en klimaat-adaptieve omgeving op bedrijventerreinen hoort daarbij.

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat beter benutten nauw verbonden is met de opgaven rond het behouden van voldoende ruimte voor bedrijventerreinen en daarbinnen voldoende ruimte maken voor de toenemende ruimtevraag en het verduurzamen van bedrijventerreinen.

Om aan beter benutten een impuls te geven is in de vorige herziening van het Omgevingsbeleid het instrument “minimale milieucategorie” geïntroduceerd. Dit instrument kan nu alleen nog maar op nieuwe terreinen worden ingezet en is daarmee niet voldoende. Er wordt een verkenning gedaan naar inzet van dit instrument op bestaande bedrijventerreinen en naar andere inzetbare instrumenten op Rijk, provinciaal en gemeentelijk niveau. Hierbij ligt ook veel verantwoordelijkheid bij gemeenten. Handhaven, accountmanagement en goede omgevingsplannen zijn instrumenten die nu al ingezet kunnen worden.

3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen (energie-neutraal, circulair en natuur-inclusief)

Voor een goed vestigingsklimaat is het van belang dat bedrijventerreinen de basis op orde hebben (schoon, heel, veilig) en zich ontwikkelen in de richting van energie-neutraal, circulair en natuur-inclusief. Maatregelen voor toekomstbestendige bedrijventerreinen, het verduurzamen, zoals collectieve energie (besparing en duurzame opwekking), vergroening en glasvezelnetwerk, kunnen efficiënter gezamenlijk worden uitgevoerd. De meeste bedrijven op een bedrijventerrein behoren tot het MKB. Zij missen vaak de slagkracht van een groot bedrijf. Door samen te werken kunnen er collectieve acties opgezet worden. Daarom is de organisatiegraad op bedrijventerreinen in de vorm van een ondernemersvereniging of een Bedrijventerreinen Investeringszone (BIZ) erg belangrijk. Via een BIZ of een breder ondernemersfonds kunnen activiteiten gefinancierd worden ter bevordering van de kwaliteit van het bedrijventerreinen als dat van te voren in het programma is opgenomen. Als er geen BIZ aanwezig is op het terrein zijn er aparte draagvlakonderzoeken nodig om dit gezamenlijk te kunnen bereiken.

Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden

Detailhandel is nog steeds het belangrijkste bezoeks-motief voor centra ondanks het afnemend draagvlak voor winkels. Uitbreiding van het detailhandelsaanbod is, gelet op de transitie waar alle centra voor staan, niet meer de focus. Centra veranderen van gebieden waar detailhandel de bovenaan voert naar gebieden waar inwoners en bezoekers graag komen en verblijven maar niet meer alleen voor het doen van aankopen. Het gaat in de toekomst veel meer over het relevant houden van centrumgebieden als huiskamer van de wijken, dorpen en steden. Detailhandelsvoorzieningen onderling en andere (maatschappelijke en commerciële) voorzieningen versterken elkaar waardoor synergie en combinatiebezoek ontstaat. Hierdoor functioneren de voorzieningen als geheel beter dan de som der delen. De kern van het provinciaal detailhandelsbeleid ligt daarom bij de concentratie en bundeling van detailhandelsvoorzieningen in de centra. Hierdoor wordt de detailhandelsstructuur versterkt. Verspreid liggend aanbod draagt niet bij aan het clusteren en concentreren van het detail-

handelsaanbod en tast de detailhandelsstructuur in ruimtelijke zin (afname ruimtelijke kwaliteit, toename leegstand) aan. De provincie benut hiermee de kracht van detailhandel voor vitale, sterke en aantrekkelijke centra en draagt daarmee bij aan de bereikbaarheid en beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen. Omdat voorzieningen worden geclusterd, kunnen ook vervoersstromen efficiënter worden ingericht en ontstaat er ook meer draagvlak voor Openbaar Vervoer. Door het bevorderen en faciliteren van herbestemming en transformatie kunnen slecht functionerende detailhandelslocaties, naast een versterking van de detailhandelsstructuur, een bijdrage leveren aan de woningbouwopgave of andere opgaven in het bestaand stedelijk gebied.

Buiten de centra biedt de provincie alleen vestigingsruimte aan enkele specifieke branches van detailhandel. Het gaat dan vooral om detailhandel die vanwege de aard en omvang van de te verkopen goederen in ruimtelijke zin niet goed is in te passen in de centra.

Detailhandel binnen de centra: Verschillende type winkelcentra

De provinciale detailhandelsstructuur onderscheidt voor reguliere detailhandel vier typen winkelcentra met bijbehorende ontwikkelingsperspectieven: te consolideren centra, te herpositioneren centra, te optimaliseren centra en overige centra. Deze vierdeling maakt het 'level playing field' herkenbaar. Hierdoor wordt duidelijk en inzichtelijk welke positie een centrum heeft in de provinciale detailhandelsstructuur en worden de gemaakte keuzes voor ontwikkelingsmogelijkheden (investeringen, ruimtelijke toevoegingen en herstructureringen/transformaties) daarbinnen helder. De typen centra en de behorende ontwikkelingsperspectieven worden nader uitgewerkt in het Omgevingsprogramma. In Bijlage IX (onderdeel C) van de Omgevingsverordening is een tabel opgenomen waarin duidelijk wordt welke centra tot welke type centra van de provinciale detailhandelsstructuur behoort.

Detailhandel buiten de centra: welke detailhandel kan zich buiten de centra vestigen?

Vanuit ruimtelijke overwegingen, om de kracht en attractiviteit van centra te bevorderen en het beleid om bedrijventerreinen voor reguliere bedrijven te behouden, benadert de provincie uitbreiding van de perifere, solitaire en verspreide detailhandel zeer terughoudend. De provincie biedt vestigingsmogelijkheden buiten de centra alleen aan enkele specifieke branches van detailhandel aan. Het gaat dan om detailhandel die vanwege de aard of de omvang van de goederen in ruimtelijke zin niet of niet goed inpasbaar is in de centra en die niet essentieel is voor de kwaliteit van de centra. Het gaat dan om detailhandel in brand- en explosiegevaarlijke goederen, detailhandel in volumineuze goederen, detailhandel in meubels en volumineuze woongoederen, tuincentra en bouwmarkten. In het Omgevingsprogramma worden de aangewezen Perifere Detailhandels Vestigingen- (PDV) en Grootschalige Detailhandels Vestigingen (GDV)-locaties aangeduid. Ook kan er onder voorwaarden ruimte worden geboden aan enkele vormen van kleinschalige detailhandel, ondergeschikte detailhandel en afhaalpunten voor niet-dagelijkse artikelen.

Voor een nadere toelichting op de vestigingsmogelijkheden buiten de centra, wordt verwezen naar (de toelichting op) artikel 73.9 van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV).

Toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen, zowel binnen als buiten de centra

Aan nieuwe detailhandelsontwikkelingen verbindt de provincie voorwaarden op het gebied van toelaatbaarheid. Ontwikkelingen die met nieuwe detailhandel gepaard gaan, moeten in de toelichting op het omgevingsplan onderbouwd worden via de ladder voor duurzame verstedelijking. Daarnaast moet o.a. inzicht gegeven worden in de eventuele toename van de leegstand, de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid in het verzorgingsgebied, ontvrichting van het voorzieningenniveau alsmede eventuele mogelijkheden voor saldering.

Daarnaast kan een advies van de Adviescommissie Detailhandel Zuid-Holland nodig zijn. Dit advies is nodig bij nieuwe ontwikkelingen binnen de centra vanaf 2000 m2 bruto vloeroppervlak (binnen steden Rotterdam en Den Haag vanaf 4000 m2 bruto vloeroppervlak) en buiten de centra vanaf 1000 m2 bruto vloeroppervlak. De adviescommissie valideert objectief de onderbouwing van de nieuwe detailhandelsontwikkeling. Het gaat dan om de (regionale) kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en de ruimtelijke effecten van de nieuwe detailhandel (zoals woon- en leefklimaat, ruimtelijke kwaliteit en leegstand).

Vanwege de mogelijke bovenlokale ruimtelijke effecten van grootschalige detailhandelsontwikkelingen, vindt de provincie het van belang dat nieuwe grootschalige ontwikkelingen in regionaal verband worden afgestemd. Hierbij dienen gemeenten het ruimtelijk relevante verzorgingsgebied in kaart te brengen. Binnen dit verzorgingsgebied dient dan inzichtelijk gemaakt te worden in welke

gemeenten ruimtelijke effecten op zouden kunnen treden als gevolg van de nieuwe ontwikkeling en met welke gemeenten hier dan afstemming over plaats zou moeten vinden. De Adviescommissie Detailhandel kan hierbij een advies uitbrengen over de door gemeenten in kaart gebrachte ruimtelijk relevante verzorgingsgebieden. De provincie beoordeelt vervolgens de toelichting op het omgevingsplan waarin de uitkomsten van deze regionale afstemming zijn opgenomen.

Juiste kantoor op de juiste plek

De provincie streeft naar het concentreren van kantoren op de juiste plek, het reduceren van plancapaciteit op kansarme plekken en het bevorderen van transformatie van leegstaande kantoren. Dit vraagt aan de ene kant om een aantal sterke kantorencusters en aan de andere kant ook (beperkte) ruimte voor kleine kantoren met een lokale reikwijdte. Transformatie van kantoren op incurante locaties naar bijvoorbeeld woningen is niet alleen goed voor de toename van het aantal woningen en zorgvuldig ruimtegebruik, maar werkt ook versterkend voor de kantorenmarkt. De centra waar zich kantoren bevinden dienen multimodaal goed bereikbaar, en in de buurt van diverse .

De kantorenmarkt is een markt die sterk in ontwikkeling is en door zijn grilligheid lastig te voorspellen. Belangrijke trends zijn onder andere de doorontwikkeling van het Nieuwe Werken, de opkomst van flexkantoren en business centers met flexibele verhuur van kleinschalige units en gebruik van 'mixed-used' kantoren. Door de onzekerheid van verschillende trends is de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte aan kantoorruimte lastig te voorspellen. De toekomstige vraag naar kantoren kent een grote bandbreedte met een minimum en maximum scenario. Kwalitatief is er een mismatch.

Over de gewenste locaties bestaat meer duidelijkheid. De kantorenmarkt is grillig en wordt tweekoppiger. Aan de ene kant is toevoeging van kwalitatief goed en modern/duurzaam aanbod van kantoorruimte nodig op de toplocaties en enkele goed bereikbare centrumlocaties in Zuid-Holland, omdat hier een tekort is. Aan de andere kant is er incurant aanbod en plancapaciteit op minder courante plekken.

Kantorenstructuur

De provincie hanteert een kantorenstructuur die recht doet aan de eigenschappen van een bepaalde locatie en bestaat uit: grootstedelijke toplocaties/centrumlocaties, OV-knooppuntlocaties en centrum/(intercity)stationslocaties, snelweglocaties/OV-knooppuntlocaties/overige en kleinschalige kantoorruimte. De provincie geeft meer ruimte voor uitbreiding van de toplocaties, enkele goed bereikbare centrumlocaties en beperkte uitbreiding voor kleinschalige en lokale vraag. Daarnaast streeft de provincie naar het terugdringen van overaanbod en plancapaciteit op locaties met (sub)regionale reikwijdte. Verder hanteert de provincie bijzondere locaties, deze maken geen onderdeel uit van de reguliere kantorenmarkt zoals science locaties (Bio Science Park (Leiden), TU Delft Campus Zuid (Delft), Estec en Space Business Park (Noordwijk)) of locaties zoals Erasmus Hoboken (Rotterdam), Internationale Zone en (Oude) Waalsdorperweg (Den Haag). Hier wordt geadviseerd vooral te kijken naar de groei-ontwikkeling in combinatie met de specifieke functies/doelgroepen voor deze locaties. Ze opereren veelal op (inter)nationale schaal en passen daarmee in de top van de kantorenstructuur. Bedrijfskantoren (solitaire kantoorpanden op bedrijventerreinen) maken wel onderdeel uit van de behoefte-raming, maar niet van de structuur voor de reguliere kantorenmarkt.

Deze typen locaties en de behorende ontwikkelingsperspectieven worden nader uitgewerkt in het Omgevingsprogramma. In het Omgevingsprogramma is ook een tabel opgenomen welke locatie tot welk kantorentype in de provincie kantorenstructuur ze behoren.

Via monitoring zal er gekeken worden of de kantorenlocatie en het locatietype nog matchen of dat er aanleiding is om dit te wijzigen. De regionale kantorenstrategie dient ten alle tijden binnen de kaders van de meest recente behoefte-raming te zijn.

4. Selectief vestigingsbeleid grote ruimtevragers

De provincie wil gericht sturen op de vraag of, waar en hoe nieuwe grootschalige ontwikkelingen in Zuid-Holland ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om de ruimtevrage van grote specifieke functies in de logistiek (xxl-logistiek) en de digitale economie (bijvoorbeeld hyperscale en co-locatie-datacenters), maar ook om andere bedrijfsfuncties die gehuisvest worden in een groot gebouwencomplex. Het beleid is niet gericht op nutsvoorzieningen voor maatschappelijk opgaven zoals bijvoorbeeld onderstations voor het elektriciteitsnetwerk of infrastructuur voor de drinkwatervoorziening. Datacenters worden in ons beleid niet beschouwd als nutsvoorzieningen.

Het beleid zet in op het optimaal benutten van de schaarse ruimte door te prioriteren voor huidige en toekomstig wenselijke ruimtevragers

De provincie hanteert daarom als uitgangspunt dat nieuwe grote ruimtevragers alleen ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden wanneer onderbouwd is dat de functies en activiteiten maatschappelijke en economische waarde toevoegen en tegelijkertijd rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. Een ontwikkeling zal dan aantoonbaar bij moeten dragen aan brede welvaart en toekomstbestendigheid in Zuid-Holland. Dit kan door aan te tonen hoe een ontwikkeling bij draagt aan duurzaamheid, energietransitie, welzijn, klimaatadaptatie en biodiversiteit en tegelijkertijd aan de versterking van het Zuid-Hollandse economische ecosysteem. Dit kan door kwalitatieve toevoeging van werkgelegenheid maar ook door bij te dragen aan innovatiekracht, vergroening, circulariteit en digitalisering van de economie. Doel is een slimmer gebruik van ruimte, infrastructuur, water en energie. Nieuwe locaties worden daarom daarnaast afgewogen ten opzichte van de multimodale bereikbaarheid, de capaciteit van onze infrastructuur (weg, water, spoor), de bijdrage aan slim ruimtegebruik en de capaciteit van het energienetwerk. De provincie kiest waar mogelijk, voor het samenbrengen (clusteren) en ruimtelijk combineren van grootschalige functies

Het beleid richt zich op grootschalige bedrijfsmatige ontwikkelingen in een samenhangend gebouwd complex op een bedrijfskavel met een oppervlak van 3 hectare of meer. Afwijking van dit beleid is mogelijk voor bestaande bestuurlijke afspraken, de uitplaatsing van bedrijven en voor nutsvoorzieningen (niet zijnde datacenters), zoals bijvoorbeeld onderstations voor de energietransitie of infrastructuur voor de watervoorziening.

Uitgangspunten

De provincie hanteert de volgende uitgangspunten voor het mogelijk maken van deze grootschalige ontwikkelingen:

- Het optimaal benutten van de schaarse ruimte en het prioriteren voor huidig en toekomstig wenselijke ruimtevragers. Dit in samenhang met het bedrijventerreinbeleid en de inzet van de provincie Zuid-Holland op maatschappelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatbestendigheid, en een circulair Zuid-Holland.
- Verdichting, concentratie, bundeling van complementaire functies passend bij de hiërarchie van (logistieke) knooppunten in de betreffende infrastructuurnetwerken.
- Versterken agglomeratiekracht met aandacht voor vestigingskwaliteit, nabijheid en diversiteit van functies en activiteiten.

Hierbij wordt gebiedsgericht rekening gehouden met de lokale en regionale behoefte aan verschillende typen van logistiek (zoals stadslogistiek, hubs, bevoorrading, grote internationale vervoersstromen en hubs).

Criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers

Voornoemde uitgangspunten hebben we uitgewerkt en geconcretiseerd tot een aantal criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers. De volgende vragen zijn relevant voor het antwoord op de vraag of het wenselijk is een grote ruimtevrager te accommoderen en zo ja, waar en hoe?

- Is de ontwikkeling noodzakelijk in Zuid-Holland?
- Is de ontwikkeling regionaal afgestemd?
- Waarom op deze locatie?
- Draagt de ontwikkeling bij aan economische en maatschappelijke doelstellingen voor vergroening, circulariteit, digitalisering en verduurzaming van de economie?
- Draagt de ontwikkeling bij aan het efficiënt gebruik van de bestaande infrastructuur, energie, water en ruimte?
- Draagt de ontwikkeling bij aan verduurzaming van de mobiliteit en logistiek (bijvoorbeeld emissievrije stadslogistiek)?
- Is de ontwikkeling een waardevolle en zinvolle toevoeging op reeds aanwezige economische ecosystemen en clusters?
- Brengt de ontwikkeling waardevolle werkgelegenheid met zich mee? Is de inzet van arbeidsmigranten nodig en wat betekent dat voor de huisvesting?
- Is de ontwikkeling noodzakelijk of relevant voor andere bedrijven in de regionale keten?
- Wordt door de ontwikkeling ruimte elders (bij voorkeur in Zuid-Holland) voor andere maatschappelijke opgaves (bijvoorbeeld woningbouw of betaalbare bedrijfsruimte in de nabijheid van inwoners, werknemers en voorzieningen) vrijgespeeld?
- Worden mee-koppelkansen maximaal benut (meervoudig ruimtegebruik)?
- Is de ontwikkeling inpasbaar met hoge aandacht voor ruimtelijke kwaliteit?

- Is bij de ontwikkeling rekening gehouden met toekomstbestendig bouwen, zoals zonnepanelen op het dak, natuurinclusief bouwen en circulariteit?

Op basis van deze criteria wordt geconstateerd dat de vestiging van grote datacenters niet passend is, ook niet op de aangewezen clusters.

Ruimtelijke strategie

De provincie stuurt vanuit een ruimtelijke strategie. Bovengenoemde uitgangspunten en criteria leiden tot een ruimtelijk structuurbeeld met knooppunten, bundelingslocaties en corridors. Op basis hiervan zijn locaties geselecteerd waar vestiging van grote ruimtevragers mogelijk blijft. Nieuwe grote ruimtevragers buiten deze locaties zijn uitgesloten. We zien dit als een gerichte sturing waarbij voldoende ruimte blijft voor gewenste ontwikkelingen.

In overleg met de regio's en het rijk zullen we het ruimtelijk structuurbeeld blijven verfijnen. De regionale visies voor bedrijventerreinen spelen hierin net als lopende trajecten met het rijk (GRIP op grote ruimtevragers) een rol. We vragen de regio's daarom bovengenoemde criteria te hanteren bij het opstellen van de regionale visies.

Het beleid richt zich op nieuwe ontwikkelingen. Het gaat dan in ieder geval om de locaties die op de 3 hectare kaart (grote buitenstedelijke bouwlocaties) zijn aangeduid als 'bedrijventerrein zachte plancapaciteit'. De ontwikkelingen van die bedrijventerreinen is nog niet opgenomen in een bestemmingsplan. Het gaat ook om locaties voor bedrijventerreinen die al wel in een bestemmingsplan zijn opgenomen, maar waar via een herziening van het bestemmingsplan alsnog de vestiging van grote ruimtevragers mogelijk wordt gemaakt

Daarnaast vraagt de provincie aan gemeenten en regio's om te kijken naar bedrijventerreinen die al wel zijn opgenomen in een bestemmingsplan, maar waar nog uitteefbare ruimte is. Als het vigerende bestemmingsplan vestiging van grote ruimtevragers mogelijk maakt, is het wenselijk dat opnieuw te bezien.

4.1.7 Human Capital

Wat wil de provincie bereiken?

De aanwezigheid van voldoende en goed geschoold personeel is een belangrijke randvoorwaarde voor een goed functionerende regionale economie en het slagen van de maatschappelijke transities (energie, circulair, digitalisering). Een arbeidspotentieel dat beschikt over de juiste kennis en vaardigheden, goed onderwijs om nieuwe instroom te realiseren en om bestaande werknemers bij en om te scholen, alsmede een goed werkende arbeidsmarkt zijn daarmee essentieel voor een krachtig Zuid-Holland.

Daarnaast is er een persoonlijk belang voor de mensen die het 'menselijk kapitaal' vormen. Waardevol werk versterkt namelijk de brede welvaart. Werk is tenslotte meer dan inkomen. Het vervult een belangrijke sociale en maatschappelijke functie, en voorziet in de mogelijkheid om je te kunnen ontplooiën, deel te kunnen nemen en bij te kunnen dragen aan de maatschappij.

De provincie draagt bij aan het versterken van human capital. Dit doet ze door samen met de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) geïnitieerde Human Capital Agenda 2.0 Zuid-Holland (HCA) uit te voeren, waarin kwantitatieve doelstellingen zijn benoemd die nodig zijn om tot die gewenste situatie te komen. Een agenda die inmiddels door meer dan 100 partijen in Zuid-Holland is onderschreven. Daarnaast investeert de provincie in een programmateam, dat gedetacheerd is bij de EBZ, en zorgt ze met een provinciale subsidieregeling voor cofinanciering van concrete projecten.

Aanleiding

Uit onderzoek naar de arbeidsmarkt in Zuid-Holland komen vier belangrijke knelpunten naar voren:

1. Zuid-Holland kampt met de grootste arbeidstekorten van Nederland: 1 op de 5 bedrijven kan onvoldoende gekwalificeerd personeel krijgen en dreigt daarmee economisch gezien niet te kunnen groeien;
2. De arbeidsmarkt in Zuid-Holland is versnipperd en werknemers stappen niet snel over naar andere sectoren en regio's. De veerkracht van de arbeidsmarkt neemt daarmee af doordat transitie van werk naar werk onvoldoende plaatsvinden;
3. Zuid-Holland scoort slecht op het activeren van onbenut arbeidspotentieel: zowel niet werkende mensen als deeltijdwerkers;

4. Er is gebrek aan organiserend vermogen en uitvoeringskracht op provinciaal niveau. Dit belemmert Zuid-Holland om deze knelpunten aan te pakken

Door demografische ontwikkelingen – als gevolg van de vergrijzing wordt de arbeidsmarkt gekenmerkt door een grotere uitstroom van gepensioneerden dan een instroom van jongeren – houden de arbeidstekorten volgens experts de komende decennia aan. Hierdoor is de noodzaak om tot een meer wendbare en weerbare beroepsbevolking te komen, het potentieel beter te benutten en het organiserend vermogen te verbeteren alleen maar groter.

Motivering Provinciaal Belang

Gezien de economische dynamiek wordt het vermogen om snel in te spelen op de veranderingen die zich voordoen, mede bepalend voor de concurrentiekracht. Dat gold tot voor kort in de situatie waarin veel sectoren met oplopende tekorten werden geconfronteerd en dat geldt de komende periode waarin vanwege de transitieopgaven richting een duurzame, circulaire en digitale economie een aanzienlijk aantal werknemers naar een andere sector moet omzien. Beide aspecten, baanwisselingen en de opkomst van een nieuwe economie met nieuwe sectoren, vragen om een opleidingsstelsel dat in kan spelen op deze trends en ontwikkelen. Er ontstaat immers een vraag naar nieuwe en andere vaardigheden en competenties voor de 21e eeuw, waar scholing (publiek of privaat) een belangrijke rol bij heeft.

Niet alleen het onderwijs heeft hierbij een rol. Ook Rijk, gemeenten en het bedrijfsleven hebben verantwoordelijkheden om bij te dragen aan een goed functionerend ecosysteem waarin alle betrokken partijen vanuit hun rol en kracht een bijdrage leveren aan de voorliggende opgave. De provincie is daarbij een schaalgrootte die past om te komen tot een gerichte, gecoördineerde en gezamenlijke aanpak. De transities, die nieuwe vaardigheden en kennis vragen, vinden in de gehele provincie plaats, er is een tekort aan geschikte arbeidskrachten in diverse sectoren in de gehele provincie en de Zuid-Hollandse arbeidsmarkt werd gekenmerkt door talloze initiatieven zonder goede afstemming, waardoor het voor werkgevers en werknemers onoverzichtelijk is welk scholingsaanbod beschikbaar is en wat de kwaliteit daarvan is. Door op provinciaal niveau in te zetten op ontschotting en ontsnippering, worden de benodigde verbindingen gelegd en de kwaliteit van scholingstrajecten verhoogd.

Nadere uitwerking

Meer dan 100 partijen hebben het gezamenlijke belang onderkend en hebben onder de regie van de EBZ en de provincie medio 2019 hun handtekening gezet onder de HCA. Daarin zijn doelstellingen geformuleerd die nodig zijn om te komen tot die goed opgeleide beroepsbevolking en een veerkrachtige arbeidsmarkt waarin de aanwezige potentie optimaal wordt benut. Zaken die juist ook in veranderende economische tijden van cruciaal belang zijn.

Beleidsdoel 4-2 Erfgoed en cultuur

4-2 Erfgoed en cultuur

De kwaliteit van de leefomgeving hangt onlosmakelijk samen met het erfgoed en de cultuur(beleving) in Zuid-Holland. De provincie is hier zuinig op en wil dan ook dat ons erfgoed beschermd is en samen met de cultuur die onze provincie rijk is door iedereen beleefd en benut kan worden. Zij brengt de geschiedenis van Zuid-Holland in beeld en maakt dit beleefbaar. Daarbij is er vanuit diverse perspectieven aandacht voor de pijnlijke aspecten uit het verleden. Hierbij:

- blijft de kern van het erfgoedbeleid het beschermen van het provinciale erfgoed waar vanuit de provincie werkt aan een beter beleefd en benut erfgoed. De provincie zet zich daarbij in voor onze provinciale kroonjuwelen, stimulering van restauratie, herbestemmen en verduurzamen van rijksmonumenten, onderhoud van historische windmolens en de erfgoedlijnen.
- zet de provincie zich in op het beschermen, benutten, en beleven van de archeologische waarden om een breed publiek hiervan te laten genieten. Het gaat dan om bekende terreinen van provinciaal archeologisch belang, om de bekende en in Unesco-verband vastgestelde waarden van de Romeinse Limes, en om de vondsten die de provincie bewaart in haar archeologisch depot.
- is cultuureducatie in Zuid-Holland belangrijk voor de gezondheid, sociale verbinding en het vestigingsklimaat. Iedereen in Zuid-Holland heeft toegang tot culturele voorzieningen, zodat men van cultuur kan genieten of cultuur kan maken, met name jongeren. Iedereen in Zuid-Holland heeft toegang tot goed bereikbare en volwaardige bibliotheken en is welkom om zich te ontwikkelen en anderen te ontmoeten.

Beleidskeuzes van 4-2 Erfgoed en cultuur

4.2.1 Erfgoed beschermen in de omgeving

Wat wil de provincie bereiken?

De kern van het erfgoedbeleid van Zuid-Holland is het behoud van erfgoed door het beschermen, beleven en benutten van erfgoed. Deze beleidskeuze concentreert zich op het beschermen van het erfgoed in Zuid-Holland. Dit doet de provincie door:

- Behouden en versterken werelderfgoed (erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde);
- Behouden en verbeteren kroonjuwelen cultureel erfgoed;
- Garanderen van windvang en zicht op historische windmolens;
- In stand houden en verbeteren van de omgeving van landgoederen en kastelen of kasteelterreinen.

Behouden en versterken werelderfgoed

De provincie wil de unieke en universele waarden van werelderfgoed in Zuid-Holland behouden, versterken en beleefbaar maken. De provincie regelt dit door via de Omgevingsverordening Zuid-Holland begrenzing en kernkwaliteiten van werelderfgoed uit te werken, alsmede regels te stellen omtrent de inhoud van of de toelichting bij omgevingsplannen en de inhoud van omgevingsvergunningen, gericht op instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten.

Behouden en verbeteren kroonjuwelen cultureel erfgoed

De provincie wil de waarden van de kroonjuwelen cultureel erfgoed in Zuid-Holland behouden en/of verbeteren en versterken. De provincie regelt dit door kroonjuwelen aan te wijzen, via de Omgevingsverordening Zuid-Holland, als beschermingscategorie voor ruimtelijke kwaliteit.

Garanderen van windvang en zicht op historische windmolens

De provincie wil voldoende vrije windvang voor en het zicht op historische windmolens in Zuid-Holland behouden. De provincie regelt dit door kaders te stellen in de Omgevingsverordening Zuid-Holland en de provincie te vertegenwoordigen ten behoeve van het garanderen van vrije windvang van en het zicht op historische windmolens in Zuid-Holland (molenbiotoop).

In stand houden en verbeteren van de omgeving van landgoederen en kastelen of kasteelterreinen

De provincie wil de cultuurhistorische waarden van de landgoed- en kasteelbiotopen in Zuid-Holland instandhouden en/of verbeteren. De provincie regelt dit door kaders te stellen via de Omgevingsverordening Zuid-Holland ten behoeve van cultureel erfgoed, zijnde landgoed- en kasteelbiotopen.

Aanleiding

Bij behoud van erfgoed gaat het steeds om de betekenis van erfgoed voor de omgeving, de bijdrage die het levert aan de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van het landschap en de bijdrage aan de leefbaarheid en het welbevinden van bewoners en bezoekers (wonen, werken en recreëren). Beschermen, beleven en benutten van erfgoed is een omvangrijke en complexe zaak is. Dat gaat niet vanzelf.

Werelderfgoed is van unieke en universele waarde, en zodoende van groot belang voor de kwaliteit en identiteit van de leefomgeving in Zuid-Holland. Op basis van de Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving dient de provincie regels te stellen voor de bescherming van dit erfgoed.

Kroonjuwelen zijn zeer karakteristieke en waardevolle cultuurlandschappen in Zuid-Holland. Ze bepalen de kwaliteit en identiteit van de bebouwde en groene ruimte in de provincie, en vertellen de geschiedenis van Zuid-Holland. Deze landschappen en complexen zijn geïnventariseerd en gewaardeerd in de provinciale Cultuurhistorische Atlas van Zuid-Holland.

Historische windmolens zijn iconen van Zuid-Holland. Zuid-Holland telt 224 complete molens, maar liefst een vijfde van het Nederlandse molenbestand. Zuid-Holland zonder zijn historische windmolens is ondenkbaar. Het zijn blikvangers in het landschap en op (buitenlandse) toeristen hebben zij een